

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף פ: פא:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה סה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

עד כאן רחמי האב וכו', היינו שבדבר הזה יש כל כך רחמנות ובדבר הזה יש כל כך רחמנות. וזה את אשר התעללתי במצרים וכו', זה בחי' הקליפות שבאים מריבוי האור משיבירת כלים. כי התעללתי, פי' רש"י שחקתי. היינו שעשיתי שחוק ועוללת בעולם, היינו בחי' הקליפות, שהן כנגד הקדושה רק כמו מי שמדמה ומשחק ומעקם עצמו להכירו, כי הם רק כקוף המשחק ומדמה עצמו לאדם (8). וזהו ואת אותתי אשר שמתי בהם, כי יש שם אותיות, כי הם באים מריבוי אור משיבירת כלים כנ"ל. על כן וידעתם כי אני ה'. כי שם תוכלו להכיר את ה', כי יש שם ניצוצי הקדושה ואותיות כנ"ל. היינו שאפי' בתוך בחי' השחוק, בחי' הקליפות, היינו בחי' אפיקורסית הא' שבא מבחי' ריבוי אור כנ"ל, גם שם תוכל להכיר את ה'. כי עליו נאמר ודע מה שתשיב לאפיקורס' כנ"ל. כי אפשר למוצא שם אותיות וניצוצות לישבם, כי הם באים משיבירת כלים כנ"ל :

וזה יבא משה אל פרעה וכו', הנני מביא מחר ארבה בגבולך. מחר, הוא בחי' לעתיד לבא, כי מחר לקבל שכר (עירובין כב) בחי' (בראשית ל') וענתה בי צדקתי ביום מחר, היינו בחי' קיבול השכר לעתיד לבוא, ואז יבינו בחי' החלל הפנוי שהוא על ידי הצמצום, איך אפשר להיות, שבאמת יש שם אלקות, ואעפ"כ הוא חלל הפנוי כנ"ל. וזהו בעצמו הקיבול שכר, כי עיקר הקיבול שכר לעתיד הוא, שישגו השגות, ויבינו מה שהיה א"א להבין בעוה"ז. ואז ידעו שהחלל הפנוי הוא בבחי' ארבה, כהוא קמצא דלבושי מיניה וביה (בר"ר פ' כא [1]) (כמוכ' בכל ספרי קבלה [1] שזהו בחי' סוד חלל הפנוי). לבוש, הוא בחי' הצמצום של חלל הפנוי, שעל ידו בחי' הלבשוין. יבינו שהוא מיניה וביה, שבאמת יש שם אלקות. ואף על פי כן הוא בחי' לבוש, בחי' צמצום, בחי' חלל הפנוי. וזה בחי' וענתה בי צדקתי ביום מחר. צדקתי, בחי' לבושי, בחי' (איוב כט) צדק לבשתי. שאז ביום מחר, שיהיה הקיבול שכר, יתגלה סוד בחינות הלבשוין, בחי' הצימצום של החלל הפנוי כנ"ל. כי אז יתגלה ראש אמנה הנ"ל, בחי' תבואי תשורי מראש אמנה, בחי' הניגון העליון של ראש אמנה הנ"ל, שעל ידו נתבטל כל המכוכות של חלל הפנוי כנ"ל. וזה הנני מביא מחר ארבה, ר"ת אכן רוח הוא באנוש (איוב לב) בחי' נגינה, שהוא בחי' רוח [1]. היינו שאז יתגלה הניגון והזמר של ראש אמנה כנ"ל, ועל ידו יתבטלו כל האפיקורסית אפילו של חלל הפנוי כנ"ל :

סה [1] (רות ב') ויאמר בועז אל רות הלא שמעת בתי אל תלכי ללקוט בשדה אחר וגם לא

תעבורי מזה וכו' : עיניך בשדה אשר יקצורו והלכת אחריהן הלא צייתי את הנערים לבלתי נגעך וצמיית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים :

א דע כי יש שדה, ושם גדילים אילנות ועשבים יפים ונאים מאוד. וגודל יקר יופי השדה וגידוליו א"א לספר, אשרי עין ראתה זאת. ואילנות ועשבים הם בחי' נשמות קדושות הגדלים שם [2]. ויש כמה וכמה נשמות ערומות [1] שהם נעים ונדים מהוץ לשדה, וממתינים ומצפים על תיקון שיוכלו לשוב ולכנס אל מקומם. וגם אפי' נשמה גדולה שבה תלויים כמה נשמות, לפעמים כשהיא יוצאת להוץ, קשה לה לחזור לשם. והם כולם מבקשים ומצפים על בעל השדה, שיוכל להתעסק בצורך תיקונם [1]. ויש נשמה שתיוקנה ע"י מיתה של אחד, או ע"י מצוה ועבודה של אחד: ולמי שרוצה להגור מתניו,

להכניס עצמו להיות הוא הבעל השדה, צריך להיות איש אמוד [2] ותיקף וגבור חיל וחכם וצדיק גדול מאוד. כי צריך להיות אדם גדול ומופלג במעלה מאוד. ויש אחד שאינו יכול לגמור הענין כ"א עם מיתתו [2]. ואפילו לזה צריך להיות גדול מאוד, כי יש כמה וכמה גדולים, שאפילו עם מיתתם לא יועילו. רק אם יש אדם גדול ומופלג במעלה מאוד מאוד, יכול לגמור מה שצריך בחיים חיותו [1]. כי הרבה יסורין ודברים קשים עוברין עליו [2], אך על ידי גדלותו ומעלתו עובר על כולם, ועושה פעולות השדה כמו שצריך : וכשוכה לתקן הנשמות ולהכניסם, אזי טוב ויפה מאוד להתפלל, כי אזי התפילה על תיוקנה : וזה הבעל השדה הוא משיגה ומשתדל תמיד להשקות האילנות ולגדלם, ובשאר תיקוני השדה. ולהרחיק האילנות זה מזה הרחקה הראוי, שלא יכחיש אחד את חברו. כי לפעמים צריך להראות למקורב גדול הרחקה גדולה, כדי שלא יכחיש את חברו :

ב ודע שכשהנשמות עושין פירות שעושין רצונו של מקום. אזי מאירין עיני בעל השדה, ויכולין להיות צופין וראיין במקום שצריך. וזה בחי' (במדבר כג) שדה צופים. אבל כשאין עושין רצונו יתברך הם ושלום, אזי נתחשכין עיניו הם ושלום. וזה בחי' שדה כוכים (ואהלות פ' יח מ"ק ה: ע"ש), כי בכי הוא קילקול הראות, כמו שכתוב [1] ושבו העבים אחר הגשם ודרשו רז"ל (שבת קנא ע"ב) זה הראות שהולך אחר הבכי. וכשעיניו מאירות וצופות בבחינות שדה צופים הנ"ל, אזי יכול להסתכל בכל אחד ואחד להביאו אל התכלית. היינו שיוכל להסתכל בהדיבור של כל אחד אם אינו על תיקונו בשלימות,

תורה אור
שמות בא י (ב) וילמען מספר
באני כנף וכן כנף את אשר
התעללתי במצרים ואת אותתי
אשר שמתי בהם וידעתם כי
אני יקוק: (ג) ויבא משה
ואתרו אל פרעה ויאמרו אליו
כה אמר יקוק אלהי העברים
עד קתי מאנא לענת מפני
שלה עמי ויעבדני: (ד) כי
אם קאן אתה לשלח את עמי
הנני מביא קחר ארבה
במצרים:
בראשית ויצא ל (ג) וענתה
בי צדקתי ביום קחר כי
מבוא על שקרי לנגיד כל
אשר איננו נקד וקלוא
בעינים וחוסם בקשבים נגוב
הוא את:
איוב כט (יד) צדק לבשתי
וילבשני כמעיל וצניף
משפטי:
שיר השירים ד (ח) אתי
מלבנון פלה אתי מלבנון
מבואי תשורי מראש אמנה
מראש שניר ותרמון מפענות
אריות מהררי גמרים:
איוב לב (ח) אכן רוח היא
באנוש וגשמת שדי מבינס:

תורה סה
רות ב (ח) ויאמר בעז אל
רות הלוא שמעת בתי אל
תלכי ללקוט בשדה אחר וגם
לא תעבורי מזה וכה תדבקין
עם נערת: (ט) עיניך בשדה
אשר יקצורו והלכת אחריהן
הלא צייתי את הנערים
לבלתי נגעך ושתית מאשר
ישאבון הנערים:
במדבר בלק כג (יד) ויקחתי
שדה צפים אל ראש הפסגה
ויבן שבועה מזבחת ויעל פד
ויאל במזבחת:
קהלת יב (ב) עד אשר לא
תחשב השמש והארץ והימים
ההפוכים ושבו העבים אחר
הגשם:

¹⁰ עיין חיי מוהר"ן כח שרמזו לפטירת בנו גם ע"ש אות קסו וקסט ובשנה זו הקטו התחברו מחלוקת האון עליו מאל וכליוק שנה לח"כ בשבועות נפטרה אשתו ושנה לח"כ כמעט שנפטר בעלמו והאיל עצמו כשריפת הספר הנשקף ע"ש
¹¹ גם דפ"ר - נתחשכין, בתשכס - נתחשכים
¹² * קהלת יב

^א עיין זוהר תרומה דף קמח:
^ב גם דפ"ר - לאפיקורוס, מתרצו - לאפיקורוס
^ג בתשכס - ארצה (בתשל"ח כבר תוקן)
^ד פסקא ה'. ומהו קמצא עיין שבת עז: פרש"י שם
^ה ביאור מוהר"ג בתקפא
^ו עץ חיים שער הכללים תחילת פ"א. עמק המלך שער א' שעשועי המלך תחילת פ"א. הרמ"ע מפאנו זונת אלם מהדורא בתרא מכ"י ח"א פ"ה. (ומגיד מישורים (להב"י) פרשת בראשית (שנת הרצו ד' ניסן) ועיין לק"ה תולעים ד' ח'
^ז עיין תורה נד [דף סב:] ברור רוח טובה מרוח הרעה
^ח תורה זו נאמרה בברסלב בשנת תקסו כ' סיון בערב שבת קדש פרשת שלה, שבועים אחרי חג שבועות סמוך אחר פטירת בנו שלמה אפרים שנפטר בשבוע שאחרי החג.
^ט עיין לעיל תורה ח' תחילת אות ד' ותיקון יד דף ל.
^י עיין שיהות הר"ן כב והיי מוהר"ן קב.
^{יא} עיין לק"ה חכירות וקבלנות א' א'.
^{יב} עיין שו"ת הרא"ש כלל ד' סוף סימן יג, הובא בש"ע או"ח קו ד'.
^{יג} עיין חיי מוהר"ן אות קץ ואת קצא, וימי מוהר"ג ח"א אות נה ואת נט.
^{יד} עיין ימי מוהר"ג ח"א ריש סימן נט, ועיין ביאור הליקוטים אות כו.

תורה אור

בראשית ב' (1) וַיֵּצֵר יְהוָה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָם מִן הָאָדָמָה וַיִּפֶחַ בְּאָפִיו נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: זכריה יד' (ט) וַתְּהִי וַתְּהִי לְמַלְאךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהוָה יְהוָה אֱמֹר וְשָׂמוּ אֶת־:

מחמת שרחוק מהתכלית עדיין, אזי הוא מביאו אל התכלית, ואז הדיבור כהוגן בשלימות. כי כל דיבור ודיבור הוא^א עולם מלא, וכשאדם עומד להתפלל ומדבר דיבורי התפלה, אזי הוא מלקט צינים ופרחים ושושנים נאים. כאדם ההולך בשדה [2] ומלקט שושנים ופרחים נאים אחת לאחת, עד שעושה אגודה אחת. ואח"כ מלקט עוד אחת לאחת ועושה אגודה אחת ומחברם יחד, וכן הולך ומלקט ומקבץ כמה וכמה אגודות יפים ונאים. כמו כן הוא הולך בתפילה מאות לאות [2] עד שנתחברים כמה אותיות ונעשה מהם דיבור. וכן עושה בתיבות שלימות ואח"כ נתחברין ב' התיבות. ואח"כ הולך ומלקט יותר עד שגומר ברכה אחת. ואח"כ מלקט יותר ויותר, והולך מאבות לגבורות, ומגבורות לקדושות, וכן הולך להלן יותר. מי יפאר גדול פאר [2] הלקוטים והקיבוצים שאדם מלקט ומקבץ בדיבורי התפלה. וכשהדיבור יוצא, והדיבור הוא יוצא מהנפש [1], כמו"ש (בראשית ב') ויהי האדם לנפש חיה ותרגומו לרוח ממלא [1]. והדיבור בא ונשמע לאזניו, כמשרז"ל (ברכות טו) השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפך. אזי הדיבור מבקש ומתחנן מהנפש לבל תפרד ממנו [1]. ותיכף כשיוצא את ראשונה, כגון אות ב"ת מתיבת ברוך, אזי מבקש ומתחנן מהנפש לבל תפרד ממנו, כי איך תוכל להתפרד ממני לגודל ההתקשרות והאהבה שיש בינינו. כי אתה רואה את יקר יופי וזיווי והדרי ותפארתי, ואיך תוכל לנתק עצמך ממני ולפרוד מאתי. הן אמת, שאתה צריך לילך יותר, כדי ללקט עוד סגולות יקרות וחמודות גדולות, אבל איך תוכל לפרוד ממני ולשכוח אותי, עכ"פ תראה שבכל מקום שתלך ותבוא לשם לא תשכח אותי, ולא תפרד ממני. מכ"ש כשגומר תיבה אחת, אזי כל התיבה מבקשת כל הנ"ל. ומלפפת ומחבקת אותו, ואינה מנתקת אותו לילך מאתה כנ"ל. ובאמת הוא צריך ומוכרח לדבר עוד הרבה דיבורים, וכמה ברכות וענינים עד גמר התפילה. ע"כ הכלל שצריך לעשות אחד מכל התפילה כולה. ובכל דיבור שמדבר, יהיה נמצא שם כל הדיבורים של התפילה, ומהתחלת התפילה עד הסוף יהיה הכל אחד. וכשעומד בהדיבור האחרון של התפלה, יהיה עדיין עומד בתיבה ראשונה של התפילה. כדי שעי"ז יוכל להתפלל כל התפילה כולה, ואעפ"כ לא יתפרד אפי' מאות ראשונה של התפילה:

ג ודע שבחי' זו, היינו בחי' אחד, זה הוא בחי' התכלית. כמו"ש (זכריה יד) **ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד**. וביום ההוא, היינו התכלית. והוא בחי' כולו טוב, כי אחד הוא כולו טוב. כמו שאמרו רז"ל (פסחים דף ג) על פסוק זה **ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו'**, אטו האידנא לאו אחד הוא, אלא האידנא מברכין על הרעה דיון אמת, ועל הטובה הטוב והמטיב, אבל לעתיד יברכו על הכל הטוב והמטיב. נמצא שבחי' אחד הוא התכלית [1]. והוא כולו טוב, כי התכלית הוא כולו טוב. כי אפילו

כל הצרות והיסורין והרעות העוברין על האדם ח"ו, אם יסתכל על התכלית, בוודאי אינם רעות כלל, רק טובות גדולות. כי בוודאי כל היסורין באים ככוונה מהש"ת לטובתו, אם להזכירו שישבו בתשובה, אם למרק עוונותיו. וא"כ היסורין הם טובות גדולות, כי כוונת הש"ת הוא בוודאי רק לטובה. נמצא שבכל הרעות והיסורין שיש לאדם ח"ו, אם יסתכל על התכלית, היינו כוונת הש"ת, לא יהיה לו יסורין כלל. רק אדרבא יתמלא שמחה מגודל רוב הטובה שיסתכל בתכלית היסורין הללו. כי התכלית הוא כולו טוב כולו אחד כנ"ל [2]. ובאמת אין שום רע בעולם רק כולו טוב. אך עיקר הצער שיש לאדם מהיסורין שעוברים עליו ח"ו, הוא רק מחמת שלוקחין מהאדם הדעת [2], עד שאין יכול להסתכל על התכלית שהוא כולו טוב, ואז מרגיש צער וכאב היסורין. כי כשיש לו דעת ומסתכל על התכלית, אינו מרגיש כלל הצער של היסורין [2] כנ"ל. ובהו תבין דבר נעלם ונסתר, מה שנמטע בנפש האדם, כשיש לו יסורין גדולים ר"ל, כגון למשל כשחוטבין איזה אבר לאדם ח"ו, אזי סתם ועוצם את עיניו כחזק. כי זה אנו רואים בחוש, כשאדם רוצה להסתכל על דבר שהוא רחוק ממנו, אזי סתם את עיניו ומצמצם ומכוויץ^א הראות, כדי לכוון הראות אל הדבר הרחוק שרוצה לראות. וזה מחמת כי הראות הוא משרת ושליח של המוח, להביא הדבר שרואה לתוך המוח [1]. כי עיקר הראיה היא הידיעה, והיינו לידע מהות הדבר שרואה, והידיעה היא במוח. וכשרוצה המוח לידע זה הדבר שעומד כנגדו, אזי הוא שולח את הראות, והראות הולך ורואה הדבר ומביאו לתוך המוח, ואזי יודע מה שרואה. וע"כ כשמעבירין דבר לפני אדם במהירות גדול, אינו יודע מהות הדבר, אף שבאמת ראה הדבר בעיניו ממש, עכ"ז מחמת המהירות, לא היה פנאי להביא הדבר לתוך המוח. וע"כ כשהדבר רחוק ממנו, אין כח בהראות לילך לשם ולהביאו לתוך המוח, מחמת שהדברים אחרים שרואה מן הצד מבלבלים אותו. וכן מחמת הפיזור שנתפור הראות, עי"ז הוא נקלש, ואין בו כח להביא הדבר שרואה לתוך המוח. ע"כ צריך לסתום את עיניו, ולצמצם הראות ולכוונו אל הדבר שצריך, כדי שלא יבלבלו דברים אחרים. וגם כדי שיתחזק כח הראות ולא יהיה קלוש, ואז יוכל לראות הדבר הרחוק כנ"ל. כמו כן, כשרוצים להסתכל על התכלית שהוא כולו טוב כולו אחד, צריך לסתום את עיניו, ולכוין ההסתכלות אל התכלית. כי אור התכלית הזה הוא רחוקה מהאדם, ואי אפשר לראותו כ"א כסתומו דעיניו. שצריך לסתום את העינים לגמרי ולסוגרם בחזקה מאוד, אף גם לדוחקם בהאצבע כדי לסתמם לגמרי, ואז יוכל להסתכל על התכלית הזה. היינו שצריך לסתום את עיניו מחיזו דהאי עלמא [2] לגמרי, להעלים עיניו ולסוגרם מאוד, לבל ילהסתכל כלל על תאוות עולם הזה והבליו. ואז יוכל לראות ולהשיג אור

^א עיין ספר הברית ח"א יו ג'. ושביילי אמונה לרבי מאיר אלדבי נתיב ד' (בדפוס וורשא תרף דף לו): מתלוקת המחקרים אם כח הראות יוצא מהעין או צורת הדבר בא אל העין עינין ספר הברית ח"א מאמר יד איכות החי פ"ה ד"ה היענה מקומו בעין חיים שער ח' פ"א מ"ת ד"ה מציינו קצת כח בהסתכלות העין, אבל עינין שיחות הר"ן סימן רמב שיש כח ראות ממש שהולך ובכוונו להויק. ועינין לעיל תורה יג ולקמן תורה עו
^ב בתשכט - ואין יודע, בתשלח (ירושלים מהד"ו כו וינשוק) ותש"ס (בני ברק מהד"ו לג) ובמשך הנחל ותורת נצח - ואז יודע, אבל בלק"ס קסו של וינשוק - ואין יודע (וכך נשאר עד היום) ובקורן הורוביץ החדשים - ואין יודע.
^ג מתרצו - מאד
^ד לשון הוהר ועינין והר שלח ססט.

^א בדפור' ותירלד- הוא, בתקפא לא ברור הוא או היא

^ב שדות עליונים כדלקמן סוף תגורה. דף פא:

^ג עיין בעש"ט עה"ת פרשת נח מאות טו.

^ד גם בדפור' - שנתחברים, מתרצו - שמתחברים

^ה לשון המומר מה יפית ששרים בליל שבת.

^ו עיין לעיל תורה לא סוף אות ו' להפך שהנפש מהדיבור, ועיין בעש"ט עה"ת ואתחנן במקור מים חיים שם אות כט. וביחוד דכיוו בערכי נחל ויחלך לרוח ב' (דף נכמ וועלנער תשסד) וביחולך לרוח א' מבאר יותר עפ"י הקדמונים (דהיינו ספר העיקרים מ"ג פ' ב-ה).

^ז ע"ש רישא קקלא ויפח וכו' - ועיין ע"מ שער ה' פ"ה, ולק"ס שלח לנטות חוב ג' טו, וספר הכרית ח"ה ממלך יא פ"י- הגופה עלמורו טפה.

^ח עיין לקוטים יקרים למגיד ממעזרישש את כא, ועיין אגרא דפרקא את סב בשם המגיד.

^ט בתשכט- התפילה

^י עיין לעיל תורה ד' אות א' שזה מעין עה"ב ועיין תורה יח שהתכלית היא שעשוע עה"ב

^{יא} דפור' השם יתברך מתרצו - הש"ת

^{יב} מבואר באריכות בתורה ד' שזה עיקר הדעת

^{יג} עיין בעש"ט עה"ת פרשת וירא את יג בעת הנסיון לוקחים מהאדם את הדעת

^{יד} עיין קולת יא יח יוסף דעת יוסף מכאוב ויש ליישב

^{טו} בתקפא - כנ"ל

^{טז} בתקפא - לא ברור ונראה יסירין

^{יז} בדפור' ומכוין, בתירלד- ומכוין, ובלוח טעות של שניהם - ומכווין.

ליקוטי

התכלית הוזה שכולו טוב. ואז יתבטלו היסורין כנ"ל, כי עיקר היסורין מחמת שרחוק מהתכלית כנ"ל. וע"כ נטבע בנפש האדם לסתום עיניו בשעת יסורין כנ"ל, כדי לברוח מהיסורין ולבטלם על ידי ההסתכלות על התכלית שהוא כולו טוב. שההסתכלות הזאת א"א כ"א על ידי סתימת העינים כנ"ל. ואף שהאדם אינו יודע כלום מה הוא עושה, אעפ"כ הנפש יודעת הכל, וע"כ מוטבעה לסתום העינים בשעת יסורין כנ"ל :

ד והנה באמת בשעת ביטול שנתבטל אל התכלית שהוא כולו טוב כולו אחד, אזי באמת נתבטל היסורין כנ"ל. אך אי אפשר להיות תמיד קבוע בבחינות הביטול, כי א"כ יצא מגדר אנושי, וע"כ מוכרח שיהיה הביטול בבחינות **רצוא ושוב** [2]. ע"כ כשהחזר השכל מהביטול אל המוח שהוא כלי השכל, אזי אי אפשר להמוחזר שהם הכלים לקבל זה השכל של בחינות ביטול. כי הוא בחינות א"ס, שהוא בחינות התכלית שהוא כולו אחד כולו טוב, ומחמת זה מרגיש המוח הצער של היסורין. כי עיקר ההרגשה של כל היסורין והכאיבים הם ושלום הוא בהמות. כי מהמוח יוצאין צינורות לכל האיברים כולם, ועל ידי זה מרגיש המוח הכאב באיזו אבר שהוא [3]: **ודע** שאחר כך כשהחזר מהביטול אל הכלים דהיינו המוחין, אזי מתגברין היסורין ביותר ממה שהיו מקודם. כדרך שני אנשים שמתאבקים ונלחמים ונתגברים זה כנגד זה, שכשאחד רואה שהבירו מתגבר עליו, אזי הוא מתחזק מאד ומתגבר ביותר [4]. כמו כן כשרואין הבעלי דינים שהוא רוצה להתגבר על היסורין ולבטלם, על ידי הביטול אל התכלית כנ"ל, אזי הם מתחזקים ומתגברים ביותר. וע"כ אחר כך כששב מהביטול, אזי היסורין הם גדולים יותר מקודם. כי הם מתגברים כנגדו מחמת שרוצה לברוח מהם וכנ"ל :

אך אחר כך מקילים היסורין ומתנחמין עליהם על ידי התחדשות התורה שזוכין על ידי היסורין. כי ע"י היסורין בא לבחי' ביטול כנ"ל. ואחר כך אף על פי ששב מהביטול, אעפ"כ מהרשימו שנשאר מהביטול על ידי זה נעשה התחדשות התורה. כי על ידי הביטול שנתבטל אל התכלית, והשיג שכל היסורין הם טובות גדולות מאוד', על ידי זה נתמלא שמחה. **והשמחה הוא כלי אל חידושין דאורייתא** [5], כמו שאמרו רז"ל (שבת פח). בשעה שאמרו ישראל **נעשה ונשמע** [6], ירדו ס' רבוא מלאכים ונתנו שני כתרים בראש כל אחד, וכשהטאו וכו', ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר לנו, שנאמר [7] **ושמחת עולם על ראשם**. נמצא שהשמחה היא בחי' **נעשה ונשמע**, שהוא בחי' קבלת התורה. ועל ידי התחדשות התורה שזוכין על ידי הרשימו של הביטול כנ"ל [8], על ידי זה מקררין היסורין אחר כך [9]. כי על ידי זה מכבין צמאון הנפש, כי הרגשת היסורין

ויאמר בועז אל רות סה

מוהר"ן פא.

הוא בחי' צמאון הנפש, כי צמאון הוא על ידי מליחות [1], ומליחות הוא בחי' יסורין, כמו שאמרו רז"ל (ברכות ה). נאמר **ברית במלח** [2], ונאמר **ברית ביסורין** [3]. כי הנפש היא בת השכל [4], כי עיקר גידול הנפש הוא על ידי השכל שמוגדלה ומתקנה, וכמו שכתוב (משלי יט) **גם בלא דעת נפש לא טוב**. וכשהשכל בשלימות, אזי הוא עושה פירות [5]. אבל כשנפגם השכל, אזי הוא בחי' **ארץ פרי למלחה** (תהלים קז). והמליחות הוא בחי' היסורין שמרגישין על ידי שאין השכל בשלימות כנ"ל, והוא בחי' צמאון הנפש כנ"ל. ועל ידי ההתחדשות התורה הנ"ל על ידי זה מקררין היסורין ומכבין הצמאון, בבחינות (ישעיה נח) **הוי כל צמא לבו למים**. וזה בחינות (תהלים צד) **אשרי הנבר אשר תיסרנו יה ומותרתך תלמדנו**, כי על ידי היסורין זוכה להתחדשות התורה כנ"ל. וזה סימן **שפעל על ידי היסורין וקיבלם כראוי, כשזוכה אחר כך לחידושין דאורייתא** [6]. שזה סימן שזוכה לבחינות ביטול אל התכלית על ידי היסורין, ועל ידי זה זכה לחידושין דאורייתא על ידי הרשימו כנ"ל :

והבעל השדה הנ"ל כשעיניו מאירות בבחינות **שדה צופים**. אזי יכול להסתכל בכל אחד ואחד אם הוא קרוב אל התכלית. וכשרואה באחד שרחוק מהתכלית, אזי אין תפילתו עדיין בשלימות כראוי כנ"ל, כי אינו יכול לעשות אחד מכל ה'תפילה. וכשעומד בסוף התיבה שוכה תחילת התיבה ואינו יכול לכלול תפילתו בבחינות אחד כנ"ל. והבעל השדה הנ"ל, מסתכל בו ומביאו אל התכלית [7] שהוא כולו אחד כנ"ל. ואזי יכול לעשות אחד מכל התפילה [8], ואף על פי שעומד בסוף התפילה [9], עדיין הוא עומד בתחילת התיבה של תחילת התפילה כנ"ל : **וזה** בחינות (שבת קד) מנצפך צופים אמרו, ומסיק שם שהצופים תיקנו הי בתחילת תיבה והי בסוף תיבה. **צופים**, זה בחינות הבעל השדה, כשעיניו בבחינות **שדה צופים** כנ"ל. אזי יכול לתקן ולהסתכל על אותם שהם סמוכים אל התכלית, וכשעומדים בסוף התפילה [10] עדיין הם בתחילת התיבה כנ"ל. ועל אותם שהם רחוקים מהתכלית, והם בחינות סוף תיבה. כי כשהם בסוף התיבה, הם בסוף התיבה ממש כנ"ל. והצופים מתקנים אותם, ומביאים אותם אל התכלית כנ"ל. וזה בחינות [11] שכחום וחזרו ויסדום, היינו שמחמת שהם רחוקים מהתכלית שכחו תחילת התיבה, כי אינם כוללים תפילתם בבחי' אחד כנ"ל, וחזרו ויסדום ותקנו אותם שיהיה כולו אחד כנ"ל :

וזה פירוש ויאמר בועז אל רות. בועז, הוא השכל, כמ"ש (קהלת ז) **החכמה תעוז לחכם. רות**, היא בחי' הנפש, שממנה יוצא

תורה אור
יחזקאל א (יד) ונתמית רצוא ושוב כמראה תבנית:
פרשת משפטים כד (ז) ויבא ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר יקום נעשה ונשמע:
ישעיהו לה (י) פדווי יקום ישבון ויקרא ציון ברנה ושמת עולם על ראשם ישבון ושמתה ישיגו ונסו יגון ואנחה:
פ יקרא ב (יג) וכל קרפן מנתק בפלה תמלה ולא תשבית מלה ברית אלמתיך מעל מנתקך על קל קרבנד תקריב מלה:
דברים כי תבוא כח (טט) אלה דברי הברית אשר צנה יקום את משה לברית את בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר כרת אמתם בחורב:
פ משלי יט (ב) גם בלא דעת נפש לא טוב ואין ברזלים חוטא:
תהילים קו (לד) ארץ פרי למלחה מרעת יושביה:
ישעיה נח (א) הוי קל צמא לבו לפנים ואשר אין לו קסף לבו שברו ואכלו ולבו שברו בלא קסף ובלוא מחיר יין וקלי:
תהילים צד (יב) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומותרתך תלמדנו:
קהלת ז (יט) החכמה תעוז לקיים מצוה של ימים אשר יהי צעיר:

¹ עיין פל"ח אות יב ועיין לק"ה ערבית ד' אמצע אות ז' ד"ה כי מה שכתב רבנו ז"ל מתרצו - התפילה
² כעין זה בתורה עב תנינא ד"ה ויש מוח ע"ש
³ מתרצו - התפילה
⁴ מתרצו - התפילה
⁵ מתרצו - התפילה
⁶ מתרצו - התפילה
⁷ מה שנאמר שם בגמ' הנ"ל

^א בתקפא לא ברור ונראה יסירין
^ב בתרוד - כשנתבטל
^ג לשה"כ יחזקאל א' ד'
^ד דפיר והכאיבים מתרצו - והכאיבים
^ה עיין ספר הברית ח"א מאמר י"ז פ"ט, וכן בפ"ד ד"ה גם נמצא בפנימיות
^ו שיתות הר"ן אות י'
^ז מתרצו - מאד
^ח נמלא ע"י יסורים טבוע בו שעומע עיניו חוכה לבחי' ביטול ומהקשומו על השגת האחד מתמלא שמהם וע"י לחורה, ומלה טובה מרובה ע"י תפילה זוכה לזה ביהר שאלת דמינו כתפילה מניח לחושי תורה ועיין פל"ח אות יב שביטול ע"י יסורים זה רק בחי' חינוך ושע"י תפילה המבואר בתורה ד' אות ט' זה מעין המבואר כאן שע"י תפילה בכח הצדיק. ועיין לק"ה מילה ה' ד' שהתחדשות התורה ע"י השגת התכלית בתפילה זה בחי' המבואר בתורה ח' אות ז' מעין מבית ה' יצא.
^ט שמות כד ו'
^י ישעיהו לה י', נה יא.
^{יא} בתרוד - הוא
^{יב} עיין לק"ה נטילת ידים שחרית ד' יא שע"כ המצווה לשון חיבור שמחבר וריחת הרשימו שטמנה נמשכה אל המח ע"ש.
^{יג} מדוע דווקא ע"י התורה מתקררין היסורים לגמרי ולא ע"י הביטול עיין לק"ה ערבית ד' ג' ד"ה כי אע"פ כנ"ל בתורה נא ועיין ילקוט שמעוני ישעיהו פרק כא רמז תכא
^{יד} ויקרא ב יג
^{טו} דברים כח טט בסיום צח הקללות שם
^{טז} עין לקטן סוף תורה עד הולדת הנפש מהחכמה
^{יז} לעיל באות ב' פירות היינו שעושה רצונו של מקום

תורה אור
רות ב (ח) ויאמר בעז אל רות הלא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה וכה תדבקין עם נערתי: (ט) עיניך בשדה אשר יקצרו והלקת אתריות הלא צייתי את הנערים לבלתי נגנז וצמת והלקת אל תפלים ושתית מאשר ישאבון הנערים: משלי כב (יז) הש אונך ושמע דברי תקמים ולךך משית לדעתך: ירמיהו לא (יא) וקאו ורגנו בנהום ציון ונקרו אל טוב וקח על דגן ועל תירש ועל יצחק ועל בני צאן ויקר והיתה נפשם כגן רוח ולא יוסיפו לדאבה עוד: ישעיהו סד (ג) ומעולם לא שמעו לא האזינו ציון לא ראמה אליהם והלקח עשה למחמה לו: שמות לא (יח) ונתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לחת הצדת לחת אבן קתבים בצבע אלהים:

תורה סו
מלכים ב-ב (ט) ויהי כקצרב ואלהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בשדה אלקח מעקב ויאמר אלישע יהי נא פי שנים ברוחך אלי: (י) ויאמר הקשית לשאלו אם תראה אתי לקח מאתך יהי לך כן ואם אין לא יהיה: מלכים ב-ב (ד) והשלך מדבר אל גזוי נער איש האלים לאמר ספרה נא לי את כל הגדלות אשר עשה אלישע: בראשית ו (ט) אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלים התקלף נח:

פא: ליקוטי

הדיבור של התפילות והשירות והתשבחות, כשרז"ל (ברכות ז ע"ב) למה נקרא שמה רות שממנה יצא דוד שריתה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות. **הלא שמעת בתי**, כי הנפש היא בת השכל כנ"ל. וזהו **הלא שמעת**, היינו השמע "לאונך מה שאתה מוציא כפיך, היינו **השח אונך ושמע** [2] בקשת הדיבור ותחנוניו, שמבקש ומתחנן לבל תתפרד ממנו כנ"ל. וזהו **אל תלכי ללקוט בשדה אחר** כנ"ל, כי כל האותיות והדיבורים הם ליקוטים יקרים, שמלקטים בשדות עליונים כנ"ל. והדיבור מבקש מהנפש לכל תלך מאתו ללקוט ליקוטים אחרים כנ"ל. אך זה אי אפשר, כי צריך לילך וללקוט יותר כנ"ל, אך **וגם לא תעבורי מזה** [3]. היינו, שאפי' כשתלך לתיבה אחרת, אל תעבור מתיבה ראשונה כנ"ל. וזה נעשה על ידי שזוכה אל התכלית כנ"ל. וזה **עיניך בשדה אשר יקצרו**. היינו בחי' ההסתכלות על התכלית, כי הקצירה היא תכלית ההרישה והוריעה. **הלא צייתי את הנערים לבלתי נגנז**, זה בחי' סתימת העינים, שצריך לסוגרם, ולחבר הראות לכוונו אל התכלית כנ"ל, כי בלא זה אי אפשר להסתכל על התכלית כנ"ל. וזה **הלא צייתי את הנערים**, לשון צוותא והתחברות, שצריך לצוות ולחבר הראות כנ"ל. והעינים נקראים נערים, כי הם משרתי השכל כנ"ל, כי הראות הוא שליח [4] ומשרת להשכל כנ"ל. וזהו **לבלתי נגנז**, בחי' נגעי הנפש. כי כשהראות נתפור ורואה כל מה שלפניו, היינו שאינו סותם וסוגר עיניו מחוץ דהאי עלמא כנ"ל [5], וזהו בחי' נגעי הנפש. וצריך לצוות ולחבר את הנערים, והיינו הראות, לבלתי להסתכל מן הצד [6] על הבלי עולם הזה, לבלתי לנגע את הנפש. ואז יוכל להסתכל על התכלית כנ"ל, ואזי על ידי ההסתכלות על התכלית, נתבטלין כל היסורין כנ"ל. אך אחר כך כששב מהביטול מתגברין היסורין ביותר כנ"ל, שזה בחי' צמאון הנפש כנ"ל. וזה **וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים**. כי לכבות הצמאון, הוא ע"י התחדשות התורה, שמקבלין המודיין שהם הכלים של השכל, על ידי הרשימו שנשארו מהביטול כנ"ל, ומשם שותה הנפש לכבות צמאונה כנ"ל. וזה **ושתית מאשר ישאבון הנערים**. כי הנערים שהם עיני השכל, הם שואבין התחדשות התורה, מהרשימו שנשארו מההסתכלות על התכלית כנ"ל. ועל ידי זה נתבטלין היסורין אחר כך, ומכבין צמאון הנפש כנ"ל: **וזה בחי' הגן עדן**, בחי' משה ואהרן [7]. **גן**, הוא בחי' הנפש בחי' (ירמיה לא) **והיתה נפשם כגן רוח**. **עדן**, הוא בחי' התכלית, כי **עדן עין לא ראתה** [8] (כמו שאמרו רז"ל ברכות לד ע"ב), בחי' ביטול כנ"ל: **וזה בחי' (תענית לא) עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבא וכ"א מראה ב"אצבעו וכו'.** מחול זה

ויאמר בועז אל רות סה

בחי' השמחה [2], שהיא כלי לקבלת התורה כנ"ל. וכ"ז על ידי הביטול, שע"י הזריחה של הרשימו מן הביטול, משם באה התורה ע"י הכלים כמ"ש שם. וזה בחי' מראה "אצבעו. מראה, זה בחי' המראה והזריחה של הרשימו, משם באה התורה. וזה בחי' מראה באצבעו, בחי' התורה, שהיא בחינות **אצבע אלקים** (שמות לא) [3].

סו (מלכים ב ב) ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ויאמר וכו', אם תראה אותי לוקח מאתך יהי לך כן וכו'.

והנה נתקיים אחר כך באלישע פי שנים [4], נמצא שהיה אלישע מתפלל בכוונה יותר מאליהו רבו [5]. כי כל הנסים והגדולות שעשה אלישע, כולם היו על ידי תפילה. כמו שאמרו רז"ל (מגילה כז) על פסוק [2] **ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע**. ואלישע כי עביד בתפילה הוא דעביד: **דע**, שאפשר שיהיה התלמיד גדול מהרב. דהיינו שיהיה לו פי שנים כרבו. ואעפ"כ הכל יהיה בכחו של רבו. וזה בחי' **ויהי נא פי שנים ברוחך אלי**, ברוחך דייקא, שעל ידי בחי' הרוח עצמו של אליהו רבו, יהיה לו פי שנים כמותו [6]: כי איתא, שיש להצדיק בחי' שני רוחות [7]. רוח לעילא, רוח לתתא. כמ"ש (בראשית ו) **אלה תולדות נח נח**, נח לעילא נח לתתא כ"כמ"ש שם בזוהר נח דף נט ע"ב על פסוק זה, ע"ש בתוספתא וז"ל למה נח תרי זימנא אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית ליה תריין רוחין רוחא חד בעלמא דין ורוחא חד בעלמא דאתי והכי תשכח בכולהי"צ צדיקי וכו' ע"ש [8]. דהיינו שיש לו בחי' חיות למעלה, וחיות למטה. והרוח והחיות שלמעלה הוא גדול מאוד מאוד. והתלמידים הם עם הצדיק מושרש אחד, רק שהם תלויים בו כענפים באילן. שהאילן יונק חיותו משרשו, והענפים יונקים החיות דרך האילן. ויש בזה כמה בחינות, כי יש תלמידים שהם בבחי' ענפים, ויש שהם בבחי' עלים, וכן שארי הבחינות. ובשעת הסתלקות הצדיק, אזי הוא משיג הרבה יותר ממה שהשיג בחייו [9], כ"א לפי מדרגתו [10]. כמו שמצינו ברשב"י באיורא [11], וברבינו הקדוש [12], ובשאר צדיקים [13]: **ודע**, שזהו על ידי שבשעת הסתלקות, אזי יורד ובא למטה בחי' הרוח והחיות דלעילא, ואזי נתחבקיין ונתאחדים יחד הרוח דלתתא עם הרוח דלעילא. כי באמת שניהם אחד, ותיכף כשנתגלין זה לזה נתאחדין מאוד באחדות גדול. ומחמת שהרוח דלעילא אינו יכול להיות בזה העולם, כי טבעו אינו יכול לסבול כלל זה העולם, ע"כ נסתלק לעילא. ועל ידי זה נסתלק הצדיק, כי כשנסתלק

ימי שכל יום מתקן ליון אחד מהללם שעולה למעלה ומיוו ללה סס סוד תוסף רוחם יענו.
12 דפ"ר מדרגות מתולדו - מדרגותו
13 וזהו האזינו דף רפז: ורצו:
14 קדושת עב: כי הוה ניהא נפשיה דרבי ועי"ש פרש"י בנבואה בנורק מפיו, ובכתובות קג. שמי שהיה בהלוותו הוא בן עוה"ב ועיין מכתב מאליו (סלכי) ח"ג עמ' 27, ועיין רבנו בחי' ריש פרשת אמור שרבי זכה למיתת נשיקה, וירושלמי ברכות פ"ג ה"א בפסירת רבי אמרו אין כוונה היים.
15 עיין מגלה עמוקות ואתנן אופן יב סוד ויראחו את הארץ. ועיין סנהדרין יא. שמואל הקטן עפרש"י שם שנתבא בשעת מיתתו, ועיין מנחות קט: תוס' ד"ה בתחילה. ועיין וזבחים פג: מיתת צדיקים מכפרת, ועיין מכתב מאליו הג"ל שמיתת נשיקה שלמנה כלמות וכ"ל משה אהרן ונעים גדולה מזה. ועיין מנח"ל כללה ריש פסח ואתנן. ועיין לוח החיים בכתבי ט א

16 עיין שיש"ק ח"א סימן תשכד אליהו הנביא לא בא למדרגתו אלא ע"י התבודדות ע"ש
17 מלכים ב-ב ד' ח'
18 עיין זרר וישב קצא: וביאור הרמ"ק באור יקר שם שער ח' סימן ח' (דף צ)
19 עיין לק"ה הכשר כלים ד' ו' דלאו דווקא צדיק אלא כל אדם. ההכלל מנואל כשער מאמתי כש"י שכל עוון גורם לליית נשמתו ועי"ז נשמתו שלמעלה מתחמקת ממקוהו, ומתמעט השפע מוחין ששורכת מלמעלה ומקוהו אל נשמתו האלוהית כו.
20 ביאור מוהר"ת בתקפא (וצ"ע מדוע כתב כמ"ש שם שהרי לא נזכר לעיל)
21 מתוצרו - בכולוהו
22 עיין שער מאמרי רשב"י ריש פ' נח ביאור הוהר הוה.
23 וזהו וישב הג"ל סוד תוסף רוחם יגועין. ובדרשות הר"ן הג"ל, וזהו ויהי דף רית: ד"ה דתנין בשעתא דבר נש שכ"ב, ובמגלה עמוקות ויצא ד"ה והנה באר בשדה. ועיין אור החיים ריש פ' ויהי עה"פ ויקרבו

24 בלוח התיקון תרלד- מראה עליו באצבעו
25 עיין ירמיהו לא פסוק ג' ויב שהוא לשון ריקוד ועיין משנה כלאים ד' ב' בחול הכהם
26 גם בתרלז אצבעו, בדפ"ר ובלוה"ת תרלד ומתולדו- באצבעו (כלשון הגמ)
27 עיין באה"ל אות ב' שע"כ עצימת העינים באצבע דייקא
28 בדפ"ר תורה טו בצילום 150 סוד ב
29 תורה זו נאמרה בשנת תקסו אחרי הנוכה (ח"ט) ונאמרה פסקא פסקא תחילה עיני פי שנים כרבו באמצע השבוע בסעודת ערב אחרי שראה אחד מאנ"ש שאומר ברכת הלבנה בהתלהבות (עין מזה בשיש"ק ח"ב קצו שרמו עליו שוכה לפי שנים כרבו ע"ש) ובשבת עינין שבירת מניעות ובמוצ"ש עינין המשכת רוחו של משיח (פל"ח)
30 עיין ליקוט שמעוני ח"א רמז צב, וברייתא דל"ב מדות מדה א', ועיין שער הגלגולים הק' לב ד"ה ועיבור גרב, ובדרשות הר"ן דרוש ח' ד"ה עינין אלישע עם אליהו, ועיין לעיל תורה יט אות ה'

* דפ"ר לאונך וכן מתרצו - לאונך
2 משלי כב יז
3 דפ"ר וגם מזה אל תעבורי, בתולדו- וגם לא תעבורי מזה, ומתורצו- וגם ואל תעבורי מזה, (ובפסוק - לא) המשך המסוק אל תלכי הג'
4 נער בחי' שליח עיין קהלת יעקב ערך מט"ש - הוא מלאך שליח ונקרא נער
5 אות ג'
6 עיין קכח ועיין תורה רמב וחיי מוהר"ן סימן לא
7 בחי' נצח והוה בחי' גלגול בחי' נערים הג"ל ורש"י סה-א 48) ועיין קיצור לק"מ אות ו' בהערה אחרונה
8 כי ביאור באופן אחר.
9 ישעיהו סד ג'
10 מוהר"ת בתקפא
11 בדפ"ר נדפס כאן תורה רסב דע שניי התחדשות התורה וכו' (עיין ח"ט סימן לא) ואחריה רסב חלי הקדושת ורסד צדקה תקון הברית. ואחריהן המשך תורה שהתחדשות בצילום 160 סוד ד'. בלוח טעות דפ"ר כתב שאין מקומו איהם שנדפס אלא בסוף תורה ד"ן.

מאמר ויאמר בועז אל רות

מספה"ק לקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

תורה זו נאמרה בברסלב בשנת תקס"ו כ' סיון בערב שבת קדש פרשת שלח, שבועים אחרי חג שבועות סמוך אחר פטירת בנו שלמה אפרים שנפטר בשבוע שאחרי חג/ג'.

פתיחה

אחרי ג' תורות שדיבר מהאפיקורסים, ואפיקורסות, ומחקרים, ומשני סוגי קושיות הפוגמות באמונה, וכיצד מתגברים עליהן. כאן מבואר לעומת זה/י, כיצד זוכים לתכלית האמונה, להיות התכלית לנגד עיניו, ומשיג שאין עוד מלבדו ית' כלל, עד שבתפילתו זוכה להתפשטות הגשמיות, ונעשית אצלו כולה אחד. עוד לעומת מה שנתבאר בתורה סד שהמחלוקת שנחלקים הצדיקים זה מזה, היא בחי' קושיא מחלל הפנוי, (וכמבואר בתורה נו אות ט' שהיא נפלאות תמים דעים כיצד אלו ואלו דברי אלקים חיים, ע"י ששניהם מקבלים מהשמים). כאן מבואר כיצד צדיקים מתפללים תפלה שהיא אח"ד ר"ת דברי אלקים חיים (עיין פל"ח אות יא), דהיינו תפילה שהיא דבר ה' (היוצא מבינה הנקראת אלקים חיים), וכמבואר בתורה מח ועוד שתפלה שהיא בבחי' "כל עצמותי" דהיינו כשיוצאת מעצם נפשו, היא דבר ה' ממש. ומבואר כאן אות ה' (ובתורה ח' אות ז') שע"י תפלה כזו, זוכה להתחדשות התורה, ממילא מובן שצדיקים שזוכים לתורה כזו, היא דברי אלו ואלו אלקים חיים.

ע"י בשיחות השייך לתורה זו מבואר שתורה זו היא ביאור על הייסורים שעברו על רבנו על שחגר עצמו להיות בעל השדה, ובפרט פטירת בנו הקדוש שלמה אפרים שתלה בו תקוות רבות,

ועיקר התורה היא לבאר כיצד מתגברים על כל מיני ייסורי הגוף והנפש, וכל מיני צרות העוה"ז, ע"י התחדשות בתורה, שזוכה לה ע"י רשימו שנשאר מביטול אל התכלית והשגת אחדותו ית'.

וביצד מלמד הצדיק הדור את אנשיו שהביטול הנפלא הזה, אפשר לקיים אותו בתפילה שנעשית כולה אחד. וממילא מתבאר גם על מה כל כך חרה לו להס"מ, כי עיקר עניינו היה ללמד את ישראל את הדבר שהוא ברומו של עולם, ואצל רוב העולם הס"מ מצליח לעשות שיולזלו בו, דהיינו כיצד להתפלל תפילה בכל כך כוונה ורצון, שמתחילתה ועד סופה התכלית לנגד עיניו, עד שנעשית כל התפילה אחד ממש.

ונראה שתורה נפלאה זו היא בעצמה התחדשות התורה שהיתה לרבינו, מהרשימו של הביטול שנשאר לו מהביטול אל התכלית, אליו נמלט מייסורי פטירת בנו הקדוש שלמה אפרים/י.

^א אור תשס"א. תמוז תשס"ח. י"ט אב עד ט' אלול תשע"ב

^ב בשבועות שחל בערב שבת אמר תורה כט, ואחרי חג נסע למזבזו לציון הבעש"ט להתפלל על בנו, וכשחזר נודע לו שנפטר, על כן לא נכנס לעיר, וישב שבעה בכפר סמוך, ובערב שבת פרשת שלח כ' סיון חזר לביתו, ואז אמר תורה סה (ככ"י אור אנשי מוהר"ן מג. פעולת הצדיק אות תקצה עד תרג)

^ג עיין תורה יט תנינא מבאר שם שקליפת עמלק היא המחקרים ופילוסופים אפיקורסים הכופרים בעיקר במצוות מעשיות ובתפילה לכן עיקר המלחמה נגדו היא בתפילה דייקא וכותב שם רבינו - וזה שכתוב במשנה רבנו (שמות י"ז): "ויהי ידיו אמונה", במלחמת עמלק כי על ידי אמונה החליש את עמלק, דהיינו (לח) החכמות והחקירות כנ"ל. וזה: "ויהי ידיו אמונה". "ידיו היינו בחינת מצוות מעשיות שהם בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים קי"ט): "כל מצותיה אמונה". שעל ידי אמונה ומצוות מעשיות, שהם הפך בחינת עמלק, החלישו כנ"ל. ואמונה זה תפלה, כמו שכתוב: "פרישן בצלו". כי התפלה משנה הטבע, ונתבטלין החכמות והחקירות, שהם הולכים על פי הטבע. וזהו עקר התכלית אצלנו, שתהיה התפלה נכללת באחדותו יתברך, בבחינת (דברים י'): "הוא תהלתך והוא אלקיך", שהתפלה והשם יתברך אחר, כפיכחול, וזהו עקר התכלית באמת:

^ד ובשיחות על תורה זו מבואר שגם תורה סז אמר בדיוק שנה אח"כ למחרת פטירת אשתו וקצת תימה כיצד ברוב צער על פטירת אשת נעוריו שאמר שגם קודם שנפטרה אמר אשת נעורים אינו נמנע (דהיינו אין לה תחליף) חיי מוהר"ן קסג. ועיין שיח שרפי קדש ח"ב-ב-קיג אחר פטירת זוגתו של רבנו, אמר: "אם הייתי יודע את החשיבות של אשת נעורים, הייתי אומר תחלי ותיני!" "איך זאל גיווען וויסן די טייערקיט פון אשת נעורים, וואלט איך גיזאגט קרייניקען זאלסטו און לעפן זאלסטו"! (אבני"ה ברזל). וא"ה: עיין עלים-לתרופה מכתב א']. וידוע המעשה מט"ז שנפטרה אשתו והב"ח חמיו טרב לתת לו את אחותה כיון שבהספר על אשתו אמר חדושים נפלאים וסבר הב"ח שאם היה מצטער עליה לא היה לו פנאי לכאלה חדושים. לכן טרב לתת לו את אחותה. ולפי המבואר בתורה זו נראה שאדרבה רבינו מרוב יסורי הנפש שהיו לו על אבדן אשת נעורים לא מצא תרופה לנפשו אלא לברוח להביטול והתכלית ובשוב קירר יסורי נפשו בהתחדשות התורה הנ"ל

ואולי אפשר לומר שכאן חידש רבינו לומר הפך העולם, שאומרים שבפטירת קרוב יקר לאדם אינו יכול לומר תורה/י, ואילו רבינו אומר שאדרבה ככל שהצער גדול יותר אפשר לזכות לתורה גבוהה יותר, כי הביטול גדול יותר, ממילא גם הרשימו ממנו חזק יותר, וההתחדשות התורה גדולה יותר.

לקוטי הלכות

או"ח ח"א דף כו: נטילת ידים שחרית ד' (טו אותיות) מבאר ששמע מרבנו שכל אחד שייך בהשגת תכלית כפי שעוצם עיניו מחזיזו דהאי עלמא ומבאר שע"י יסורים היא מדרגת צדיקים גדולים ומבאר שהתחדשות התורה היא גם שלומד בחשק חדש

או"ח ח"א דף קמ: שליח צבור א'

או"ח ח"א דף קנה ק"ש א'

או"ח ח"ב דף קט ברכת הריח ג'

או"ח ח"ב דף רלד: ערבית ד' (לט אותיות) (ב) בלי'לה מתקף הדינים רחמנא לצלן נכללין בהתכלית בסתימו דעיני שהוא פלו אַחַד פלו טוב שמשם עקר תקון התפלה פנוקר לעיל. וזה שמוכא בכתבי האר"י ו'ל. שבכל תפלת ערבית יסתם עיניו מראשה לסופה עין שם. כי אַז בשעת תפלת ערבית הוא בְּחִינַת סְתִימוֹ דְעֵינֵי כְּדִי לְכַלֵּל בְּהִתְכַלִּית כְּדִי לְבַטֵּל הַדִּינִים הַמְתַּגְבְּרִים

יו"ד ח"ב דף עו מילה ד' אות ז'

יו"ד ח"ב דף פד: מילה ה' מבאר הטעם שצריך להתפלל אע"פ שהכל לטובה ומבאר ענין נתינת השם לתינוק שנמשך מהרשימו של הביטול

ח"מ ח"א דף קמט נזקי שכנים א

ח"מ ח"א דף קפב מצרנות א'

ח"מ ח"א דף קפג: מצרנות ג'

ח"מ ח"א דף קצה שלוחין א'

ח"מ ח"ב דף קפא חכירות וקבלנות א

שיחות השייך לתורה זו

הרקע לאמירת תורה זו וכיצד אנ"ש למדו אותה

חיי-מוהר"ן, סימן נ"ט – מאמר "ויאמר בעז", (בליקו"מ ח"א) סימן ס"ה, נאמר בקיץ תקס"ו, בסמוך אחר פטירת בנו הקדוש שלמה אפרים הנזכר-לעיל, שהיה בחדש סיון תקס"ו; ואז נאמר המאמר הנזכר-לעיל ביום ששי ערב-שבת-קדש. ורבינו הזכיר תורה זו גם בראש-השנה שלאחריו שנת תקס"ז, כמובא להלן משיחות הר"ן בהשמטות. וקדם לזה אמר מאמר "דע, פי יש אריה אנפין וכו'", (בליקו"מ ח"א) סימן רמ"ב; וביום חמישי שלפניו בכה לפנינו; ובשבת שאחר זה (בסיון) שנת תקס"ו הנזכר-לעיל) אמר מאמר "ושקני בבכי מסכתתי" – (בליקו"מ ח"א) סימן רס"ב; (וכ"ה בחי"מ ס"א דלהלן).

חיי-מוהר"ן, סעיף כ"ח – מאמר "ויאמר בעז אל רות", סימן ס"ה, נאמר בקיץ תקס"ו סמוך לפטירת בנו, הי"לד הקדוש והנורא, מורנו הרב רבי שלמה אפרים זכרוננו-לברכה, ואז עמד לפני מורנו הרב רבי נתן זכר-צדיק-לברכה עם עוד אַחַד על העליה, שהיה לאדונו מורנו ורבנו זכרוננו-לברכה על ביתו. ואדונו מורנו ורבנו זכר-צדיק-לברכה ספר עמם מגדל צערו ויסורים שלו הגדולים שיש לו מכל צד ומצדי צדדים, והאריך בזה קצת, כי היה מלא יסורים רבים ועצומים מאד מבית ומחוץ בכל עת תמיד. ובתוף דבריו ענה ואמר: "מה אתם יודעים מה גדול ועצום השקר הזה שהיה בעולם, ענין הסתלקות הי"לד הנזכר-לעיל; כל לבבי נשבר ונתק ממקומו! והתחילו הדמעות הקדושות לירד על לחייו; ותקף ומיד נשטמו מלפניו מעצם הבושה שנפל עליהם על שראו בכיתו בפניהם, עד שנדמה להם כאלו נהפך כל העולם ונחרב. (באבניה ברזל סימן לב מסופר עוד. עיין בסמוך)

ויכר מבאר במקום אחר (עיין שם סעיף קנ"א, ו-תקפ"ג, ובימי מוהרנ"ת ס"א מובאים להלן) ברמז קצת מענין התקנה הגדולה, שהיה ראוי לבוא לכלל ישראל אם לא היה נפטר הי"לד הקדוש הנזכר-לעיל. ואחר-כך, ביום שאחר זה, שהיה ביום ששי ערב שבת-קדש, אמר להם, אם לא היו יורדים תכף, היה מספר להם דבר יפה מאד, וביום זה אמר להם המאמר "ויאמר בעז אל רות" הנזכר-לעיל, המדבר מענין תקון הנשמות, ומה שצריכין מאד לבעל-השדה שישגיח עליהם ויתקנם. וזה שחוגר מתניו להיות בעל-השדה, עוברין עליו יסורים הרבה בלי שיעור רחמנא-לצלן, והוא גגדל פחו עובר על פלם, ועושה פעולת השדה כמו שצריך, עין שם במאמר הזה, וזה היה שיק לענין הספור מהיסורים העוברים עליו, שספר לפנייהם ביום שלפניו פנוקר-לעיל:

אבני"ה ברזל לב שהובא בשיש"ק ח"א סעיף תקכ"ג – מגילת סתרים השני נאמר אחר פטירת הי"לד הקדוש, רבי שלמה אפרים זכרוננו-לברכה, בעת שהתאוננה זוגתו של רבינו זכרוננו-לברכה בפני מוהרנ"ת ורבי נפתלי, מדוע נתן והניח רבינו שיסתלק הי"לד... ולא הגן עליו בתפילתו, ורבינו שמע זאת ממנה ואמר: "לה חבל וכואב מפטירת הי"לד? אייחזר איז אשאד דאס קינד?" ונתן קולו בבכי ובדמעות שלישי, עד שברחו מלפניו מפני הבושה. וזאת מובא ב"חיי מוהר"ן" (סימן כ"ח) וב"ימי מוהרנ"ת" (סימן י"א). בבוקר למחרת אמר להם רבינו זכר-צדיק-וקדוש-לברכה: מפני מה ברחתם? אם לא ברחתם, הייתי מספר לכם "שיינס"-דבר יפה, כמבואר קצת, ואמר אז התורה ס"ה: "ויאמר בעז אל רות" וכו' (שבליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן ס"ה), אחר-כך קרא אותם ופתח את הדלת של בית המדרש, שהיה אצל בית רבינו זכרוננו-לברכה, ואז היה הרב מברסלב בבית המדרש ולא רצה רבינו זכר-צדיק-לברכה שיהיה בעת הסיפור. כיון שפתח רבינו זכר-צדיק-וקדוש-לברכה את הדלת. פתח הרב הנזכר-לעיל את הדלת השניה ויצא לחוץ. אז הלך רבינו זכר-צדיק-וקדוש-לברכה וסגר הדלת וסיפר להם שנית את מגילת הסתרים: (-).

^ה כנ"ל במעשה מהט"ז והב"ח ועיין כעין זה בחיי מוהר"ן סימן כה שאחר שאמר תורה ס' אמר היום אמרתי ג' דברים שלא כדברי העולם וכו' ע"ש

חיי מוהר"ן – אות קעד (ח) הספר השני הנשרף היו בו ארבעה חלקים. הספר הנ"ל מסרו תחלה ליד שני אנשים מאנשי שלומנו וצוה עליהם לנסע בעירות ולומר בכל עיר ועיר מעט מזה הספר וגם צוה עליהם לקח איזה קונטרסים מכתב יד של התורות שגלה שנדפסו בספר ליקוטי מוהר"ן וישאירו בכל עיר איזה דפין מהם כי אז לא נדפס עדין שום ספר מספרי הקדושים ועוד יש בענין זה של שני האנשים הנ"ל כמה ספורים (וזאת היה בשנת תקס"ו בקניז):

חיי מוהר"ן – אות קעז (יא) והזוהיר אותי אז להתפלל על הילד היקר שלו שלמה אפרים זכרוננו לברכה פי היה לו חלי ההוסט (שעול) אז, והזוהיר אותי מאד להרבות בתפלה עבורו ואמר ידעתי בשמסרתי זה הספר ליד האנשים הנ"ל שיקחו עצמם ויתגברו על התינוק הזה (הינו המקטרגים), וגם האיש שמסרתי הספר הנ"ל לידו (הינו אחד משני אנשים הנ"ל). הזוהרתי מאד מאד בעת שמסרתי לידו הספר למען השם שיהיה נזהר להתפלל ולהעתיק על התינוק הנ"ל, ובעונותינו הרבים התגבר הקטרוג עד שנסתלק באותו הקיץ התינוק הנ"ל:

חיי מוהר"ן – אות קסט (ג) בלמברג בין פורים לפסח בשנת תקס"ח הלך אל קדר מיוחד ובכה הרבה מאד שם וקרא לר' שמעון ודמעתו על לחיינו ונאנח ואמר אין עם מי להתיעץ. וספר לו אז מענין באשר שיש לו ספר בביתו שאבד אשתו ובניו בשביל זה כי נסתלקו עבורו זה, ומסר נפשו על זה ועבשיו אינו יודע מה לעשות: והענין היה כי ראה שמכרח להסתלק שם בלמברג אך אם ישרף זה הספר יוכל לחיות. ועל פן היה רבנו זכרוננו לברכה מספק ולא ידע לתת עצה בנפשו מה לעשות, כי היה צר לו מאד לשרוף זה הספר הקדוש והנורא מאד אשר מסר נפשו על זה וכו' ועצם קדשת ונוראות של זה הספר אי אפשר לדבר מזה כלל, ואם היה נשאר זה הספר בעולם היו רואין גדלת רבנו זכרוננו לברכה עין בעין וכו' השיב לו רבי שמעון בודאי אם יש איזה סכרא שחייבם תלוי בזה בודאי טוב יותר לשרוף הספר כדי שתשארו בחיים. השיב רבנו זכרוננו לברכה על כל פנים יתארף הזמן בודאי הינו עם ישראל זה הספר על כל פנים יהיה לו ארכא לחיות בעולם הזה עוד איזה זמן אבל אף על פי כן צר לי מאד לשרפו כי אין אתה יודע גדל יקרת קדשתו של זה הספר ואנכי אבדתי אשתי הראשונה (בשבועות תקסז) ובני (נראה שצ"ל ובני דהיינו בנו שלמה אפרים בשבועות תקסו ואולי כוונתו גם לבתו פיגה שנפטרה ילדה) וכמה יסורים עצומים שהיו לי בשביל זה וכו' והיה בוכה מאד מאד: ואחר כך אמר לרבי שמעון אם כן אפוא הא לך המפתח של הקאמאדע (ארון) שלי ולך מהרה חוישה אל תעמד ותשכר עגלה לברסלב ואל יעצרך הגשם והשלג ורוץ מהרה חוישה לברסלב ותבוא לשם ותקח שני ספרים אחד מנח בהקאמאדע והשני מנח בתוך תבה של בתי אדל, ותקח אותם ותשרף אותם. ושני הספרים היו אחד כי אחד היה מועתק מחברו (וההעתקה הייתה על ידי שוכתי להעתיק אצלו אך תכף אחר שהעתיקתי לקח שניהם הינו ספר פתיבת ידו הקדוש והספר שהעתיקתי וטמנם שניהם אצלו ואילו שני ספרים צוה לשרוף) אף למען השם הודרו מאד בזה והזוהיר את רבי שמעון מאד לבל יהיה חכם בזה הינו שלא יתחכם לשנות דבריו חס ושלום לבלי לשרוף איזה ענין ולגנוז אצלו רק יקים וכו' ודבריו בוריות גדול: ותכף הלך רבי שמעון בוריות גדול ושכר עגלה לברסלב לבית רבנו זכרוננו לברכה ובבואו לברסלב שהיא סמוך לברסלב נפל רבי שמעון פתאום והטל על ערש דוי ולא היה יכול לקום. והבין שהוא מעשה בעל דבר שרוצין למנעו מלקים דבריו (פידוע לנו כבר שעל כל מה שצוה רבנו זכרוננו לברכה לעשות, יש על זה אלפים ורבבות מניעות גדולות מאד, בפרט על דבר גדול בזה שחיי רבנו זכרוננו לברכה היו תלויים בזה) וצוה רבי שמעון להניח אותו על העגלה לנסע לברסלב כי התישב שהוא יהיה מנח על העגלה ויסע לברסלב כל עוד נפשו בו. והיה מצפה רק שיבוא לברסלב שיוכל על כל פנים לצוות לאחרים שישרפו הספרים לפניו: וכן היה שהניחו אותו על העגלה ונסע לשם ובבואו לברסלב חזר תכף לאיתנו והבריא כבתחלה ולקח שני הספרים ושרפם שניהם ואוי לנו שלא זכינו שישאר אור הזה של הספר הזה ובעונותינו הרבים גורו עליו מן השמים לשרפו (כתב דד) ואמר רבנו זכרוננו לברכה שזה הספר לא יהיה עוד בעולם חבל על דאבדין בעונותינו הרבים אבדה שאינה חוזרת ואמר שזה הספר בהכרח לשרפו וזה הספר ליקוטי מוהר"ן יהיה נדפס ויתפשט בעולם:

חיי מוהר"ן, סימן לא – בשאמר התורה הנדפסת בסימן רס"ב בליקוטי-מוהר"ן חלק א' על פסוק: 'ושקוי בבכי מסכתי', שקדם חדושי-תורה צריכין לבבות, אמר אז על עצמו – שבכל עת שהוא מחדש חדושי-תורה הוא בוכה מקדם. גם אז בעת ההיא ראינו בעינינו ענין זה, כי באותה העת אמר התורה ויאמר בעז אל רות" (ליקו"מ ח"א, סימן ס"ה), ביום וא"ו ערב-שבת-קדש. קיץ תקס"ו (עיין בחי"מ סעיף כ"ח, מובא שם בתורה). גם קדם לזה אמר התורה: 'דע שיש אריך אנפין דקלפה' וכו' בסימן רמ"ב; וביום חמישי שלפניו בכה לפניו; ואחר-כך ביום שבת שלאחריו אמר הענין הנזכר-לעיל על פסוק: 'ושקוי בבכי מסכתי'. ויש בענין זה הרבה לספר, כי כל זה היה בסמוך אחר פטירת בנו שלמה אפרים זכרוננו לברכה, ומעט יתבאר במקום אחר (ראה בחי"מ סעיף תקפ"ג; וימי מוהר"ן ס"א דלהלן) בעזרתו יתברך:

חיי מוהר"ן סימן קנא – בשנת תקס"ו היא שנת ארבע לשיבתו פה ברסלב, שהיא שנה הרביעית להתקרבותי אליו. כי בכניסתו לפה נתקרבתי אליו מיד בסמוך פנזר-לעיל. אז בקיץ בשנת תקס"ו בחודש סיון נפטר בנו הילד שלמה אפרים זכרוננו-לברכה. וכבר מבואר במקום אחר מענין הילד היקר הקדוש הזה. מה שאמר רבינו זכרוננו-לברכה שכבר היה מוכן וכו'. ואז אחר פטירת הילד הנזכר-לעיל. כשבאנו אליו. אז התחיל לדבר עימנו מענין תיקון הנשמות מענין הבעל השדה. שיש שדה שגדלים בו נשמות וצריכין בעל השדה לתקנם. וזה שחוגר מתניו להיות בעל השדה יש עליו יסורים הרבה בלי שיעור. כמבואר בהתורה ויאמר בעז אל רות" בליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ס"ה עיין שם. ומאז דיבר הרבה מענין תיקון הנשמות, ובפרט אחר שבא מלעמברג בפרט בכניסתו לאומן. שכל כניסתו לשם ומה שבחר להסתלק שם ולשכב שם הכל היה מחמת זה. בשביל תיקון הנשמות הצריכים תיקון מכמה מאות שנים. כי שם באומן נהרגו נפשות רבות בלי שיעור כמה ילדים אלפים ורבבות שנהרגו קודם זמנן וכו'. וכמוכן משיחותיו באומן וקצתם נכתבו במקום אחר ואז באותו השנה התחיל לספר סיפורי מעשיות הנדפסים עתה. ואמר עתה אתחיל לספר מעשיות "איך וועל שוין אן הייבין מעשיות דער ציילין", ואז אמר בראש השנה שאחריו מיד שהוא ראש השנה תקס"ז התורה פתח רבי שמעון בסימן ס' שמדברת מסיפורי מעשיות וכו'. ואז באותו יום כיפור היתה השריפה רחמנא ליצלן פה ברסלב בעת תפילת כל נדרי בשעה שהתחיל החזן הפיזטים שאחר ערבית שהיא יעלה וכו'. ובאותו החורף בעת שהיה בטשערין על שבת שירה ואחר-כך בקרימינטשאק כדרכו בכל שנה, אז נולד נכדו רבי ישראל זכרוננו-לברכה בן בתו הצדקת מרת שרה. ולידתו היה קודם שנסע רבינו זכרוננו-לברכה הנסיעה (לנאוורייטש) ותיכף אחר שבת מקרימינטשאק נסע הנסיעה הנזכר-לעיל:

וקודם לידתו ישב כמה שבועות בקרימינטשאק והמתין עד שתלד. ובכל אותו העת קודם שילדה לא הראה פנים שוחקות כלל והיה מקפיד כשנתנו לו ב' תבשילין בסעודה, כי היו רק עיניו כלות כל היום שתלד בשלום בתו תחיה. והיה שרוי בצער גדול כל אותו העת עד אותו הלילה שילדה בתו. ואז אחר הלידה נתמלא שמחה תיכף וציוה להדליק נרות ולעשות משקה שקורין פאנש והיה בשמחה גדולה. ואחר-כך ביום השמיני מל את התינוק נכדו כראוי. ואחר הברית מילה היה בשמחה אותו היום ואמר שיש לו נחת מה ששמע מאנשים וכו' שהזכירו אותו ששמו ישראל בן שרה כמו שם הבעל שם טוב זכרונו-לברכה. אבל אחר-כך, ביום ג' למילה, נחלשה בתו היולדת הַנְּזָכֵר-לְעֵיל והיה לו צער גדול וברח במרוצה גדולה מקרימינטשאק. ואמר שהחיות שלו נפסק מגודל הצער. והאיש שהיה עימו רבי שמואל מטעפליק נתמהמה קצת והניח אותו שם ולא המתין עליו ונסע בלעדיו והוכרח רבי שמואל לשכור עגלה ולרוץ אחריו. ואחר-כך כשבא מקרימינטשאק נסע לנאוורייטש וכל הנסיעה הגדולה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל. ובאותו החורף הייתי חולה ג' פעמים במאהלו ובן זוגתי ובני, והיה לרבינו זכרונו-לברכה צער גדול מזה. ובחסדי ה' ובכח תפילתו הקדושה נשארתי בחיים תודה לאל:

ובכל ענין זה יש הרבה לספר כי יש בכל זה דברים גנוזים מאוד גנוזים דמלכא אשר זכה להשיג בכל הענינים האלה. אשר בשביל זה הוכרח לטלטל כל-כך ולסבול יסורים כל-כך, והכל בשביל תיקון הנשמות והנפשות של החיים ובפרט נשמות המתים, שבזה עסק ביותר בסוף ימיו כאשר אמר בפירושו. שמה שעושה עמנו הוא דבר קטן אצלו. וגם זה אנו צריכין לעשות. אבלה הוא צריך לעסוק בתיקון נשמות המתים כי יש נשמות ערטילאין וכו' כמבואר במקום אחר. ואם אמנם לא שמענו ולא ידענו בכל זה אפילו כטיפה מן הים וגם מעט דמעט שחמל עלינו והודיע לנו גם מזה אי-אפשר לבאר כי אם מעט דמעט ברמז. אף-על-פי-כן לא נמנעתי מלרשום מה דאפשר כי היא טובה גדולה להחפצים באמת השוקדים על דלתותיו כשיודעים מה שיודעים ממה שעבר עליו ואשר יצא מפיו הקדוש בענינים האלה. והמשכילים המעיינים בדברינו בעין האמת יבינו מעט גדולות הבורא יתברך על-ידי כל זה וגדולת הצדיקים וכמה יסורים וצרות הם סובלים בשביל תיקון נפשותינו. אולי נתעורר על-ידי כל זה לילך בדרכיו הקדושים אשר הורה אותנו בספריו הקדושים ונשוב אל ה' באמת במהרה בימינו אמן:

שם, סימן קנ"ב – בשנת תקס"ו הַנְּזָכֵר-לְעֵיל כשהתחיל לדבר עימי מענין תיקון הנשמות שהוא עוסק, שהיא ענין הבעל השדה וכו' פְּנֵזֶר-לְעֵיל, או אמר לי בולאטיפאלי נודע לי קצת מזה. שאז התחיל לידע קצת מענין הזה של הבעל השדה. והמוכן מדבריו, שאז התחיל לידע והעיקר יודע עכשיו. ואמר שרשב"י רמז מעט מזה בזה הקדוש והמוכן היה שכמו שהוא יודע עכשיו בענין זה של הבעל השדה לא ידע עדיין שום וכו':

חיי מוהר"ן, סעיף תקפ"ג – עוד שָׁמַעְתִּי, שְׁאָמַר רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ-לְבָרְכָהּ: הַבְּנִים שְׁלִי (רְצוּנוּ לֹמַר, בְּנוֹתָיו) יֵשׁ לָהֶם רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ, שְׁהוּא קְרוֹב לְנִבְיָאָה, וּמִבְּתֵי שָׁרָה אֵין אֵין מְדַבֵּר בְּלָל – "פֶּן שְׁאַרְקַע שְׁמִי אִיךְ נִיט". הַכֵּלֶל, אִם בָּאנוּ לְדַבֵּר וּלְכַתֵּב מִקְדָּשׁתָּ זְרַעוּ הַקְּדוּשִׁים, תִּקְצַר הַמּוֹן יְרִיעוֹת לְסַפֵּר אֶפְלוּ מִקְצַת שְׁבָחָם וּמִדִּוְתֵיהֶם הַטּוֹבוֹת וְצַדִּיקָתָם וְחֲסִידוּתָם וְתַמְיִמוּתָם וְעִנּוּתֵיהֶם הַגְּדוֹלָה וְרוּחַ נְמוּכָה וְשִׁפְלָה שְׁהִיוּ לָהֶם, וְכִיּוֹצֵא בְּשֶׁאֵר כָּל הַמְדוּת טוֹבוֹת וְיִשְׁרוֹת וּמִכָּל-שֶׁכֶּן מִפְּנִימִיּוֹת קְדוּשָׁתָם, אֲשֶׁר אֵין לָנוּ שׁוֹם הַשְּׂגָה בְּזוֹהַ כְּלָל, וְאֶלְמָלִי הִיוּ זֹכִינ׳ הָעוֹלָם, שְׁיִהְיֶה נִשְׁאָר מִרַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ-לְבָרְכָה בֵּן הַמְּמַלָּא מִקּוֹמוֹ, כְּבָר הִיָּה הָעוֹלָם נִתְמַקֵּן עַל מְלוּאוּ וְתַקּוּנוֹ וְשִׁלְמוֹתוֹ עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב. וְשָׁמַעְתִּי פַעַם אַחַת מִהָרַב רַבִּי נֶתַן זְכוּרֵנוּ-לְבָרְכָה שִׁחָה נִרְאָה בְּעֵינָיו זֶה, אֲשֶׁר תִּסְמְנָה שְׁעָרוֹת רֹאשׁ אֶדָם בְּשָׁמְעוֹ זֹאת, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֶה בְּכֶתֶב אֶפְלוּ בְּרָמוֹ:

(שיחות הר"ן, סימן קפ"ט – פעם אחת היה נכדו זכרונו-לברכה מוטל על ערש מחולי הפאקין רחמנא ליצלן, והיה קובל לפני מאוד שיש לו צער גדול מזה מאוד. וסיפר לי אז ואמר יש דרכי ה' שאי-אפשר להבינם. כי איתא שאצל האר"י זכרונו-לברכה נסתלק בן אחד, ואמר שנסתלק בשביל הסוד שגילה לתלמידו רב חיים ויטאל זכרונו-לברכה. והלא באמת האר"י זכרונו-לברכה היה מוכרח לגלות לו כי אמר שלא בא לעולם כי אם לתקן נשמתו של ר' חיים זכרונו-לברכה. נמצא שהיה מוכרח מן השמים לגלות לו הסוד. ואף-על-פי-כן נענש על-ידי זה פְּנֵזֶר-לְעֵיל. וזהו דרכי ה' שאי-אפשר להבין בשכל בשום אופן. והמוכן מדבריו לענין עצמו, שכל צערו ויסוריו וצער בניו שיחיו, הכל הוא מחמת שעוסק עימנו לקרבנו להשם יתברך. ואף על פי שהוא מוכרח לזה, כי בודאי השם יתברך רוצה בזה, כי הוא יתברך חושב מחשבות לבל ידח ממנו נידח, ואף-על-פי-כן היה לו יסורים קשים גדולים מאוד על-ידי זה כי הוא דרכי ה' פְּנֵזֶר-לְעֵיל. והיה הולך ומספר לפני צערו הגדול שיש לו מה שנכדו חולה פְּנֵזֶר-לְעֵיל. ואמר שהוא רוצה שהוא בעצמו יהיה חולה בעד התינוק הַנְּזָכֵר-לְעֵיל. ואמר שהוא מרגיש כל גניחות התינוק (שקורין קרעכצין) בלבו וכו'. אחר-כך אמר "אך זאת ייחשב לי לטובה שגם כשאדם אחר יש לו חולה בתוך ביתו ומביא לי פדיון או מבקש להתפלל עליו יש לי גם-כן צער הזה ממש ככל הַנְּזָכֵר-לְעֵיל. גם כשאחד מאנשינו שהיה מקורב מתרחק עצמו חס ושלום, יש לי צער כזה ממש בלבי ככל הַנְּזָכֵר-לְעֵיל". וסיפר אז מאחד שנתרחק באותן הימים. ואמר שיש לו ממנו כל הצער הַנְּזָכֵר-לְעֵיל. שוב שמעתי מאיש אחד מאנשי שלומנו ששמע גם-כן מרבינו זכרונו-לברכה ענין זה בעת שנסתלק אצלו בנו הקטן שלמה אפרים זכרונו-לברכה שאמר שיש לו יסורים בשבילנו. הלא האר"י זכרונו-לברכה לא גילה (אז) כי אם סוד אחד והיה לו עונש. מכל שכן שאני גיליתי לכם כל כך סודות רבות כאלה:.

שיחות הר"ן, בהשמטות, – שייך למאמר ס"ה ויאמר בועז אל רות. בעת שאמר רבינו ענין הנאמר במאמר הַנְּזָכֵר-לְעֵיל בסוף יום ב' של ראש השנה – צריך לעשות אחד מכל התפילה וכו'. וזה בחינת התכלית שהוא כולו אחד כולו טוב עיין שם. אז אמר באותו הענין שאח"ד ראשי תיבות דברי אלקים חיים. וכפי הנראה שדיבר אז מענין אלו ואלו דברי אלקים חיים. ואיני זוכר ההמשך והחיבור ענין זה לענין התכלית הַנְּזָכֵר-לְעֵיל: (-מובא בסוף חיי"מ (עמ' שע"ז); ומובא אף בפל"ח על תו' זו, ונעתק להלן; עיי"ש מה שביאר בזה).

ימי מוהר"ן סימן יא – פעם אחת אמר "כל תורה יש לה מעשה". והתחיל לספר המעשה של התורה "ויאמר בועז אל רות" בליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ס"ה שהגיד בעת ההיא. וסיפר עזות היתה לו בת ושלחה אל המים לשאוב אל הכד וכו'. ולא רצה לספר יותר מחמת שכבר הגיד התורה:

(ועיין ביאור הלקוטים אות טו – מדברי החידה והמעשה הנוראה והמובאה בחיי מוהר"ן, שהתחיל לספר [עזות היה לו בת וכו'], תבין מרחוק, בביאורו להכתוב הנ"ל, ויאמר בועז וכו', שאף על פי שמפרש זאת על החכמה אשר תעוז לחכם, עוד תסובב כוונתו במשל ומליצה לבעוז הנ"ל, שבו מדת העז והעזות ממש):

גם באותו החורף בשנת תקס"ו הִנְזָרְ-לְעֵיל זכיתי לכתוב לפניו הספר הנשרף הִנְזָרְ-לְעֵיל וכו'. ואחר-כך אחר פסח אמר לי זכיתי אותך במצוה רבה שכתבת הספר הִנְזָרְ-לְעֵיל. ואמר הספר שלך כבר התחילה לעשות איזה עשייה בעולם. אך הזהיר אותי הרבה להתפלל על התינוק שלו שהוא הילד הקדוש שלמה אפרים זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה וגם להאיש שמסר בידו הספר הִנְזָרְ-לְעֵיל ציוה והזהיר למען השם שיתפללו על התינוק הִנְזָרְ-לְעֵיל. כי ידע שיקחו עצמם על התינוק הִנְזָרְ-לְעֵיל. ובעוונותינו הרבים לא הועילו תפילותינו ונפטר הילד אחר שבועות באותו הקיץ. ובענין זה יש מעשיות הרבה ומעט דמעט יתבארו במקום אחר. המקום ינחם אותו ואותנו וכל ישראל מצרה ושבר הגדול הזה שהיה בעולם. כאשר אמר בפירוש וינחם אותנו בכפלים ויביא לנו משיח צדקינו במהרה בימינו אמן:

אמר המעתיק ראיתי להעתיק מה שמצאתי באמתחת הכתבים וזה לשונם. סמוך לפטירת הילד הקדוש והנורא מְאֻדוֹנְנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְנוּ זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה היינו אצלו על העליה שהיתה על ביתו. וסיפר עימנו מענין גדול צערו ויסוריו הגדולים והעצומים שיש לו מכל צד ומצידי צדדים. וסיפר קצת בענין זה שיש לו יסורים רבים וגדולים מאוד מבפנים ומבחוץ. דהיינו שהוא עצמו יש לו יסורים גדולים ועצומים כי יש לו חולאת קשה וכאב גדול ויסורים גדולים בגוף וגם בתוך וכו'. וכן מבחוץ היה לו יסורים עצומים מעוצם המחלוקת הגדול שהיה עליו כל ימיו חנם על לא דבר ויחפאו עליו דברים אשר לא כן, אשר ברו מלבם אשר לא עלו על לבו ודעתו כלל. וחזן שאר היסורים מכל הצדדים שהיה לו בכל עת כי היה מלא יסורים וכו'. ובתוך דבריו ענה ואמר מה אתם יודעים מה גדול עוצם השבר הזה שהיה בעולם ענין הסתלקות הילד הִנְזָרְ-לְעֵיל. כל לבבי נשבר וניתק ממקומו. והתחילו הדמעות הקדושים לירד על לחייו. ותיכף ומיד ברחנו מפניו מעוצם הבושה שנפל עלינו על שראינו בכייתו בפנינו. ונדמה לנו כאילו נדבר כל העולם ונחרב. אחר-כך ביום שאחריו, יום ו' ערב שבת קודש, אמר לנו שאלמלא לא ירדנו תיכף, היה מספר לנו דבר יפה מה מאוד – "וואלט איך אייך גווען דערציילט שיינס". ואמר ביום ו' שאחריו תורה נפלאה היינו מאמר "ויאמר בועז" סימן ס"ה. גם באותו העת אמר התורה על פסוק "מבכי נהרות חבש" שקודם שהוא מגלה תורה הוא בוכה תמיד וכו' ואחר-כך (נראה שחסר סיום השיחה הזאת):

עוד מצאתי כתוב שם, וזה לשונו: "שנת תקס"ו לפרט קטן, יום א' ה' מנחם אב, שמענו מפיו הקדוש כל סדר ביאת הגואל צדק במהרה בימינו. ואמר שכבר היה מוכן שיבוא בעוד איזה שנים, וידע באיזה שנה ובאיזה חודש ובאיזה יום יבוא. אך עכשיו בודאי לא יבוא באותו הזמן. וכפי המוכן מדבריו היה שהעיקוב היה מחמת שנפטר אצלו בנו הקטן שלמה אפרים זְכָרְ-צִדִיק-לְבָרְכָה. גם מקודם סיפר עימי סמוך אחר פטירת הילד הִנְזָרְ-לְעֵיל, ואמר גם-כן ענין הִנְזָרְ-לְעֵיל, שכבר היה מוכן שיבוא בערך קצת שנים וכו', וידע באיזה חודש וכו'. אך עכשיו בודאי לא יבוא אז": (- ימי מוהר"ן, סימן י"א).

חיי מוהר"ן קצ – בדרך נסיעתו קודם שנכנס לאומן סמוך לעיר סיפר מעשה מהבעל שם טוב זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה. שפעם אחת בא הבעל שם טוב זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה לאיזה מקום והיה שם במרה שחורה ועצבות גדול מאוד והכירו בו שיש לו מרה שחורה אך מי יתח פיו לשאול אותו על זה. והיה כך יום וחצי. אחר-כך בערב שבת אחר חצות ציוה הבעל שם טוב זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה שיבקשו כל האורחים הנמצאים בעיר להביאם אצלו שיאכלו עימו בשבת. ולא היה שם הרבה אורחים רק מצאו שני אורחים הולכי רגלי והביאום אליו. אחר-כך שמעו שטען עימדם הבעל שם טוב זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה ואמר רבינו זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה שאינו זוכר היטב את המעשה איך היה אך תמצית הענין היה שבאותו המקום היו שם נשמות משלש מאות שנים שלא היה להם עליה. וכשבא הבעל שם טוב זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה לשם נתקבצו כולם אליו כי הם מצפים תמיד על איש כזה שיוכל לתקנם ומחמת זה היה לו עצבות כי היה כבד עליו ענין זה מאוד. והענין היה כי היה בלתי אפשר לתקנם כי אם על-ידי פטירתו וזה היה קשה לו מאוד. על-כן היה בעצבות והזמין לו השם יתברך אלו ה' ועל-ידי זה ניצל הבעל שם טוב זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה. וכמדומה שלא לו ה' הִנְזָרְ-לְעֵיל הגיע להם היוק על-ידי זה: (- חיי מוהר"ן, סימן ק"צ).

חיי מוהר"ן קצא – יום ג' ח"י תשרי, דחול המועד סוכות לעת ערב שנת תקע"א, נלקח ארון אלקים, ונסתלק אור ישראל, כבוד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְנוּ זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה, בוצינא עילאה בוצינא קדישא יקירא, אור הגנון והצפון, מורנו רבי נחמן זְכָרְ-צִדִיק-וְקָדוֹשׁ-לְבָרְכָה ונקבר למחרתו ביום ד' באומן במקום אשר בחר לו בחיים חיותו. כמבואר בזה הספר סיפורי דבריו אשר מבואר בהם בפירוש שהוטב בעיניו לשכוב באומן מחמת שהיה שם קידוש השם הרבה מאוד כמפורסם. גם עיקר הסתלקותו מחמת הקדושים שנהרגו שם. כאשר הבנו מדבריו שסיפר באומן יש שם רבבות נשמות שהוא צריך להעלותן. גם ביום ב' א' דחול המועד סוכות הִנְזָרְ-לְעֵיל, שהיה יום אחד לפני הסתלקותו, ענה ואמר אלי. האתה זוכר המעשה שסיפרתי לך. אמרתי לו איזה מעשה. השיב לי המעשה של הבעל שם טוב זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה שסיפרתי לך בעת שנכנסתי לאומן (הנ"ל באות קצ). השבתי לו הן. ענה ואמר זה זמן רב שהסתכלו עלי לתופסני לכאן. שוב ענה ואמר לא אלפים נשמות כאן, כי אם רבבות רבבות רבבות. גם כלילה שלאחריו סיפר גם-כן מענין זה ואמר שכמה משפטים וכמה קדושים וכו' היו בכאן. ואמר "מה לכם לדאוג מאחר שאני הולך לפניכם. אלו האנשים מאנשינו שמתו מקודם היה להם חשש. אבל אתם, מאחר שאני הולך לפניכם אין לכם לחוש כלל. ומה אם הנשמות שלא הכירו אותי כלל הם מצפים על תיקונים שלי מכל שכן אתם": (- שם, סימן קצ"א).

ימי מוהר"ן ח"א אות נח – במוצאי שבת ליל ב' דסוכות ציוה להוליך אותו מהכסא והשכיבוהו על מטתו. והיה אז עיף ויגע מאוד מאוד אמר שהוא יגע כל-כך מחמת שישב כל-כך על הכסא. אחר-כך ענה ואמר בקול קצת: "האתה זוכר המעשה שסיפרתי"? ותיכף עמדתי מרעיד ושאלתי אותו באימה איזה מעשה (כי הלא באמת שמעתי ממנו כמה מעשיות נוראות מאוד). ענה ואמר "המעשה שסיפרתי לך בכניסתי לפה" ותיכף נבהלתי מאוד. כי זכרתי היטב המעשה שמדברת מענין הבעל שם טוב זְכָרוֹנוֹ-לְבָרְכָה שבא למקום אחד שהיה שם נשמות גדולות הרבה מאוד שהיה מוכרח לתקנם וראה שאי-אפשר לתקנם כי אם כשיסתלק על-ידי זה כנרשם זאת המעשה במקום אחר. ועמדתי מרעיד ומשתומם. ענה ואמר בזה הלשון: "מע האט שון לאנג ארוס גיקוקט אופ מיר, מע זאל מיך דער טאפין אדער וואש זאל איך זאגען אלפים, רבבות רבבות רבבות". ומשך מאוד תיבות "רבבות" בכל פעם. כלומר שיש כאן באומן סביבו רבבות רבבות הרבה של נשמות שעומדים עתה סביבו שיתקנם שבשביל זה יש לו כל העינייים והיסורים הקשים והמרים האלו. ואחר-כך היסב פניו קצת

אל הקיר ופרש ידיו קצת, כאומר: הריני מוסר נפשי והריני מוכן ומזומן לקבל הכל בשבילו יתברך. וכל זה אי-אפשר לצייר בכתב כלל. כי בענין תיקוני הנשמות שמענו מפיו כמה שיחות ותורות נוראות שרמזו לנו בהם שהוא עוסק בזה הרבה מאוד. כמו התורה ויאמר בועז אל רות מענין בעל השדה. והבנו מדבריו שכל היסורים והמחלוקת שעליו הוא מחמת שעוסק בזה הרבה. וכל ענין נסיעתו לאומן להסתלק שם הכל בשביל זה, כנרשם מעט מזה בשיחותיו הקדושים במקום אחר.

שם נט) אחר-כך בלילה השייך ליום ג', הוא ד' דסוכות, הוא יום האחרון של ימי חייו הקדושים, ואז עד אחר חצות לילה עמדו לפניו רבי נפתלי ורבי שמעון, כי היינו מחליפין משמרותינו. ובעת ששמענו שיחה הנזכר-לעיל לא היה אז רבי נפתלי אצלו, כי היה ישן אז. ואחר-כך בלילה ישנתי אני והוא עמד אצלו וזכרונו-לברכה עם רבי שמעון. ואז בלילה חזר ודיבר מענין הנשמות הנזכר-לעיל מה שצריך לתקן כאן הרבה הרבה נשמות מאוד. ואמר כמה משפטים יש כאן. כמה קדושים היה כאן וכו'. ענה רבי נפתלי ואמר לו הלא אמרתם בהתורה "ויאמר בועז אל רות" הנזכר-לעיל שהצדיק הגדול המופלג במעלה מאוד יכול לגמור הענין בחייו עיין שם. ענה הוא וזכרונו-לברכה ואמר. "לא אמרתי לכם כי אם איזה בחינה מזה. כי ההכרח לילך ולהסתלק בשביל זה". ואחר-כך הזכיר עצמו ולקח המפתח של הקאמאודע ונתן להם וצויה עליהם שתיכף שיסתלק בעודו יהיה מונח על הארץ יקחו כל הכתבים שנמצאים שם בהקאמאודע וישרפו כולם. והזהירם לקיים דבריו. והם לקחו המפתח ועמדו בבהלה רועדים וזוחלים ומצטערים הרבה כשמעם כל זה והיו מתלחשים יחד על שהוא כבר מכין עצמו כל-כך להסתלק. ענה ואמר מה אתם מתלחשים אתם רשאים לדבר מהסתלקותי בפני כי אין אני מתפחד כלל מזה. ואחר-כך אמר להם "אפשר אתם מדברים על אודותיכם. מה יש לכם לדאוג כשאני הולך לפניכם, ומה אלו הנשמות שלא הכירו אותי כלל הם מצפים על תיקונים שלי, מכל שכן אתם. אלו האנשים שמתו מקודם - עימהם יש איזה יגיעה וכו'. אבל אתם מה יש לכם לדאוג, מאחר שאני הולך לפניכם - אין לכם להתירא כלל". ועוד שמעו ממנו דיבורים נוראים כאלה מענין הנשמות ומענין הסתלקותו וכו': (- ימי מוהר"ן, סימנים: ג"ח-ג"ט).

חיי מוהר"ן - אות ריז (לג) באומין נתאבסן תחלה בעת ביאתו לשם בבית רנ"ן וישב שם מן ה' איר עד אסרו חג שבועות, ואני הייתי עמו שם כל אותן הימים. והיה מבקש שימצאו לו איזה דירה לדור שם עם בני ביתו, והיינו מחפשים בשבילו בכל העיר איזה דירה שתהיה טובה לפניו, ולא נודמן דירה ברצונו פראוי לו. ופתאום בא איש אחד וכו' ואמר שהוא נותן לו בחנם דירתו שהיא דירה נאה וטובה לפניו מאד מחמת שיש שם כמה חדרים. וגם יש שם גן לפני החלונות שכל זה טוב לענין החולאת הקשה שהיה לו שהיה צריך דירה גדולה שהיה לה אור הרבה. אף לא אסתעיא מלתא אז שייכנס באותה הדירה ויכנס בבית רבי יוסף שמואל ששכרו עבורו, ויכנס לשם ביום אסרו חג שבועות הנ"ל וישב שם כמה שבועות:

ואמר לי רבנו וזכרונו לברכה גם זה יהיה מעשה בימים הבאים מה שפתאום בא אחד הנ"ל ורצה לתן לו דירתו בחנם, אפשר לא הייתה לו שום הברות עמו מכבר. ובבית רבי יוסף שמואל ישב שם עם קצת אנשי ביתו, אבל לא הייתה הדירה טוב לפניו כלל כי לא היה שם אור טוב ורחב כמו שהיה צריך. ויצא משם בתחלת חודש מנחם אב ויכנס לבית האיש הנ"ל שבקש אותו פנ"ל. ותקף שנכנס לשם בא אליו איש אחד מאומין והתחיל לברכו שישב שם לארץ ימים פנהוג. ואמר שבודאי דירה זו טוב לפניו מחמת שיש שם אור נאה:

ענה רבנו וזכרונו לברכה ואמר והרעה באצבעו לחוץ ואמר הראיתם הגן הזה כמה הוא טוב ויפה (וויא גיפעלט אייך דער גארטן) ואיך מוצא חן בעיניך הגן והיה האיש ההוא סובר שמשבח את הגן שלפני החלונות. השיב רבנו וזכרונו לברכה, והרעה באצבעו על הבית החיים, כי הבית החיים היה נראה שם ברחוק מתוך החלונות, כי היה עומד פנהגודו. ואמר על זה הגן אני אומר. ענה ואמר אין אתם יודעים גדל יקרת מעלת קדשת זה הבית החיים דפה, כי הוא יקר וקדוש מאד: וכן כמה וכמה פעמים היה מדבר עם כמה אנשים, והפליג מאד בשבח הבית החיים של אומין. כי מנחים שם כמה קדושים אלפים ורבות. כי שם הייתה ההריגה הגדולה בעת הבריחה שנהרגו שם אלפים ורבות נפשות קדושים מישראל, והיה שם קדוש השם הרבה מאד. וכמה פעמים אמר בפרוש לפני ולפני עוד כמה אנשים שטוב לפניו לישב שם. מחמת שהיה שם קדוש השם הרבה מאד, ואחר כך נתקיימו דבריו כלם וינסתלק באומין בבית האיש הנ"ל שנתן לו דירתו פנ"ל, אז המה ראו פן תמהו והבינו כלם שכל עקר ביאתו לאומין היה בשביל להסתלק שם. כאשר נשמע מפיו בפרוש כמה פעמים:

ובענין ישיבתו באומין לא תמלא און משמע מה ששמענו קצת מעט מועיר כטפה מן הים מפיו הקדוש, ומה שהתנוצץ לנו בשכלנו איזה התנוצצות בזה כפי הדברים ששמענו ברמז מפיו. כי עשה שם באותו הקיץ שישב שם תקונים עצומים נפלאים ונוראים מאד, ושם עסק ביותר ויותר בענין תקון הנשמות כפי המובן מהמעשה שספר לפנינו בכניסתו לשם: וקדם הסתלקותו הזכיר אותי אז מעשה זה ואמר הזכרת מעשה שספרתי לך וכו' פנ"ל. (עין לעיל חיי מוהר"ן צא):

שוב שמעתי מאיש אחד שנסע עמו וזכרונו לברכה בעת שיצא מוולאטיפאליע לדור פה ברסלב, ואז בדרך נסיעתו עבר דרך אומין, ומדי נסעם בכניסתם לעיר עברו סמוך אצל בית החיים: ענה רבנו וזכרונו לברכה ואמר, כמה נאה ויפה לישב על בית החיים הזה. וכשמעי זאת עמדתי מרעיד כי עתה אנו רואים שנה כמה שנים מקדם עלתה זאת במחשבה, ונודע לו שמקום מנוחתו יהיה באומין, כי בעת שנכנס לברסלב היה כמה שנים קדם הסתלקותו. וכל מה שעבר עליו מיום שנכנס לברסלב עד יום הסתלקותו, וכל מה שפעל באלו השנים אפלו כפי מה שהתנוצץ בדעתי לא יספיקו כל אילי נביות לבאר אפס קצה מהם. ועצת ה' לעולם תעמד, כי סוף כל סוף נשארה המתנה טוב בידינו מאחר שזכינו שהחמדה גנוזה נגוזה בסביבותינו באומין כאשר עלתה במחשבה לפניו זה כמה. ועל ידי זה עדין יש לנו תקוה לזכות לכל הטוב אשר חפץ להיטיב עמנו לנצח. ודבר אלוקינו יקום לעולם. ובכל זה יש בלבי הרבה אף אי אפשר לבאר מחמת חשבת העולם:

ביאור-הליקוטים תו' זו, אות א' - סיפר מוהר"ן מאדוננו מורנו ורבנו וזכרונו-לברכה שבאמירתו ההשגה הזאת (היינו מאמר "ויאמר בועז", סימן ס"ה) הפליא ברוח קדשו וחכמתו (בכל תנועה ותנועה) להיות מראה באצבעו עצימת מראה העינים שעל-ידי האצבע בעת שדיבר מזה: (-; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף תפ"ג).

פרפראות לחכמה - בהשמטות שבסוף ספורי מעשיות מבואר, שמה שנאמר במאמר: "ויאמר בועז אל רות ש"בלקוטי מוהר"ן" סימן ס"ה - שצריך לעשות אחד מכל התפילה וכו', וזה בחינת התכלית שהוא כולו אחד וכו' - זה נאמר בסוף יום ב' של ראש-השנה, ואז אמר שאחד הוא ראשי תבות דברי אלוקים חיים וכו': (- פל"ח תו' זו, ס"ב, דף ל"ח. טו"א); מובא בשיש"ק ח"א, סעיף רט"ז).

מעדני מלך – בהמבואר בתורה (בסעיף ב') מגודל יופי פאר התפלה וכו'. ושצריכין לעשות אחד מכל התפלה וכו'. לכאורה צריך ביאור מהו ענין לעשות אחד מכל התפלה, הרי כשהולך לתיבה השניה אינו יכול עוד להרהר בתיבה הקודמת, הן מצד הכוונה הפשוטה והן מצד הסודות שבה. ופירשו אג"ש-ש"לומנו, שהכוונה שאת החיות וההתלהבות, השמחה והשתוקקות, שהיתה לו בתיבה זו, מחמת יופי זיוו ופאר האור שבתיה, חיות והתלהבות זו יקח עמו לתיבה השניה, וכן מתיבה לתיבה, ובכל תיבה ותיבה יתוסף לו חיות והתלהבות נוסף על החיות שבתיה הקודמת: (הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר זכרוננו-לברכה). הובא בשי"ש"ק ח"ז אות תכ

שיש"ק ח"ד מו – אמרו אג"ש-ש"לומנו מהמשתמע בתורה ס"ה הרי שצריך להקפיד על לימוד התורה תיכף אחר התפילה וההתבודדות. כי מבואר שם שעל-ידי התפילה והביטול נעשה הכלי לחידושין דאורייתא, הרי שאחר התפילה, שעל-ידיה נעשה הכלי, צריך למלאו בחידושין דאורייתא: (- שיש"ק ח"ד, סעיף מ"ו).

שיש"ק ח"ה ג' – עיקר העצה הגדולה האמיתית לכל הצרות חס ושלוש, שעוברין על ישראל בכלליות, או מה שעובר על כל אדם בפרטיות רחמנא לצלן, שאין שום עצה נכונה לברוח מהם כי אם על-ידי הביטול אל התכלית, דהיינו לסתום עינו בחזקה ולעשות עצמו כישן ולבטל עצמו בתכלית הביטול כאילו אין בו שום הרגשה כלל, רק לדבק ולבטל מחשבתו אל אור האין סוף יתברך, וזה יכול כל אדם לעשות, כאשר שמעתי מפיו הקדוש, כי אף-על-פי שאינו יכול לזכות לביטול בשלמות כמו גדולי הצדיקים השלמים, אף-על-פי-כן יכול כל אדם לבטל עצמו איזה שעה אם ירצה באמת: (- שיש"ק ח"ה, סעיף ג').

שיש"ק ח"ו שי – היה אומר רבי לוי יצחק זכרוננו-לברכה לענין סדר דרך הלימוד בסדר בקיאות שהרחיב עליה רבינו את הדיבור, כמבואר בשיחות הר"ן (סימן ע"ו). שכמו שמצינו בהמבואר בתורה ס"ה לענין התפלה, שכתב שם רבינו זכרוננו-לברכה כי כל דיבור הוא עולם מלא, וכשאדם עומד להתפלל ומדבר דיבורי התפלה, אזי הוא מלקט אות אחת לאחת, ועושה אגודה אחת, וכדוגמת המלקט שושנים נאים שהולך ומחברם, ומלקט ומקבץ כמה וכמה אגודות יפים ונאים, כמו כן הוא הולך בתפילה מאות לאות, ער שמתחברים כמה אותיות ונעשה מהם דיבור, וכן עושה בתיבות שלמות וכו' וכו', ותיכף כשיוצא אות ראשונה, כגון אות ב' מתבת ברוך, אזי האות מבקש ומתחנן מהנפש לבל תפרד ממנו, כי איך תוכל להתפרד ממני לגודל ההתקשרות והאהבה שיש בינינו, כי אתה רואה את יקר יופי וזיוו והדרי ותפארתי, ואיך תוכל לנתק עצמך ממני ולהיפרד מאתי, הן אמת שאתה צריך לילך יותר כדי ללקט עוד סגולות יקרות וחמודות גדולות, אבל איך תוכל להיפרד ממני ולשכוח אותי, על כל פנים תראה שבכל מקום שתלך ותבוא לשם לא תשכח אותי ולא תפרד ממני וכו', עין שם היטב. שכמו כן צריך להיות לענין לימוד התורה הנזכר-לעיל, שאף-על-פי שמרגיש חיות נפלא בעומק דברי התורה, עד שקשה עליו ללכת הלאה וללמוד להלן לרוב הנעימות והמתיקות שמרגיש בה, אבל בהכרח שילך הלאה וילמוד להלן יותר, וזהו ממצוות לימוד התורה, וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם-לברכה (ויק"ר פכ"ה) לענין התשובה שאם למד קודם דף אחד, ילמד היום שני דפים, וכן להלן יותר ויותר, וגם על-זה בעצמו מקבל שכר על זה שלומד להלן עוד ועוד, בו בעת שמרגיש חיות נפלאה בעיון שבה, ואין לו חשק להניח את המאמר שלומד: (- שיש"ק ח"ו, סעיף ש"י).

עלים לתרופה – מכתב צג – ברוך השם יום ד' בא תקצ"ג: אהובי בני חביבי, מכתבך קבלתי ביום א' והיום, וצערי גדול מאד על פאך, השם יתברך ירפאך מהרה, והנה גם אנכי חושש בשני פעות הללו לפקדים, השם יתברך יסיר מעלינו ומעל כל ישראל כל המכאובים והמחוישים בגשמיות ורוחניות, ונזכה לשוב אליו יתברך על ידי כל הפרושים והרמזים שהוא מרמז לנו בכל עת בין טיבו בין בעקו רחמנא לצלן, כי הזמן הולך וסוער, הולך והומה, ומשברי וגלי הים הומים ומרעישים ומתנשאים על כל אהד בכל יום. ואין אתנו יודע מה לעשות. לולא ה' עזרתה לנו אשר שמענו מה ששמענו שיכולין להחיות את עצמנו בהם תמיד. חזק והתחזק בני חביבי, כאשר כתבת במכתבך הראשון, אז דיא האסט זיך צו גישפארט להשם יתברך דורך די יסורים. וכבר ידעת מהתורה ויאמר בעז אל רות (לקוטי מוהר"ן סימן סה). שעל ידי היסורים מבטלין עצמו להשם יתברך, וכאשר שמעת ממני בעל פה בענין זה. והשם יתברך ירחם עליך. ומעתה יסיר ממך כל חלי וכל מרה וכל מחוש בעולם, ותזכה להתקרב להשם יתברך על ידי רמזים של טובה והצלחה, ויקים ואל שדי יתן לכם רחמים, לכם דיקא וכו': דברי אביכם הדורש שלומכם באהבה נתן מברסלב:

עלים לתרופה – סוף מכתב קל – בעזרת השם יתברך יום א' נשא תקצ"ד לפ"ק: והנה ימי השבועות הקדושים ממשמשין ובאים, בעל הרחמים יהוה עלינו שנוזח לגמור ימי הספירה בקדושה ובטהרה שנוזח על כל פנים מעתה להכין עצמנו פראוי לקבלת התורה הקדושה בחג הקדוש הזה הפא עלינו לטובה, ואם אמנם עדין צריכין לשבר הלב על זה הרבה ולבקש ולהתחנן לפניו יתברך על זה הרבה, ולבכות לפניו בדימוע שליש כבן הבוכה לפני אביו שיקרבנו גם כן בתוך בני ישראל הפשורים הזוכים לקבלת התורה בשבועות, אף על פי כן ביותר צריכין לחזק את עצמנו בשמחה בכל יום, כי עקר הפלי לקבלת התורה הוא שמחה כמו שמבאר בהתורה ויאמר בעז אל רות וכו' (לקוטי מוהר"ן סה) על מאמר רבותינו זכרונם לברכה עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבוא וכו', בתוך פותבי זאת נזכרתי נעימות התנוצצות שבלבי מזאת התורה הקדושה ואיני יודע עוד מה לכתב לך מרב התשוקה שבלבי פלה שארי ולכבי וכו'. כי שם מדבר מהתנוצצות אלקות וביטול אל האין סוף עד שהרשימו מאיר להדעת ולהמשיך משם התורה על ידי גדל השמחה שנעשית פלי לקבלת התורה, שפל זה הוא סוד שבועות זמן תורתנו, מה נאמר ומה נדבר אלמלא לא אתיין לעלמא אלא למשמע דא די ודי והותר, וכן בכל תורה ותורה, ברוך בעל הרחמים העושה חסדים נפלאים בכל דור ודור: דברי אביך המודיה על העבר ומצפה להבא לישועות גדולות נגילה ונשמחה בישועות: נתן מברסלב:

לקוטי הלכות חו"מ – הלכות חכירות וקבלנות הלכה א אות (א) – יש לרמוז בזה על פי מה שכתב רבנו במאמר ויאמר בעז אל רות וכו' סימן סה שיש שדה ושם גדלים אילנות ועשבים הינו נשמות. והם צריכים לבעל השדה שעוסק בתקונים בכל תקוני השדה עין שם היטב. והעקר שמביא אותם אל התכלית שהוא פלו טוב שעל ידי זה יכולים להתפלל עין שם היטב: וזה הצדיק הדור העוסק בתקוני השדה הנ"ל הוא פנינת מקבל ואריס שיורד לתוך שדה של חברו פי ה' יתברך פניבול נקרא חברו של הצדיק האמת פמו שפנתוב אכלו רעים למען אחי ורעי וכו' כי הצדיק האמת שעוסק בתקוני השדה שזהו תקון פל העולמות הוא נעשה שתף להקדוש ברוך הוא במעשה פראשית ועל פן נקרא פנינת מקבל שדה מחברו, שדה הנ"ל ועוסק בכל תקונים של השדה הנ"ל בחרישה וקצירה וריעה ונטיעה ולנכש העשבים פי כל אלו הפחיתות נמצאים

בבחינת השדה של הנשמות הנ"ל, ולפעמים מקבלו בפשיטות שנותן דרך כלל כף וקר כורין לשנה. ולפעמים למחצה לשליש ולרביעי, זה בחינת שיר פשוט כפול משלש מרבע בחינת עשרה מיני נגינה כי זה הצדיק בעל השדה הנ"ל עושה נגונים. וזה כלל ועקר תקוני השדה בחינת שלמות התפלה פי הוא צריך לתקנם ולהעלותם ולבררם ממקום שהם להביאם אל התכלית הטוב. וזה בחינת נגונים פמוכא בדברי רבנו זכרוננו לברכה (סימן רפב) על פסוק ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו, שהצדיק דן את הכל לכף זכות ומוציא זכות אפלו ברשע גמור ועל ידי זה מעלהו לכף זכות באמת ומתקנו ומחזירו בתשובה ועל ידי זה נעשין נגונים בבחינת אזמרה לאלקי בעודי וזה בחינת שליח צבור שהוא מלקט ומברר הטוב מפל המתפללים וכו' עין שם היטב. נמצא שהתקון שמתקן את הנשמות ומבררם ומעלה ומקבץ הנקודות טובות שיש בהם זה בחינת נגונים כנ"ל וכמבאר שם היטב וזה בחינת תקוני השדה הנ"ל כי תקון השדה הוא תקון הנשמות לקבץ הטוב שלהם ולהעלותם אל הקדשה שזה בחינת נגונים כנ"ל. וזה שכתב רבנו זכרוננו לברכה שם שתקון השדה היא שלמות התפלה. כי אלו הנגונים הם בחינת השליח צבור שהוא עושה הנגונים הנ"ל כנ"ל והשליח צבור הוא שלמות התפלה כי עקר התפלה על ידי השליח צבור וזה בחינת המנין שצריך להיות בעשרה ואז השליח צבור יורד לפני התבה ואז הוא שלמות התפלה. זה בחינת עשרה מיני נגינה שנעשין על ידי מנין של עשרה המתפללין ואז הם ראויים לשליח צבור שהוא מקבץ הטוב ועושה הנגונים כנ"ל. וזה בחינת המקבל למחצה לשליש ולרביעי והחוכר מקבל בפשיטות ככף וקר כורין זה בחינת שיר פשוט כפול משלש מרבע בחינת נגונים הנ"ל שעושה היורד לתוך השדה לתקנה שזה עקר תקון השדה כנ"ל כי הוא נותן פרות השדה לבעל השדה יתברך שמו למחצה לשליש וכו' כדרך המקבל דהינו שמעלה הטוב שבהם למעלה אליו יתברך כפי מה שיוכל לברר לפי בחינת השדה לפעמים מחצה או שלישי וכו' ומזה נעשין נגונים ושירות. בבחינת שיר פשוט כפול וכו' וזה הכל כמנהג המדינה. כפי מנהג והנהגה שנוהגין במדינה כי כפי הנהגתם בקדשה כן הוא מברר ומעלה הטוב שבהם אם רב או מעט כי לפי הנהגתם וקדשתם כן הוא מעלה הטוב שבהם:

ליקוטי הלכות יו"ד – הלכות מילה הלכה ה אות ט – כי בשהגוף פגום על ידי איזה עברה חס ושלום, אזי אינו יכול לבטל עצמו כראוי ואפלו אם לפעמים מתגבר ביותר ומבטל עצמו הוא רק ברגע קלה מאד וגם אחר כך כשחוזר מהבטול אין הגוף יכול לקבל אור הרשימו מחמת פגמו ואזי חולף ועובר ממנו הרשימו מיד ושוכח בו יתברך חס ושלום, על כן צונו ה' יתברך כל מצות התורה כדי לקדש גופנו על ידם, כדי שנוכל לקבל הרשימו הנ"ל ולקשרה בגופנו היטב ולזכור בו יתברך תמיד. ועל כן באמת עקר שלמות השגת אלקותו יתברך וזכין רק הצדיקים הגדולים שקדשו עצמן כראוי וסתמו ועצמו עיניהם מחזו דהאי עלמא לגמרי והם נקיים וקדושים ופרושים ומבדלים מכל תאות עולם הזה אפלו של התר עד תכלית קצה אחרון ורק הם זוכין להשגות אלקות על ידי הרשימו של הבטול כנ"ל מחמת שגופם זה מאד מאד לקבל אור הרשימו בשלמות כראוי וכנ"ל.

עוד שם – כי הבטול הוא לבטל הגוף לגמרי שלא יהיה לו שום הרגשה כלל אפלו של ההכרחיות, עד שלא יניע עפעפיו ולא יניד בשפתיו ולא יזוז בשום אבר, פמוכא. והעשייה והעבודות של כלל הל"ט מלאכות שכלם בחמדת הממון הם ההפך ממש מהבטול. ועל כן צריכים לקדש ביותר הל"ט מלאכות שיהיה בבחינת מלאכת המשכן, (כמבאר במקום אחר) כדי לבטל מהם זממת הנפש שנתאחו בהם ביותר כדי שלא ימנעוהו מלקשר הרשימו הנ"ל בלבד בעת ששב מהבטול שאז חוזר ומתגבר ביותר בחינת חיזו דהאי עלמא כדרך שני אנשים הנלחמים זה בזה וכו'. וכמו שמבאר שם לענין התגברות היסורין חס ושלום, עין שם. כי הכל אחד, כי חיזו דהאי עלמא שהם הבלי עולם הזה ותאותיו הם עקר היסורין של הנפש ומהם באים כל היסורין של הגוף גם כן חס ושלום.

ליקוטי הלכות יו"ד – הלכות מילה הלכה ה ד' – כי לכאורה קשה מאחר שבאמת כל מה שהשם יתברך עושה עם האדם הכל הוא לטובתו, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה שצריך האדם לומר כל מה דעבדין מן שמיא לטב עבדין, אם כן למה צונו ה' יתברך להתפלל על הצרה, רחמנא לצלן, הלא כל היסורין והצרות חס ושלום, הם טובות גדולות באמת לזכותו על ידם לחיים נצחיים? אף באמת בודאי מה שה' יתברך עושה להאדם הכל לטובה ואף על פי כן הוא צריך להתפלל ולבקש מה' יתברך לצאת מהצרה לרוחה, כי עקר בריאת העולם היה בשביל האדם הבעל בחירה, הינו שה' יתברך ברא את העולם שיהיה הכל נמסר ביד האדם שהאדם דיקא יעשה כלים וצנורות להמשיך שפעו וחסדו יתברך למטה ובלא תקוני הכלים הנעשים על ידי האדם אין שפע החסד יכול לירד למטה פי אם ירד החסד קדם תקוני הכלים יהיה בבחינת רבוי השמן הגורם כבוי הנר ואזי החסד נהפך לדין קשה חס ושלום, ועקר תקון הכלים הוא על ידי תורה ותפלה והעקר על ידי תפלה. וכמו שכתוב, וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכו' פי לא המטיר ה' וכו' ואדם אין. ופרש רש"י שאדם אין להתפלל וכו', הינו כנ"ל ועל כן קדם שמתפלל האדם בודאי הוא טובה גדולה כל מה שבא על האדם אפלו יסורין חס ושלום, כי הכל לטובתו, כי לפי מעשיו אין יכול לירד לו שום שפע וחיות כי אם על ידי זה וגם זה בחסד גדול כי אם היו משפיעין לו רק חסד בלא דין כלל היה חס ושלום, בבחינת רבוי אור שמזיק יותר וכנ"ל. על כן עקר התקון על ידי התפלה ועקר התפלה הוא בחינת המתקת הדינים שעל ידי התפלה הוא ממתיק הדינים ומתקן כלים שיוכל לקבל שפע חסדו יתברך ואז דיקא יכול לבטל היסורין, כי יוכל לקבל חסדו וטובתו יתברך הנצחית בלא היסורין רק על ידי תקוני הכלים שתקן על ידי התפלה וכנ"ל. ועל כן עקר תקון התפלה הוא על ידי בחינה הנ"ל, על ידי שמסתכלין על התכלית וכוללין כל התפלה באחד ששם פלו טוב וכנ"ל, פי בלא זה אין יכולין להתפלל כלל מחמת ענין הקשיא הנ"ל וכמו שהקשה במדרש רבה, וכי נותנין לשוטה ולתינוק מה שמבקשין? למשל בשאחד יש לו עניית, חס ושלום, או יסורי הגוף חס ושלום, ומתפלל שיתן לו ה' יתברך פרנסה ועשירות ובריאות הגוף וכו'. קשה ענין הנ"ל ואיך שיקר להתפלל ואיך ישמע ה' יתברך תפלתו לתן לו פרנסה ובריאות וכו', הלא פגנת ה' יתברך שנותן לו עניית וכו' הוא לטובתו כדי למרק עונותיו שהוא טובה נצחית וגם אויל פגנת ה' יתברך מחמת שידוע שאם היה לו פרנסה, מפל שכן איזה עשירות יקלקל מעשיו ביותר כמו שרואין בחוש כמה מקלקלים רב העשירים מעשיהם והעשר שמור להם לרעתו, אשר על זה התפלל שלמה המלך עליו השלום, יש הבד וכו' עשר שמור לבעליו לרעתו. וכי יש רעה גדולה מזאת בשנותנין לאדם איזה אלפים מטבעות לשחק בהם בזה העולם העובר בהרף עין ואחר כך הממון הורגת אותו ועוקרת אותו משני עולמות חס ושלום, וכמו שאיתא בזהר הקדוש, חייבת בהון בעותרא בהאי עלמא ולבתר קטילת להון רחמנא לצלן, על כן עקר תקון התפלה הוא על ידי הבחינה הנ"ל שצריכין מקדם להכלל באחד ולהסתכל רק על התכלית ולידע ולהאמין שהכל לטובה. ואז דיקא יכולין להתפלל אחר כך על כל מה שצריך, פי אז יכול להמשיך תקונים מאור הרשימו של הבטול שעל ידי זה יהיו נעשים כלים

להמשיך בתוכם רב שפעו וחסדו שעל ידי זה יכול לקבל פרנסה ועשירות ובריאות ובני חיי ומזוני וכו' והכל יהיה לטובה מאחר שפבר תקן פלים פראוי לקבל בהם שפע חסד וזהו בעצמו הענין המבאר בהתורה הנ"ל שאחר כך בששבין מהבטול מכבין צמאון הנפש מהיסורין על ידי התורה שמקבלין מהרשימו, כמו שמבאר שם, עין שם היטב:

עוד שם – ועל כן באמת אין אדם יודע איך להתפלל פי אם צדיקי הדור האמתיים. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם, פי אי אפשר להביא אל התכלית פי אם הצדיק האמתי שהוא בבחינת בעל השדה הנאמר שם בתחלת התורה הנ"ל שהוא מסתכל על כל מי שרחוק עדין מהתכלית ואין תפלתו כלולה באחד, שיראה להביאו אל התכלית שתהיה תפלתו כלול באחד, עין שם. ועל כן שלמה בעת שהתפלל כשנגמר הבית המקדש שישמע ה' יתברך תפלת ישראל המכונים דעתם לשם אמר בפרוש, ונתת לאיש בכל דרכיו אשר תדע את לבבו וכו' וכמו שפרש רש"י שם, אם אתה יודע שהוא משחית בממונו את חברו אל תתן לו, עין שם. ועל כן באמת יש בזה נפלאות תמים דעים ואין מי שיודע להתפלל פראוי פי אם צדיקים האמתיים פנ"ל ושאר בני עולם צריכין לקשר הפלתם להצדיקים הנ"ל והם יעלו תפלתם פראוי שישמיעו להם שפע מה שצריכין בני חיי ומזוני וכו' באופן שלא יזיק להם לנצח חס ושלוש, רק, אדרבא, על ידי השפע דיקא יתקנו וישובו אל ה'

עד כאן השיחות

הקדמה

יסוד התורה בקיצור נמרץ

בתורה זו מבאר רבנו כיצד לברוח מיסורי וצרות עוה"ז אליו ית', דהיינו אל התכלית שהיא מעין עוה"ב, ובשוב לבטלם ע"י התורה.

נמצא שהביטול הוא רק בריחה מהיסורים אבל התורה היא התמודדות עימם לבטלם. כי ע"י תורה זוכה לדעת וכשיש דעת יודע שהכל לטובה ולא מרגיש את היסורים כל כך בפרט יסורי הנפש.

ונראה כי יסורי הגוף הם טבע הגוף להתריע על הזיקו ובהכרח להרגיש אותם ואעפ"כ כשיודע שהכל לטובה אזי הרבה יותר קל לסבלם. אבל יסורי הנפש הם בעיקר מחמת הזיכרון כגון פטירת בנו או אשתו של רבנו שזוכר פטירתם, וע"כ נגזר גזירה שנשתכח מן הלב כמבואר בפרש"י (בראשית לו לה) אבל הצדיק שבכוחו לעשות מהתפילה אחד נתבאר שזה מכח שאין אצלו שכחה וא"כ אין לו אפשרות לקרר יסוריו אלה אלא ע"י התחדשות התורה.

סיכום מהלך התורה

(מ"ק מוגה בסוגרים)

מי שלא עושה רצונו של מקום דהיינו שאינו עוצם עיניו מחזיו דהאי עלמא ועי"ז לא רואה בעיני השכל את התכלית ועי"ז דיבורו בתפילה אינו לפני ה' ית', אזי נשמתו חוץ לשדה העליון, אבל ע"י שעושה רצונו של מקום ומשתדל לעצום עיניו ממראות עוה"ז (מסתמא בהתקשרות לצדיק הדור), הוא מאיר את עיני בעל השדה (דהיינו הצדיק), שיוכל להכניסו לשדה (לגן התפלה), ע"י שיאיר לו את התכלית באיזה אופן (ולפעמים ע"י ייסורים). כי כשלא מסתכל בעיני השכל אלא בעיני הגשמיות, אזי אין לו שכל, דהיינו שנשמתו לא מאירה לנפשו לתקנה, ועי"ז נפשו כמו מנוגעת וצמאה לאור השכל, ואזי היא מיוסרת בכל מיני יסורים, כי כשאין שכל, מרגישים את כל הייסורים (כי כל הכנת הכלים ותיקון הכל הוא ע"י שמסתכל על התכלית שאז ה' אחד ושמו אחד וזה או ע"י ייסורים או ע"י תפלה עיין לק"ה מילה ה' ד') וכששבה בתשובה להתקשר לצדיק בעל השדה, אזי יכולה לזכות לביטול כזה שיתווסף לה השגה באחדותו ית', מעין עוה"ב, ואזי בשוב ישאר לו רשימו שעל ידו יזכה לשכל ולדבר לפני ה' ויוכל להיכנס לשדה ואז תפלתו היא ליקוט ציצי דבקות (לשון מציץ מן החרכים) והרשימו יביא אותו לשמחה ועי"ז להתחדשות וחידושי תורה.

עיקר רצונו-של-מקום הוא שנברח ממנו אליו

דהיינו מהמקום של העולם, אל הוויתו ית' שהיא רחמנותו, שכלפיה אין עולם.

דהיינו מהתפיסה שהוא מקום, לתפיסה שהוא ממלא הכל ואין מקום.

פירוש – כי הקב"ה נקרא מקום כמבואר במדרש שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו, כי אע"פ שהוא נמצא בכל מקום בעולם אין העולם מקומו אלא להפך המקום שבו נמצא העולם הוא בחי' חלל פנוי בא"ס אלוקותו ית', וכפי שנתבאר בתורה הקודמת תורה סד. ושם נתבאר שסוד החלל שהוא סוד מקומו של עולם ממנו נמשכים כל ההעלמות וההסתרות על הש"י ועל אחדותו.

ובתורה זו מתבאר שרצונו של הקב"ה הנקרא מקום הוא הפך מסוד המקום, כי רצונו שנתגבר על כל ההסתרות וההעלמות הנ"ל הנמשכות מהמקום, ונגלה שבאמת אין כלל מקום לעולם.

וזה אפשר רק במלחמה גדולה תמיד לעצום עיניו מחזיו דהאי עלמא להיות תמיד כמו העיור במעשה שסיפר רבנו מו' בעטלערס, שלא היה לו הסתכלות על גשמיות עוה"ז כלל, אלא רק תמיד אל אלוקותו ית' הנעלמת בתוכו. שהנקשר בעיני שכלו רק אליה, נקשר שכלו אל קודם הבריאה שנמצא בתוך הבריאה בדרך נעלמת שהיא נפלאות תמים דעים שרק בעוה"ב נזכה להבינה כמבואר כל זה בתורה סד הנ"ל.

ורק באופן הזה אפשר לעבור את שבעים שנות עוה"ז בטוב ובנעימים, כי בלא זה אזי העולם מצד עצמו כולו צרות וייסורים וחשך ותוהו וקטנות מוחין וריחוק ממנו ית'. אבל הכלל שאין חבוש מתיר עצמו מן האסורים אלא צריך משהו שנמצא חוץ לבית האסורים דהיינו צדיק הדור שהצליח בדעתו לצאת מחושך וההעלמה של עוה"ז. ורק ע"י התקרבות לבעל השדה כזה אפשר לזכות לזה וגם זה רק בבחי' רצוא ושוב תמיד. לכן צריך לזה תמיד שתי עצות, להיות בקי ברצוא ושוב כמבואר בתורה ו'. כי ברצוא אזי אפשר לברוח מהעולם ע"י תפילה שהיא העיצה שברומו של עולם ובשוב ע"י יסורים וגם לזה צריך דעת גדול ויש בזה בעצמו גם רצוא ושוב, כי בשעת היסורים לוקחים את הדעת מהאדם, לכן צריך להרגיל עצמו תמיד לביטול אליו ית' עד שיהיה אצלו בבחי' שכל הנקנה שאותו א"א לקחת ממנו. ואין הכוונה שע"י תמיד יהיה במוחין דגדלות שזה א"א וכמבואר בשיחות על תורה זו שאפילו רבינו הרגיש צער היסורים שזה הכרח לכפרת עוון כל אחד במדרגתו, אלא הכוונה לעשות שכל נקנה בהרגילות לברוח אליו ית' בכל פעם שמרגיש צער. ולזה ציווה אותנו רבינו להתבודד בכל יום דהיינו להתרגל בכל יום לברוח אליו לשעה מכל המיצרים.

הכל לטובה ואעפ"כ ע"י התקרבות לצדיק יכול להיות טוב יותר

עיי' לק"ה מילה ה' ד' מוהרנ"ת מקשה כיון שהכל לטובה מדוע מתפללים. ותירץ שכל היסורים הם רק מקלקול הכלים (כי מפי עליון לא תצא הטוב והרע אלא אור פשוט, והמקבל הוא שמצייר את השפע לטוב או ח"ו לרע) וע"י תפלה עושים כלים (דהיינו ע"י הביטול זוכה להשגת אחדות הש"י דהיינו שהוא ושמנו אחד דהיינו שתופס להדיא שכל פעולותיו הן ממנו בלבד דהיינו שאין עוד מלבדו) וכשיש לו כלים מתוקנים, אזי אפשר שיזכה לשפע בדרך של רחמים גלויים (כגון ממון שעלול להיות עושר שמור לרעתו אבל ע"י השגת האחד מתבטל אצלו תאוות ממון וכן כיו"ב בכל שפע שעלול להביא לגאוה, אזי השגת האחד מבטל הגאוה) נמצא שיש שתי דרכים לעשיית כלים שנעשית בעיקר ע"י עצימת העינים מחיזו דהאי עלמא, או בתפלה או מחמת היסורים, ששניהם מביאים לביטול הישות ולעצימת עינים מעוה"ז ולביטול אל התכלית, בעיני השכל.

ובאמת בתורה (אות א' ב') מבואר שרק ע"י הצדיק זוכות הנשמות להשגת התכלית נמצא לפ"ז שלא ע"י התפילה זוכים לתכלית אלא ע"י הצדיק ואילו התפילה היא הביטוי לזה, אבל היסורים (מבואר באות ג') הם בטבע האדם שעל ידם עוצם עיניו מחיזו דעלמא להתבטל לאחד. נמצא שהיסורים והתקרבות לצדיק הם שתי הדרכים להשגת התכלית, ואילו התפלה היא הכנת הכלים לשפע אחרי שכבר משיג את התכלית.

ובאמת בשעת היסורים לוקחים מהאדם את הדעת ואז הוא בדינים וקטנות מוחין כמבואר בתורה עד לכן קשה מאד אז לזכות לביטול לתכלית אבל ע"כ היסורים ממאסים את עוה"ז ממנו כי אין לו כבר תענוג מהם וכמבואר במ"א כגון חולה שבטלות ממנו התאוות, וגם מעוררים את האדם לתשובה ועוד שהן כפרת עוון, נמצא שהייסורים הם תועלת עצומה לאדם אלא שכאן רבנו מגלה שאפשר לזכות בשפע גם בדרך של רחמים ולמנוע אותם גם אחרי העוון ע"י התקרבות לצדיק שילמד אותי להתפלל תפילה שעל ידה זוכה לביטול לתכלית וע"י לתורה ודעת.

ואמנם אפשר גם ע"י היסורים לבד לבוא לביטול לתכלית וע"י לתורה ודעת אלא שע"י יסורים להשיג את התכלית היא מדרגת צדיקים גדולים כמבואר בלק"ה ובפלי"ח אות יב ממילא אין עצה ואין תבונה אלא התקרבות לצדיק בעל השדה.

ועיי' תורה יח שאת התכלית א"א להשיג כי עין לא ראתה זולתך אבל ע"י הצדיק אפשר לכל אחד כפי שרשו בצדיק שיקבל ממנו השגת תכלית עד כמה שמקיים ברוגז רחם תזכור ע"י ש. (ושם מבואר שצדיק אמת לא רוצה לחגור מתניו לזה כי מחמת הרגע באפו שיש בכל יום משתלשל בו שנדמה לו שאינו ראוי לזה) נמצא שע"י הצדיק זוכה לדעת וממילא היסורים בטלים ויכול להתפלל כי זוכה לתכלית שמאיר לו הצדיק.

אבל הרחוק מהצדיק חסר דעת והשגת התכלית ממילא מרגיש את היסורים ועל ידם אם לא בועט בהם אזי מצד טבעם יכול לזכות להשגת התכלית וע"י לתפלה אלא שזה קשה הרבה יותר, כי היסורים בחי' דינים ומפיל למוחין דקטנות וצריך את הצדיק כדי לדעת לקבל יסורים באהבה.

עוד ע"י שבלק"ה מילה ה' הנ"ל שכיון שתפלה בשלימות יכול רק הצדיק לכן אמרו חז"ל מי שיש לו חולה בביתו ילך אצל חכם שיתפלל עליו. כי הצדיק יכול לצייר את השפע לטובה לפי הכלים שלו ולהמשיך ישועה גם לאדם שאין לו כלים בעצמו. ואולי ע"כ הוא משלם על זה בזה שסובל יסורים עבור זה שמתפלל עליו. בבחי' (ישעיהו נג ד') אכן חולינו הוא נשא ומכאובינו סבלם/ו.

להתפלל אותיות

באות ב' מתאר רבינו את התפילה בציוור נפלא ומרגש של ליקוט פרחים לאגודות ואגודות לחבילות ומתאר כיצד כל אות מתחננת לפניו שלא יעזוב אותה וכן כל תיבה ואע"פ שמוכרח להמשיך ללקט פרחים בשדה התפלה מתחננת האות והתיבה שיהיה רק בבחי' מוסיף והולך ולא ישכח וישליך שום אות מהן. נמצא שאע"פ שכמובן מתפלל תפלת עמידה שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה אבל בכוננתו נעשית כל התפילה קיבוץ אותיות

¹ עיי' כתובות ח: - חשיב את לאתפסי אדרא - ופרש"י חשוב אתה למעלה לתופסך ואת בניך בעון הדור דקי"ל בזמן שצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור שנאמר וממקדשי תחלו (יחזקאל ט):

שהן קיבוץ של כסופין (אות לשון אותה נפשי דהינו רצון) כי דייקא באות לבד יותר ניכר עצם הרצון אבל בתיבה כיון שכבר יש לה משמעות אזי יש אחיזה למט פנים טהרה וטומאה (כמבואר במהרש"א קדושין ל). אבל אות שמוציא בדיבור היא רק התנוצצות של אלוקות לבד כי כח הדיבור הוא רוח ממללא שנפח הש"י בנו כמ"ש ויפח באפיו וכו' ויהי לנפש חיה והתרגום רוח ממללא ומאן דנפח את עצמותו נפח. עוד איתא בערבי נחל ויקהל שכל דיבור הוא שמוציא מכח אל הפועל חלק רוחו וכיו"ב במחשבה מוציא חלק נשמתו ובמעשה חלק נפשו וכפי כוונתו לשמים כן קדושת אותו חלק היוצא לפועל (כי כל דבר כשהוא בכח הוא נתון לשינוי צורה מקצה לקצה ובהוצאתו לפועל נקבעת צורתו) והוא קומה שלימה והיינו שאמרו חז"ל שכל מצוה שאדם עושה נברא מלאך שעולה וממליץ לפניו ית'. **נמצא** שע"י כל דיבור נברא מלאך, ואם מוציא אותו בכסופים גדולים אליו ית' הרי שהוא מלאך של כסופים וכ"ש כשמוציא אותו בלב בוער אליו ית' אזי הוא ממש שרף וכשמוציא אותו בביטול גמור עד שלא יודע מעצמו כלל בבחי' יחודא עילאה אזי הוא מלאך כל כך קדוש ממש כמו קודם ההוצאה לפועל כשהיה חלק אלוך ממעל רוחו ית' שנפח בו. **ורבנו** מתאר כיצד כל אות כבר מתחננת אל נפשו שייצאה ממנה לבל תפרד ממנה דהיינו שלא תשכח אותה וגם כשמוציא עוד אות עדיין יזכור אותה וכן כל אות מתחננת וזוהי שלימות התפלה כשכולה ליקוט של אותיות שכולן מלאכי כסופים קיבוץ אותיות שכל אחת בחי' איותה נפשי, ונעשות כולם דביקות אחת עצומה בו ית' בביטול כל החושים והתפשטות הגשמיות עד שלא יודע אפילו מעצמו רק ביטול בבחי' יחודא עילאה. **ועיין נפש החיים** ששכמכוין בתפילתו במחשבה אפילו הקדושה ביותר זוהי מדריגת נשמה, אבל יש מדריגת תפילה שהיא בחי' חיה יחידה שזה ביטול גמור אליו ית', ותפילה כזו היא בחי' תפילה של אותיות ע"ש.

ועיין פרפראות לחכמה אות יב שבענין הביטול יש ג' מדרגות כי ע"י יסורים כנ"ל הביטול הוא רק בחי' חינוך ואינו אלא בחי' דקה שלא נשאר ממנה רשימו מספיק כדי שיזכה אח"כ להתחדשות התורה^א, ומדריגה שניה היא המבוארת בתורה ד' שלפעמים נפתח לו כמה תיבות שבהם זוכה לביטול עד שלא יודע אפילו מעצמו ובהן זוכה להשגת התכלית ובשוב מהרשימו להתחדשות התורה אבל מדריגה המבוארת כאן שכל תפילתו נעשית אחד היא מדריגה גבוהה מאד של צדיקים.

ועיין לק"ה ערבית ד' אמצע אות ז' שבאמת גם ע"י יסורים אפשר לזכות לביטול לתכלית אבל היא מדרגת צדיקים גדולים. ונראה הטעם כיון שבשעת היסורים לוקחים מהאדם את הדעת ורק בעלי מח חזק שיכולים להסיח דעתם מהיסורים יכולים לברוח אז אל התכלית. ואולי זו הסיבה שהפל"ח כתב שע"י יסורים אינו אלא בחי' חינוך.

ונראה לכאורה שלמדריגה השנייה בפל"ח הנ"ל צריך שיהיה דבורו לפני ה' בתכלית (עיין תורה קיב שצריך כל ימיו להתפלל שיזכה עכ"פ פעם בחייו לדיבור אחד כזה) דהיינו דיבור בלא שום פניה וע"ז זוכה לפעמים שיפתח לו איזה כמה תיבות.

אבל מדריגה שלישית היא התפשטות הגשמיות ממש במדריגה גבוהה מאד בבחי' יחודא עילאה כל התפילה. אמנם שתי המדרגות הן השגה גבוהה שזוכים ע"י הצדיק, כמבואר בתורה ד' הנ"ל אתה הראת לדעת שהצדיק מאיר דעת באנשיו. וכאן היא מדריגה גבוהה יותר שהצדיק מאיר את התכלית לאנשיו. ובחי' השגת התכלית היא בחי' ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד דהינו לא כמו היום שהגלוי הוא עוה"ז והבלוי וצריך להתאמץ ולהאמין שהש"י מלא כל הארץ כבודו נעלם בתוכה, אלא (כמו ששמעתי מהריצ"ח) לעתיד לבוא אזי "ומלאה כל הארץ דעה כמים לים מכסים" (ים נקרא קרקע הים ולא המים כידוע) דהיינו שהגלוי יהיה רק מימי הדעת דהיינו אלוקותו ית' הממלא כל עלמין ונצטרך להתאמץ ולהאמין שיש גם גשמיות הנעלמת בתוכה.

נמצא כשנפתח לאדם ומתנוצץ לו מעין עוה"ב בתפילה אזי הוא בדביקות נפלאה וכל הבלי העולם בטלים לגמרי לגביו ואפילו הוא בעצמו וכמבואר בתורה ד' אות ט' (דף ד: ריש טור א')^א אזי זוכה למעין עוה"ב בחי'

^א **נפש החיים** שער ב' פרק טז יז - כי בחי' המחשבה הוא כשמדבק מחשבתו לחשוב איזה ענין פרטי. והוא בחי' נשמה כמ"ש ונשמת שדי תבינם (איוב ל"ב). ואז המחשבה מושגת עכ"פ להאדם עצמו המחשב. אבל שורש מקור מוצא כללית כח המחשבה. הוא טמיר ונעלם לגמרי שאינו מושג גם להאדם עצמו מאין תמצא. והוא בחי' שורש נשמתו. וזאת הבחינה הנעלמה. הוא בחי' צרופי האותיות של התיבה. שהוא שורש נשמת האותיות וכח רוחניותיהם בשרשם העליון. ואמיתת מהות סדרי צרופם בשרש' העליון אינו מושג לנו עתה. אחר שאין אנחנו משיגי' עתה. בחי' שורש הנשמה. ואחר התחי' נתבונן בינה בסוד סדרי צרופי האותיות' בשרש' קדושתם. והוא שאמרו בזה' בהעלותך קנ"ב א' אורייתא כו' ולעלמא דאתי זמינן לאסתכלא בנשמתא דאורייתא:

^ב **לכאורה** יש להקשות לק"ה מילה ה' שמבאר שם שקריאת השם הוא בחי' התחדשות התורה שנעשה ע"י הרשימו של הביטול שהיה לתינוק מיסורי המילה, וא"כ הרי שיש התחדשות התורה ע"י ביטול שליטורים אבל באמת שאני התם שמדובר ביסורי התינוק והתחדשות אצל אביו שנותן השם ואינו דומה אלא בחי' לבד.

^ט **תורה ד' אות ט'** - וזה: 'ולא ידע איש', אפלו משה לא ידע, כמו שאמרנו רבותינו, וזכרונם לברכה (סוטה יד.). כי נתבטל לגבי אין סוף. וכל זה היה במותו, אבל בנודאי גם בחייו היה לו התפשטות הגשמיות, והיה מדבק את עצמו באור אין סוף, אבל ההתפשטות היה בבחינת (ח): והחיות רצוא ושוב. פי הקדוש ברוך הוא רוצה בעבודתו, כמו שכתוב: 'ואבית תהלה מגושי עפר, מקרוצי חמר, ובשביל זה צריך שלא ישאר בן, אלא עד עת שיבוא הקדוש ברוך הוא בעצמו ויטל נשמתו: וזה שאנו רואים, שלפעמים נתלהב אדם בתוך התפלה ואומר כמה תבות בהתלהבות גדול, זה בחמלת ה' עליי, שנפתח לו אור אין סוף והאיר לו. וכשרואה אדם ההתנוצצות הזאת, אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי (מגלה ג.), תכף נתלהב נשמתו לדבקות גדול, לדבק את עצמו באור אין סוף, וכשעור התגלות אין סוף, לפי מנין התבות שנפתחו והתנוצצו, כל אלו התבות אומר בדבקות גדול ובמסירת נפשו ובכטול כחותיו. ובשעה שנתבטל לגבי אין סוף, אזי הוא

התכלית שאין פרוד כלל בינו לשמו, וזה הקרקע והשדה שבו אפשר להתפלל תפילה שהיא קיבוץ אותיות דהיינו רצונות לעשות מהן דביקות אחת גדולה.

למעשה למדרגת כל אדם

למעשה כל המבואר לעיל הן מדריגות גבוהות מאד שצריך לכסוף להן ולהאמין שאפשר להגיע אליהן והדרך לזה כל אחד לפי מדרגתו להשתדל מאד גם בבחי' הנמוכות יותר והן מבוארות בלק"ה.

עיינן לק"ה נטילת ידיים שחרית הלכה ד' אות ג' – שכל צרות הנפש אפשר לברוח מהן ולבטלם ע"י וביטול להש"י וכגון בהתבודדות וזה לשונו שם – זהו עקר העצה הגדולה האמתית בכל הצרות ח"ו, שעוברין על ישראל בכלליות או מה שעובר על כל אדם בפרטיות, רחמנא לצלן, שאין שום עצה נכונה לברוח מהם כי אם על ידי הבטול אל התכלית, דהיינו לסתום עיניו בחזקה ולעשות עצמו כישן ולבטל עצמו בתכלית הבטול כאלו אין בו שום הרגשה כלל, רק לדבק ולבטל מחשבתו אל האור האין סוף יתברך. וזה יכול כל אדם לעשות באשר שמעתי מפיו הקדוש, כי אף על פי שאינו יכול לזכות לבטול בשלמות כמו גדולי הצדיקים השלמים, אף על פי כן יכול כל אדם לבטל עצמו איזה שעה אם ירצה באמת. ועל ידי הבטול יתבטלו ממנו היסורים והצרות. אף אחר כך יכול להיות שיתגברו יותר ח"ו, וצריך להתגבר לבטלם על ידי חדושי התורה, או על ידי עסק התורה בחשק חדש וכנ"ל:

ואפשר זה שנקט יכול כל אדם לבטל עצמו איזה שעה שעה דייקא וכלשונו במקום אחר שכל אדם חייב להתבודד שעה בכל יום.

עוד שם אות יא/ו – כל מי שרוצה לדבק את עצמו בהשם יתברך יכול לדבק את עצמו מכל מקום שהוא, כמו שאמר אדומ"ר ז"ל בכמה וכמה לשונות בכמה וכמה מקומות... על ידי שיסתום עיניו ויבלה עצמו איזה שעה בבחינה הנ"ל. (שעה דייקא) להתקשר להתכלית לפי בחינתו כי אור א"ס נמשך מא"ס עד אין תכלית למרכז העולם הגשמי אלא שככל שיורד למטה יותר רבו הלבושים ואעפ"כ הרוצה יכול לבטל עצמו ולזכות לזריחה ממנו ע"ש

עוד שם אות טז ז'א – וצריך כל אדם לידע שבכל עת שמתנוצץ לו איזה התנוצצות אלוקות או אם נתעורר באיזה התעוררות חדשה ג"כ נמשך מבחי' התנוצצות אלוקות כי אעפ"ד דאיהו לא חזי מזליה חזי. דהיינו אע"פ שלא יודע בעצמו שזכה לביטול לתכלית בודאי היה לו איזה בחי' ביטול ואע"פ שלא הרגיש אבל מזלו הרגיש

בבחינת: "ולא ידע איש", שאפלו הוא בעצמו אינו יודע מעצמו: אבל זאת הבחינה צריך להיות רצוא ושוב, כדי שיתקיים ישותו. נמצא כשהוא בבחינת ושוב, אזי צריך להראות גם לדעתו. כי מתחלה, בשעת דבקות היה נתבטל הדעת, כמו שכתוב: "ולא ידע איש", וכשהוא בבחינת ושוב, ששב (לדעתו) לישותו, אז שב לדעתו, וכששב לדעתו, אז הוא יודע אחרות האין סוף וטובו, ואזי אין חלוק בין ה' לאלהים, בין מדת הדין למדת הרחמים. כי באין סוף אין שיהי, חס ושלום, שנוי רצון, כי השנויים אינו אלא בשנוי התמונות, אבל על ידי הדבקות של אדם באין סוף, ששם אין שנוי רצון, כי שם רצון פשוט, ואחר כך נשאר בו רשימו מאחרות הזאת, ואחר כך נעשה בבחינת ושוב, אזי הרשימו מראה לדעת, שידע שכלו טוב וכלו אחד: וזה שאמר משה לדורו (דברים ד): "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים". כי משה הוא בחינת און, ודורו הדבוקים אליו ראוי להם לדעת, הינו להאיר לדעת, בחינת און סוף, בחינת רעוא דרעוין, בחינת ה' הוא האלהים:

ליקוטי הלכות או"ח – הלכות נטילת ידיים שחרית הלכה ד אות יא – עקר קדשת ישראל הוא לזכות להתכלית הנ"ל, הינו להתקשר ולהקבל באור האין סוף על ידי קדשת התורה והמצוות שנמשכין מהזריחה הנמשך משם, אשרי המשתדל בכל עת להמשיך על עצמו אור הזריחה הזאת, אשרי לו. והבחינה חפשית בכל אדם, כי בכל אדם מאיר בו אור הזריחה הזאת, כי אפלו במדרגות התחתונות מאיר אור האין סוף, כי אור האין סוף אינו נפסק לעולם, וכמו כן בתבני הארץ ל (כא) שאפלו בתכלית העשייה מלבש בחינת קו הפאור הנמשך מאין סוף, עין שם. רק שהוא בהעלם גדול ובלבושים רבים מאד. אבל כל מי שרוצה לדבק את עצמו בהשם יתברך יכול לדבק את עצמו מכל מקום שהוא, כמו שאמר אדומ"ר ז"ל בכמה וכמה לשונות בכמה וכמה מקומות. (כב) ועל זה נאמר, (כג) "אשרי איש שלא ישכחך וכן אדם יתאמץ בך". כי צריך להתאמצות והתחזקות גדול מאד לזה וכל מי שהוא במדרגה נמוכה ביותר צריך להתחזק ולהתאמץ בזה יותר ויותר, כי גם בתקף החשך בגיא צלמות יכולין להמשיך על עצמו אור האין סוף על ידי שיסתום עיניו ויבלה עצמו איזה שעה בבחינה הנ"ל. ועל זה נאמר (תהלים כג), "גם כי אלה בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי". וכתוב (שם קלט), "גם חשך לא יחשיך ממך וליילה כיום יאיר פחשכה פאורה". וכתוב (מיכה ז), "אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור לי". והבן היטב למעשה:

יא לק"ה נטילת ידיים שחרית ד' טז – וצריך כל אדם לידע שבכל עת שמתנוצץ לו איזה התנוצצות אלוקות או אם נתעורר באיזה התעוררות חדשה ג"כ נמשך מבחי' התנוצצות אלוקות כי אעפ"ד דאיהו לא חזי מזליה חזי אזי תיכף מתגרים בו יותר ויותר וצריך להיות חזק הרבה לבל יפול מזה ואל יחלש דעתו מזה אף אם יהיה כן אלפים ורבות פעמים ח"ו רק צריך להתחזק הרבה ע"י התורה כי אפילו מי שאינו זוכה להמשיך חדושי תורה ממש אעפ"כ יתחזק על כל פנים לעסוק בתורה בהתעוררות חדש ולקיים את כל דברי התורה בפשיטות ובתמימות ול א יצא מדרכי התורה ח"ו כי אעפ"ד שלפי אור ההתלהבות וההתנוצצות של בחי' הביטול הנ"ל הוא נכסף להיות קדוש ופרוש ומובדל לגמרי מהבלי עוה"ז לפי הזריחה של ההתנוצצות הזו ובאמת כך ראוי להיות (כמבואר בדברינו מזה במקום אחר) אך אם אעפ"כ יצרו מתגבר עליו ומתגרה בו ביותר עתה דיקא אל יפול לגמרי ע"ז ח"ו ואל יחלש לבו רק יתחזק לבלי לצאת ח"ו מדרכי התורה בפשיטות וייקיים (עיינן קהלת ז' טז יז) "אל תצדק הרבה ואל תרשע הרבה" שלא ירשע הרבה ח"ו ע"י שרצה לצדק הרבה ול אעלתה בידו ואז כשילך בדרך זה ויהיה חזק הרבה בזה אז ילך לבטח דרכו ויוכל בכל פעם לעורר עצמו להש"י ולסתום עיניו בכל עת ולבטל עצמו כנ"ל ואם יזכה לבטל עצמו לגמרי כראוי באמת מעתה על כל פנים לצאת מחיזו דהאי עלמא לגמרי כראוי באמת בודאי מה טוב ואם לא ח"ו על כל פנים לא יפול מזה כלל וכלל רק יחזק עצמו להיות גמור וכנ"ל:

ונרשם בו רושם וגרם לו להתעוררות חדשה בהתלהבות חדשה באיזה דבר שבקדושה ואזי תיכף מתגרים בו יותר ויותר וצריך להיות חזק הרבה לבל יפול מזה. הובא בתורת נתן אות ז.

למעשה כשאדם עומד בתפילה ובעיקר בהתבודדות שבה אפשר ליותר לזכות לביטול כשמדבר דבורים היוצאים מליבו וכמבואר בתורה קנו ובתור המזח שיכול לזכות לדבר דבורים שהם ממש דברי הש"י ובחי' רוח הקדש. אזי אפשר שיפתח לו כמה תיבות בביטול ממש דהיינו שיזכה להתפשטות הגשמיות כזו שבאתם רגעים כביכול אין עולם לגביו ושום דבר לא יכול להשיח דעתו ואפילו את עצמו לא מרגיש וכמבואר בתורה ד'.

וצריך לדעת שזה לא תלוי רק בעצימת העינים באותה שעה כי עיקר השגת התכלית היא תיקון המדמה שהוא כח הדמיון שמפריע להביטול כי בעצימת העין הגשמית עדיין נשאר רשום בכח הזכרון שבמדמה כל הבלי עוה"ז ורק כפי שזוכה במשך כל היום לעצום עיניו מחיזו דהאי עלמא כך מנקה את המדמה מכל החזיונות הרעים שנרשמו בו וזוכה גם לעצימת עיני השכל ולא רק לעצימת העין הגשמית. כי כל מה שנתבאר בעניין השגת התכלית שצריך לזה לעצום עיניו כי הוא רחוק הכוונה לעיני השכל כי העין הגשמית פשיטא שצריך לעצום אבל גם עיני השכל כיון שמדובר בהשגת תכלית שהיא רחוק מאד מהשגת האדם צריך גם את עיני השכל לצמצם ולעצום מאד ואזי משיג שאינו משיג שהיא עיקר ההשגה כמבואר בתורה פג תנינא תכלית הידיעה שלא נדע.

ועיין לק"ה נטילת ידים שחרית ד' יא הנ"ל ששום אדם מישראל אפילו בדיוותא תחתונה ביותר לא יכול לפטור עצמו מהשתדלות השגת התכלית ובפירוש אמר רבנו שכל אחד יכול כי אור א"ס יורד עד למקומות הנמוכים ביותר ומאיר שם אלא ששם הלבושים רבים יותר ואעפ"כ הרוצה יכול לקבל זריחה מאור א"ס גם שם אם ירצה. וכל מהלך התורה הזו יתקיים גם בו שיזכה לרשימו ושמחה והתחדשות בתור הלפי בחינתו וגם חשק חדש בלימוד הוא בכלל התחדשות התורה כמבואר שם בסוף אות ג'.

עניין הביטול והרשימו ותורה הנמשכת ממנו

מבואר שהתפילה כראוי היא הרבה יותר גבוהה מהתורה, כי היא ביטול אל התכלית, אבל לכאורה אע"פ שהיא ברומו של עולם לענין תיקון הכלים והעולם כנ"ל מלק"ה מילה ה', אבל לענין ביטול היסורים המבואר כאן היא רק בריחה מצרות וייסורי העולם הזה אליו ית', ולא התמודדות עמהם. ואילו התורה אע"פ שהיא נמוכה הרבה יותר שהרי אינה אלא מהרשימו שנשאר מהביטול, אעפ"כ יש בכוחה לבטל את היסורים לגמרי, כי היא בחי' דעת וכשיש דעת אין יסורים. כמבואר בפנים.

אבל באמת התורה היא ה' ית' בעצמו. נמצא שהבריחה אל התכלית ע"י התפילה היא בריחה גם אל התורה. כי שם בתכלית התורה והתפלה אחד. אלא ששם היא תורה דעתיקא (כמבואר לק"ה נטילת ידים שחרית ד' יב) דעתיקה להתגלות לעתיד לבוא, ואילו בעוה"ז א"א לזכות לה אלא בביטול אל התכלית. ועיין לק"ה (ברכת ריח והודאה ג' ב') ששם הוא אור הצחצחות שהוא למעלה מרוחין ונפשין כמבואר בתורה כד. והתורה של עוה"ז נקראת נובלות תורה דלעילא כי נמשכת משם כנ"ל דהינו מהרשימו שלתורה דלעילא, והיא הדעת שכלפיה אין יסורים כלל, שמבין בדעתו שיסורי הגוף הכל לטובה וג מבין לשוב העל ידם וממילא הם בטלים וכ"ש יסורי הנפש שהם רק מצמאון הנפש לתורה ובודאי בטלים על ידה.

הרבה צרות עוברים על כל אדם בעוה"ז וכמבואר בשיחות (שיחות הר"ן מז וקב ושח) שגם עשירים גדולים וגדולים כולם מלאים ייסורים בעוה"ז. עד שאצל הכופרים יש מימרא עצור את העולם אני רוצה לרדת. ורבים ממיתים עצמם מרוב יאוש. אבל חז"ל אמרו (אבות פ"ד כב) וְדַע שֶׁהַכֹּל לְפִי הַחֲשׁוֹן. וְאֵל יִבְטִיחֶךָ וְיִצְרָךְ שֶׁשָּׂאוֹל בֵּית מְנוּס לָךְ, שְׁעַל כְּרַחֲךָ אֲתָה נוֹצֵר, (ועל כְּרַחֲךָ אֲתָה נוֹלֵד). וְעַל כְּרַחֲךָ אֲתָה חַי, וְעַל כְּרַחֲךָ אֲתָה מֵת, וְעַל כְּרַחֲךָ אֲתָה עֵתִיד לִתֵּן דִּין וְחֲשׁוֹן לְפָנַי מְלָךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

וגם חכמים גדולים מלאי יסורים כי אדרבה איתא בקהלת פ"א (יח) פִּי בָרַב חֲכָמָה רַב פְּעַס וְיִוְסִיף דַּעַת יוֹסִיף מְכָאוֹב: ויסורי הנפש גדולים מייסורי הגוף.

כי רק חכמת התורה הקדושה ששרשה בתכלית, רק על ידה אפשר לזכות לדעת דקדושה המרווה את הצמאון הנורא של העולם הזה. שבלא תורה הוא הגהנם בעצמו, שנקרא שאול כי הוא בחי' צמאון נורא שהוא כמו שאלה בלא תשובה ואדרבה כל מילוי של עוה"ז מגדיל את הצמאון עוד יותר, כי הוא כמו שממלא חסרון בעוד חסרון.

ואין עצה ואין תבונה אלא רק לברוח אליו ית'. וכנ"ל שזה יכול כל אדם כי כל רגע ששוכח את הצרות ע"י שפונה אליו ית' באיזה דיבור זה בחי' ביטול אליו ויש בביטול הזה כבר את כל הבחינות המבוארות בתורה זו דהיינו רשימו והתגברות היסורים ואיזה בחי' בהתחדשות התורה שבכוחה לבטל קצת מהייסורים וככל שמרבה בדבורים וביטול כנ"ל מבטלם יותר. וכמבואר בלק"ה הנ"ל.

תורה סה [יב]

רבנו פותח את התורה בפסוק ממגילת רות שבו רמזו כל התורה שהולך לחדש כאן ובסוף התורה יתבאר כיצד הכל רמזו בפסוקים אלה.

(רות ב') ויאמר בועז אל רות הלא שמעת בתי אל תלכי ללקוט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה וכו' : עיניך בשדה אשר יקצורון והלכת אחריהן הלא צויתי את הנערים לבלתי נגעך וצמית והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים :

דהיינו שהשכל אומר לנפש שהיא בתו, שממנה יוצא דיבור התפילה אל תפרדי מדיבור התפילה היוצא ממך, וגם בשאת ממשיכה להתפלל עוד תיבות אל תשכחי את כל הקודמות, וזה ע"י שעיניך עיני השכל יהיו תמיד אל התכלית וזה ע"י שתחברי את כח הראות אל התכלית ותדעי שבשוב אוי יתגברו בעלי הדין ויגרמו לך צמאון הנפש והרגשת יסורים לכן העיצה לזה שתלכי אל הרשימו שנשאר לך מהביטול שהיה לך בתפילה ותשתי להרוות צמאונך מהתחדשות התורה שיהיה לך מהרשימו הנ"ל.

אות א

בדרך כלל פותח רבינו כל תורה בביאור המדרגה הנפלאה שעליה מדבר ואח"כ הולך ומבאר כיצד להגיע אליה,

ואילו כאן מקדים רבינו לבאר את התנאי לזה שהוא התקרבות לצדיק אמיתי שהוא בעל השדה שעל ידו זוכים להשגת התכלית, ובאות ב' יבאר כיצד רוצה שנתפלל תפילה שכולה אחד מרוב ביטול, באופן ששום דיבור לא נפרד מנפשו אשר יצא ממנה, ובאות ג' יתבאר דהיינו השגת אחדות הש"י, שאין חילוק כלל בינו לשמו, שזה מעין עולם הבא.

ותחילה מבאר שיש שדה עליון שבו מגדל הצדיק את הנשמות ונפשות המקורבים אליו ומלמדם להתפלל כראוי, עיין בסוף התורה ד"ה וזה בחי' גן עדן, גן היא הנפש (כמ"ש והיתה נפשם כגן רוה) ועדן הוא התכלית (כמבואר בברכות לד' ע"ג ע"ג לא ראתה זולתך) ועיין פל"ח אות י' שמבאר לפ"ז שכמו שבפרטיות יש גן הנפש פרטי לכל אחד שבו גדלים דבורים וצריך להשקותם ולגדלם שיהיו דבורים קדושים (וכפי שבאר שם באות ז'), כן יש גן כללי (כי אף על פי שבכאן מבואר שגן הוא בחינת הנפש, מכל מקום יש לומר שבמקום שורש גידולם של כלליות הנפשות כולם הוא גם כן בחינת גן וכמובן גם בזה"ק/ק"י) והוא השדה שעליו מדובר כאן שבעל השדה הוא הצדיק, שרש נשמות כל ישראל, משקה אותם ומגדלם שיהיו דבוריהם קדושים שיאיר בהם התכלית (בבחי' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן) ולא יהיו נפרדים מגן הנפש, אלא מחוברים כל הזמן למקורם, שהוא חלק אלוך ממעל, כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים ויהי לנפש חיה והתרגום לנפש ממללא דהיינו שכח הדיבור שניתן באדם הוא מרוחו של הש"י בעצמו שנפח בו וכאיתא בספרים מאן דנפח מעצמותו נפח, ומבואר בספרים/י"ז שכח הדיבור הוא כח אלוקי ולא עניין טכני של חיתוך הקול. נמצא שכל דיבור שהוא עולם מלא (לקמן אות ב') הוא מלאך קדוש/י"ז ממש, כקדושת הנפש שיצא ממנה, והמתפלל בדבורים כאלה, אחוז בו ית' בדביקות נפלאה שאינו יודע אפילו מעצמו כלל, וכמבואר בתורה ד' אות ט' (דף ד: ריש טור א') שאפילו סתם אדם אפשר שלפעמים יפתח לו איזה תיבות בתפלה שבהם יהיה בדביקות כזו. ועיין לק"ה נטילת ידיים שחרית ד' סוף אות ג' ובאות יא שלבטל עצמו כדי לברוח אל התכלית מהיסורים הבאים עליו לאיזה שעה יכול כל אדם (וכן ציווה רבנו על כל אחד מישראל להתבודד שעה ולהשתדל שעה אחת לבטל עצמו לגמרי מכל הבלי עוה"ז).

דע כי יש שדה עליון, ושם גדילים אילנות ועשבים נשמות ישראל גדולים וקטנים יפים ונאים מאוד כי מי שזוכה להיות בתוך השדה דהיינו סמוך לצדיק המאיר בו את התכלית שע"ז מתפלל כראוי אוי עבודתו יפה ונאה מאד. וגודל יקר יופי השדה וגידוליו א"א לספר כי הוא גן התפילה

²⁷ תורה זו נאמרה בברסלב בשנת תקס"ב בערב שבת קדש יג סיון, שבוע אחרי חג שבועות סמוך אחר פטירת בנו שלמה אפרים שפטר באותו שבוע.

²⁸ וכעין זה כתב גם הביאור הליקוטים אות ד'

²⁹ עיין ספר טל אורות ח"א פ"ג אות ג' מבאר שהדיבור אינו עניין טכני שה' מוצאות הפה מחתך את הקול הנעשה מהבל העולה מהראות אלא זה ענין אלקי שיש כב אותיות נעלמים בנשמה ובכח הרצון שלה נעשה הדיבור. וז"ל שם – אמנם האמת מה שהדבור יוצא מהמוצאות ע"י שינוי התנועות של המוצאות זהו ענין אלוקי בכח הרצון של הנשמה אשר האותיות נעלמים בהנשמה כזו השמש בשמש וכו' ע"ש

³⁰ כמבאר בערבי נחל (עיין לקמן אות ב') שכל דיבור הוא הוצאה מכח אל הפועל חלק רוחו וכן כל מעשה הוא הוצאה לפועל מנפשו ונעשה מלאך ועולה למעלה למקומו והן הכלי ל שכרו בעוה"ב

והדביקות בו ית' מעין עוה"ב שעין לא ראתה זולתך, אשרי עין ראתה זאת. ואילנות ועשבים הם בחי' נשמות קדושות הגדלים שם [י"ט]. ויש כמה וכמה נשמות ערומות [י"ז]/י"ח שאין להן כלים להשגת אחדותו ית' שהם נעים ונדים מחוץ לשדה חוץ לתפילה כראוי, כיון שהן ערומות וא"א לבא לפני המלך בלבוש שק כ"ש בלא לבוש כלל, וממתנינים ומצפים על תיקון שבעל השדה יביא אותן להשגת התכלית שיוכלו לשוב ולכנוס אל מקומם לגן התפילה. וגם אפי' נשמה גדולה שבה תלויים כמה נשמות כגון מנהיגים ואדמו"רים, לפעמים כשהיא יוצאת לחוץ/י"ט דהיינו שהוא רחוק מתפילה כראוי, קשה לה לחזור לשם אולי כוונתו שכיון שמחזיק עצמו למנהיג לא מתבטל לצדיק שרק הוא יכול ללמדו תפלה ע"י שמאיר בו מהתכלית.

והם כולם אלה שבפנים ואלה שבחוץ כולם מבקשים ומצפים על בעל השדה, שיוכל להתעסק בצורך תיקונם [כ"א]. ויש נשמה שתיקונה ע"י מיתה של אחד, או ע"י מצוה ועבודה של אחד אולי הכוונה בזה כי עיקר התיקון הוא לזכות למוחין שבבחי' עוה"ב ולזה צריך להעלות מ"ן ויש נשמה שהמ"ן שיוכל לעורר רצון להשפיע לה מוחין הוא דווקא נשמת פלוני שתעלה במיתתו ויש שדווקא מצוות פלוני שיעלה במעשיו:

ומי שרוצה [כ"ב] לחגור מתניו נראה שרומז לתיקון הרגלין עיין תורה ט' אות ב' שתפלה בחי' רגלין, כי מותן הוא שרש הרגל, להכניס עצמו להיות הוא הבעל השדה, צריך להיות איש אמוד [כ"ג] ותקיף וגבור חיל וחכם וצדיק גדול מאוד. כי צריך להיות אדם גדול ומופלג במעלה מאוד כי התפלה ברומז של עולם ועליה עיקר הקטרוג ומלחמת הס"מ. ויש אחד שאינו יכול לגמור הענין כ"א עם מיתתו [כ"ד] כמו שסיפר רבינו על הבעש"ט (בחי' מוהר"ן סימן קצ"ו) וגם על עצמו אמר סמוך לפטירתו שמוכרח להסתלק כי רבבות רבבות נשמות ממתנות לתיקונן ע"י (ימי מוהרנ"ת ח"א נט). ואפילו לזה צריך להיות גדול מאוד, כי יש כמה וכמה גדולים, שאפילו עם מיתתם לא יועילו. רק אם יש אדם גדול ומופלג במעלה מאוד מאוד, יכול לגמור מה שצריך בחיים חיותו והכוונה למשיח בלבד (ביה"ל כז) [כ"ה]/כ"ו. כי הרבה יסורין ודברים קשים עוברין עליו [כ"ז] כמו סיפר רבינו על

^{י"ט} עיין לעיל תורה ח' תחילת אות ז' ותיקון יד דף ל.

^{י"ז} עיין שיחות הר"ן כב וחיי מוהר"ן קב.

^{י"ח} מ"ק – ממעשים טובים שעל ידם נעשה לנשמה חלוקא דרבנן ולבוש (ועיין חיי מוהר"ן קב) ונראה שדייקא שם עוד יותר מדוייק לשון לבוש דהיינו לא בוש כי זה עיקר היסורים שם דהיינו הבושה (כמבואר בסוף תורה כא) שאין לו לבוש של מעשים טובים דהיינו כי בעולם הזה להיות ערום היא בושה גדולה אבל לא מצוי כל כך יסורים מסוג זה אלא יש המוני יסורים אחרים אבל בעולם הבא יהיה רק סוג זה של יסורים.

^{י"ט} מ"ק – צ"ע מה פ' לחוץ ואולי עפ"י ההמשך הכוונה שכיון שאינו עושה רצונו של מקום אזי אין דיבורו לפני ה' כראוי שזה בעצמו נקרא שהוא מחוץ לשדה דהיינו מחוץ למקום גידולו שהיא הארת התכלית שע"י דבורו לפני ה' ויכול לעשות מכל התפלה אחד כדלקמן.

^{כ"א} עיין לק"ה חכירות וקבלנות א' א'.

^{כ"א} לק"ה חכירות וקבלנות א' א' – כי זה הצדיק בעל השדה הנ"ל עושה נגונים. וזה כלל ועקר תקוני השדה בחינת שלמות התפלה כי הוא צריך לתקנם ולהעלותם ולבררם ממקום שהם להביאם אל התכלית הטוב. וזה בחינת נגונים פמוכא דבב"ר רבנו זכרוננו לברכה (סימן רפב) על פסוק ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו, שהצדיק דן את הכל לכף זכות ומוציא זכות אפלו פרשע גמור ועל ידי זה מעלהו לכף זכות פאמת ומתקנו ומחזירו בתשובה ועל ידי זה נעשין נגונים בבחינת אומרה לאלקי בעודי וזה בחינת שליח צבור שהוא מלקט ומברר הטוב מפל המתפללים וכו' עיין שם היטב. נמצא שהתקון שמתקן את הנשמות ומבררם ומעלים ומקבץ הנקודות טובות שיש בהם זה בחינת נגונים פנ"ל וכמבאר שם היטב וזה בחינת תקוני השדה הנ"ל כי תקון השדה הוא תקון הנשמות לקבץ הטוב שלהם ולהעלותם אל הקרשה שנה בחינת נגונים פנ"ל. וזה שכתב רבנו זכרוננו לברכה שם שתקון השדה היא שלמות התפלה. כי אלו הנגונים הם בחינת השליח צבור שהוא עושה הנגונים הנ"ל פנ"ל והשליח צבור הוא שלמות התפלה כי עקר התפלה על ידי השליח צבור וזה בחינת המנין שצריך להיות בעשרה ואז השליח צבור יורד לפני התבה ואזי הוא שלמות התפלה.

^{כ"ב} רוצה דייקא כי א"א להכריח אותו כי יצטרך לשלם ביוקר מאד על זה וכדמצינו במשה רבנו ששבוע שלם השתדל הקב"ה לשכנע אותו להיות המנהיג שיגאל את ישראל מצרים. ובאמת סבל בזינות א"ס מישראל שחשדוהו באשת איש כמ"ש ויקנאו למשה במחנה וק"נ ראשי סנהדראות חלקו עליו ועשרה מרגלים עוררו מחלוקת עליו וקרח ועדתו ודתן ואבירם לבסוף נענש שלא נכנס לארץ ונענש שכן בנו עע"ז (תורה קד). גם עיין תורה יח שם מבואר לגבי משה רבנו שלא בגלל המסירות נפש שיש בהנהגת ישראל הוא מסרב אלא בגלל שסובר שאינו ראוי להנהיג, שזה משתלשל בו מחמת הרגע באפו שהיא רגע של הסתרת פנים שיש בכל יום.

^{כ"ג} עיין שו"ת הרא"ש כ"ל ד' סוף סימן יג, הובא בש"ע או"ח קו ד'

^{כ"ד} עיין חיי מוהר"ן אות קצ ואות קצא וימי מוהרנ"ת ח"א אות נה ואות נט

^{כ"ה} עיין ימי מוהרנ"ת ח"א ריש סימן נט ועיין ביאור הליקוטים אות כז

האריז"ל שהוכרח לגלות סוד למהרה"ו (סוד כאיל תערוג המבואר בזוהר פנחס רמט) ועל זה שילם בפטירת בנו וכן רבינו אמר תורה זו לבאר סיבת פטירת בנו היקר שלמה אפרים ובמקום אחר אמר שגם פטירת אשתו שנה אח"כ היה מחמת זה וגם עליו בעצמו קטרג הס"מ לסלקו והוכח לשרוף הספר הנשרף וניצל על ידו (חיי מוהר"ן קסט), אך על ידי גדלותו ומעלתו עובר על כולם, ועושה פעולות השדה כמו שצריך :
וכשזוכה לתקן הנשמות ולהכניסם לשדה דהיינו לתפילה כראוי, אזי טוב ויפה מאוד להתפלל שזה בעצמו הכניסה לשדה, כי אזי התפילה על תיקונה כי התפלה היא מהנשמה בבחינת כל הנשמה תהלל י"ה כמבואר בתורה א' תנינא וכן במאמר זה עצמו באות ב' ובאות ד' מבואר שהדיבור של התפלה יוצא מהנפש שהוא בחינת הנשמה ועל כן כשמתקן הנשמות ומכניסם אזי טוב ויפה מאוד להתפלל (פל"ח אות ה):
וזה הבעל השדה הוא משגיח ומשתדל תמיד להשקות האילנות/מ^ב ולגדלם דהיינו את הנשמות בשדה עליון כנ"ל לגדלם שיעשו פירות דהיינו רצונו של מקום דהיינו שדבורם יהיה עוד יותר לפני ה' ויכנסו לפני ולפנים השדה, ובשאר תיקוני השדה. ולהרחיק האילנות זה מזה הרחקה הראוי, שלא יכחיש אחד את חברו. דהיינו כי לפעמים צריך להראות למקורב גדול הרחקה גדולה, כדי שלא יכחיש את חברו נראה הכוונה כגון מקורב בעל כשרון שלחבריו יש חלישות הדעת ממנו, שנדמה להם שאין ערך למה שעושים ביחס למעשיו, ואזי הצדיק מפיל אותו לאיזה מעשה שנדמה לעבירה ואזי מתבטל אצלם החלישות הדעת ממנו. עד כאן דיבר מנשמות וכאן מדבר ממקורבים משמע דהיינו הך ומשמע שההתקרבות לצדיק היא תנאי להכניסה לשדה :

אות ב

עתה יבאר כיצד היא התפלה כראוי שנעשית כולה אחד ע"י השגת התכלית שמאיר לו הצדיק בעל השדה ותחילה מבאר את היחס בין הנשמות לבעל השדה שלא רק הם תלויים בו אלא גם הוא תלוי בהם/מ^ב שאם ח"ו אינן עושים רצונו של מקום אזי גורמים לו לבכי והחלשת הראות וממילא גם כוחו להביא אותם להשגת התכלית נחלש וכשעושי רצונו של מקום אזי כוחו להשקותם ולגדלם חזק.

ודע שכשהנשמות עושיין פירות/ל^ו דהיינו להתפלל באופן שהדיבור לא נפרד מהנפש שע"ז עושה מתפילתו אחד, דהיינו שעושיין רצונו של מקום/מ^א וזה ע"י השכל כי הנפש בת השכל כמבואר לקמן באות ד' ע"ש. אזי מאירין עיני בעל השדה, ויכולין עיניו להיות צופין ורואין במקום שצריך. וזה

^כ עיין ימי מוהר"ן ח"א נט – שסמוך לפטירתו דיבר רבנו מתיקון הנשמות שזו הסיבה שמוכרח להפטר ושאל אותו רבי נפתלי שהרי אמר בתורה סה שאדם גדול ומופלג יכול לגמור בחייו וענה לו רבינו לא אמרתי לכם אלא איזה בחי' מזה אבל ההכרח להפטר בשביל זה. וביאור הלקוטים כתב ששמע מאביו שכוונת רבינו בזה היתה על משיח בלבד.

^כ עיין חיי מוהר"ן כח שרמו לפטירת בנו גם ע"ש אות קסו וקסט וכשנה זו תקסו התגבנה מחלוקת הזקן עליו מאל ונדיוק שנה אח"כ נשבעות נפטרה אשתו ושנה אח"כ כמעט שנפטר נעלמו והגיל עלמו כקריפת הספר הנסקף ע"ש

^{כב} עיין מעשה מחיגר שהחכם צויה לפני מותו שישתדלו להשקות אילנות ופרשו אנ"ש דהיינו לקרב רחוקים. צ"ע מדוע כאן נקט רק אילנות ולא גם העשבים הנ"ל

^{כג} עיין ביאור הלקוטים אות ג' ואולי כוונתו למה שהקדים באות ב' שם בעניין האצבע, ולפ"ז ר"ל שהצדיק הוא בחי' מדרגת עוה"ב כלפי הנשמות שמגדל לכן כמו ששכר עוה"ב תלוי בעבודת האדם בעוה"ז כך כוחו של הצדיק לעזור לו תלוי בעבודתו. וצ"ע.

^ל עיין לקמן אות ד' – וכשהשכל בשלימות אזי הנפש עושה פירות. ועיין פל"ח אות ז' – רוצה לומר כי זוכה על ידי זה לבטל עצמו אל התכלית ועל ידי זה זוכה לדבר דיבורים שיהיה להם שלימות, היינו שיהיו בבחינת אחדות ויהיו מקושרים תמיד בהנפש וכמבואר [לעיל] (כאן) באות ב' ואפשר שהדיבורים אלו השלמים, הן בעצמן בחינת הפירות של הנפש, בבחינת (בראשית ב) ויהי האדם לנפש חיה לרוח ממללא, כי מוצא הדיבור הוא מהנפש, והנפש הוא בחינת גן, בבחינת (ירמיה ל"א) והיתה נפשם כגן רוח כמבואר לקמן, ובגן הזה גדלים פירות נפלאים ושושנים וציצים ופרחים נאים, שהם בחינת הדיבורים הקדושים כמבואר באות ב' הנ"ל ואפשר שזה בחינת (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, כי עדן הוא בחינת התכלית כמבואר לקמן, שמשם שואבין מים לכבות צמאון הנפש ולהשקות את הגן שהוא בחינת הנפש וכו' כנ"ל ועל כן כשהנשמות עושיין פירות, על ידי שזוכין להסתכל על התכלית ולסתום עיניהם מחיזו דהאי עלמא, אזי מאירין עיני בעל השדה ויכול להסתכל בכל אחד ואחד ולהביאו אל התכלית הטוב כנ"ל אבל כשאין עושיין פירות חס ושלום, וזה מחמת שלא זכו לסתום עיניהם מחיזו דהאי עלמא בשלימות, אזי הנפש בבחינת (תהלים ק"ז) ארץ פרי למלחה, היינו בחינת הרגשות היסורים שהם בחינת מלכות וגם אצל הבעל השדה נתחשכין עיניו חס ושלום על ידי בחינת הבכיה שהוא קלקול הראות כנ"ל באות בית וגם זה בחינת מליחות, כי הדמעות הם מים מלוחים שזה בחינת צמאון כמבואר לעיל במאמר אמר רבי עקיבא סי' נ"א:

^{לא} מ"ק – צ"ע מדוע עשית רצונו ית' היא דייקא כלפי שמו ית' הנקרא מקום. ונ"ל כי מקום רומז למקומו של עולם שרש הבריאה היכן שניתן מקום כביכול להעלים את א"ס אלוקותו שע"ז יהיה מקום לברוא עולמות והעלמות ושם שרש הרצון.

רצונו של מקום – רצונו דייקא ולא כעבד שעושה רק מה שמצווה לו האדון אלא כבן שעושה כל מה שידוע שזה רצון אביו. (ריצ"ח)

בחי' הנאמר בפרשת בלק {במדבר כג יד} ויקחחו **שדה צופים**^{לב} אל ראש הפסגה וכו' ופרש"י מקום גבוה שהצופה עומד לשמור מהחיל/ל^{לג}. כי כשעיני בעל השדה מאירות אזי השדה נקרא שדה צופים כי יש בו צופה ומסתכל היטב להשגיח על הנשמות שבו. **אבל כשאין עושין רצונו יתברך חס ושלום, אזי נתחשכין ל' עיניו חס ושלום. וזה בחי' שדה בוכים (אהלות פ' יח מ"ק ה: ע"ש)/ל^{לה}** שאז השדה מכונה שדה בוכים, דהיינו שדה שעיני בעליו חשוכות ועי"ז השגחתו לקויה, **כי בכי הוא קילקול הראות/ל^{לו}, כמו שכתוב [ל' ושבו העבים אחר הגשם ודרשו רז"ל (שבת קנא ע"ב)/ל^{לח} זה הראות שהולך אחר הבכי/ל^{לט}** נראה פשט הכתוב שהעננים אחרי שהמטירו גשם שבו אל מקומם ומדנקט שבו ולא הלכו דרשו חז"ל שהכוונה לעננין דמכסיין על העינים דהיינו חולשת הראות. צ"ע אולי רומז בזה שהסיבה לחולשת הראות של בעל השדה כי הוא בוכה על שהנשמות לא עושות רצונו של מקום, והבכי הוא בחי' יסורים שעל ידם חוזר לתכלית ואפשר שהצדיק בעל השדה בבחייתו מחזיר לנשמות את הארת התכלית, כי הוא שרש נשמותם וכשחוגר מתניו להיות בעל השדה מקבל עליו הייסורים שמגיע להם כי אין בכוחם לעמוד ברוב היסורים המגיע להם והצדיק מקבלם על עצמו ומאיר להם את התכלית שהיו צריכים להשיג ע"י יסורים. ועי"ז מחזירים לשדה דהיינו לעשות רצונו של מקום ואזי חוזרות עיניו להיות בבחי' שדה צופים וכשעיניו מאירות וצופות בבחינות שדה צופים הנ"ל, יכול עוד יותר/מ^מ להאיר להם התכלית אזי יכול להסתכל בכל אחד ואחד להביאו עוד יותר אל התכלית/מא^{מא} דהיינו שיהיו משיגים בדעתם את

^{לב} מ"ק – בפרשת בלק הוא מקום שבלק לקח את בלעם שמשם אפשר להשקיף על כל ישראל וזה לעומת זה כמו שמשם נוח לקלל מדה טובה מרובה ומשם נוח לברך ולהשקיף על כל אחד מישראל אם דבורו כראוי לפני ה'

^{לג} וצ"ע כי מדובר שם על בלק שלקח את בלעם ואולי שם זה בבחי' הלעומת זה שכנראה אז לא עשו רצונו של מקום ואזי הס"א יכולה לצפות למרחוק. (או שכן עשו והוא שם שמושאל וצ"ע מסתבר כיון שהסט"א התגברה כל כך והיה צריך כל כך צדקות ה' להצילם כמ"ש עמי זכור וכו' עיין ברכות ז ועי"ז ד כנראה שהיה קטרוג גדול על ישראל אלא שריחם ה' ואולי גם אפ"ל מדמתו כד אלף משבט שמעון אע"פ שיצא לפועל ע"י בנות מואב אבל כנראה היתה טומאה שמונה שקטרה והיה צריך להפטר ממנה וצ"ע)

^{לד} גם דפ"ר - נתחשכין, בתשכס - נתחשכים

^{לה} היינו אחד מסוגי בית הפרס והוא מקום שמביאים אליו את הנפטר ושם בוכים עליו ומוסרים אותו לקוברים ויש חשש ששכחו בו אבר המדולדל ויש ראשונים עיין ריטב"א שסוברים שבאמת אין בו חשש טומאה אלא מקום המיוחד לבכי הרבים על המת

^{לו} עין ספר הברית ח"א מאמר י"ז פ"ח – ממוזיקי הראות אות יג) אם יבכה אדם בכי גדול ותרדנה עיניו דמע ביותר מדי איזה ימים רצופים כנאמר כלו בדמעות עיני (איכה ב').

^{לי} * קהלת יב

^{לח} נראה פשט הכתוב שהעננים אחרי שהמטירו גשם שבו אל מקומם ומדנקט שבו ולא הלכו דרשו חז"ל שהכוונה לעננין דמכסיין על העינים דהיינו חולשת הראות.

^{לט} עיין תורה סז תנינא, נ"ל עפ"י הנגלה זה ברור כשהדמעות בעינים הכל נראה מדומע ומעורב וגם אחרי בכי רב כנראה הראות נחלשת אבל עיקר הענין הוא ברוחניות ונ"ל כי בכי הוא הסתכלות על חסרון וכל חסרון הוא בבחי' חיצוניות לכן זו הסתכלות פגומה כי הסתכלות המתקנת היא לחפש את המעלות שבדבר. ומהריצ"ח שמעתי שבכי הוא קלוקל הראות הגשמי שע"י מתגבר הראות הרוחני. ועיין לק"ה מילה ה' ג' – פי הבקיה הוא בחינת שפוטמין עיניו ומצטערין על שרואין גדל רחוקנו מהתכלית עד שאפלו פשרוצין להסתכל לשם קשה מאד מחמת שגחור בית מקדשנו מחמד עינינו. ונתרחקנו מאבינו שבשמים כל כך עד שמגדל הצער מורידין דמעות שהם חלקי הראות, (כמו שאמר רבתינו זכרונם לברכה, וישבו העבים וכו'), זה הראות שהולך אחר הבכי, כמובא בדבריו זכרונם לברכה פמה פעמים). ועל ידי זה נדחה לחוץ פגם הראות של חיוז דהאי עלמא שעקר בכיתנו על זה על שנמשכנו בראיתנו אחר הסתכלות על הבלי העולם הזה ועל ידי זה נתרחקנו כל כך, על פן על ידי זאת הבקיה בעצמה שדוחין הדמעות חלקי הראות לחוץ על ידי זה מגרשין מעצמו חיוז דהאי עלמא וחוכין להסתכל ב"ישר על התכלית. וזהו, על אלה אני בוכיה עיני עיני ירדה מים כי רחק ממני מנחם. רחק דיקא, כי עקר הנחמה מכל הצרות הוא הסתכלות על התכלית. ובעונותינו שהסתכלנו מן הצד רחק ממני מנחם, רחק דיקא פנ"ל, כי התכלית רחק מאד. רק על ידי שעוצמין עיניו וכו' פנ"ל, על ידי זה יכולין להסתכל לשם,

^מ כי לכאורה קשה אם כשהנשמות לא עושים רצונו של מקום אזי בעל השדה יורד ממדרגתו בבחי' רד כי שיחת עמך שנאמר למשה רבינו בחטא את העגל, א"כ איך יכול להחזירם בתשובה הרי בעצמם לא יכולים כי כל דבר שנפגם א"א לו להתיר עצמו מבית האסורים אלא שצריך להאיר לו אור ממקום שלא נפגם כמבואר בתורה כט. אבל צ"ל שהצדיק כמה שנפגם נשאר במדרגה של תיקון כלפי העם אלא שכוחו לתקנם נחלש ומתקנם מעט מעט וככל שעולים כן גדל כוחו לתקנם יותר.

^{מא} מ"ק – עיין תורה יח אות ב שתכלית הבריאה שעשוע עוה"ב ואולי טעם שיכול עוזר רק לעושה רצונו של מקום כי להביא אל התכלית היא הארת מוחין מלמעלה וצריך להקדים לזה מ"ן את מעשיה הטובים של אותה הנשמה עוד נראה שעל כן עיקר עשית רצונו של מקום היא להיות מקושר לבעל השדה. עוד עיין שם מדבר על השגת התכלית שיכול כל אחד כפי מה שמשרש בצדיק וזה ע"י הפרת הכעס ברחמנות כי עי"ז מפר את הרגע כעס של הש"י שמתבטא אצל הצדיק בזה שמסתיר עצמו, שסובר שאינו ראוי להיות מנהיג עי"ש. דהיינו ששם מדבר מה לעשות כדי שהצדיק לא יסתיר עצמו ממנו אבל כאן מדבר גם במי שמכיר את הצדיק הצדיק יכול לעזור לו רק עד כמה שעוזר לצדיק בעשית רצונו של מקום.

מציאות הש"י בעולם כמו ששיגו אותה לעתיד לבוא כשיתקיים מלאה הארץ דעה. **היינו שיכול** כשעיניו מאירות להסתכל בהדיבור של כל אחר/מב¹ אם אינו על תיקונו בשלימות/מג²,

^{מב} עיין תורה ב' ותורה ל' אות ז' שהתפילות באות לצדיק

^{מג} עיין תורה קיב שצריך האדם להתפלל כל חיו שיזכה עב"פ פעם בחייו לדיבור אחד לפני הש"י. ואולי זה בחי' דיבור בבחי' ביום ההוא יהיה הוא ושמו אחד כנ"ל

מחמת שרחוק מהתכלית עדיין, אזי הוא מביאו אל התכלית, ואז הדיבור כהוגן בשלימות.

כי כל דיבור ודיבור הוא^א עולם מלא^ב, דהיינו קומה שלימה בחי' מלאך/י, וכשאדם עומד להתפלל ומדבר דיבורי התפלה כראוי/י, אזי הוא מלקט ציצים ופרחים ושונים/י^ג נאים. כאדם ההולך בשדה [!] דהיינו משל למקום התפלה שהוא שדה עליון הנ"ל גן התפלה ששם מלאה הארץ דעה דהיינו שהוא לפניו ית' כראוי ומלקט שונים ופרחים/י^ד נאים אחת לאחת, עד שעושה אגודה אחת. ואח"כ מלקט עוד אחת לאחת ועושה אגודה אחרת ומחברם יחד, וכן הולך ומלקט ומקבץ כמה וכמה אגודות יפים ונאים. כמו כן הוא הולך בתפילה דהיינו כשעומד להתפלל אזי הוא הולך בשדה עליון (לק"ה ערבית ד') מאות לאות [ח/ט] עד שנתחברים כמה אותיות ונעשה מהם דיבור משמע לכאורה אבל אות לבד אע"פ שהיא עולם מלא אינה דיבור ובאמת אינו כן כפי שיתבאר לקמן. וכן עושה בתיבות שלימות ואח"כ נתחברין ב' התיבות. ואח"כ הולך ומלקט יותר עד שגומר ברכה אחת. ואח"כ מלקט יותר ויותר, והולך מאבות לגבורות, ומגבורות לקדושות, וכן הולך להלן יותר. מי יפאר גודל פאר [א] הלקוטים והקיבוצים שאדם מלקט ומקבץ בדיבורי התפלה.

וכשהדיבור דהיינו אפילו אות אחת ולא רק אגודת אותיות כנ"ל יוצא, והדיבור הוא יוצא מהנפש [יב/י], כמ"ש בבריאת האדם (בראשית ב') ויהי האדם לנפש חיה ותרגומו לרוח ממללא [יז]

^א בדפוד ותולד - הוא, בתקפא לא ברור הוא או היא

^ב צ"ע מה רצה לומר בזה ונראה שהיא הקדמה לזה שהוא מתחנן לפני הנפש וקמ"ל שאפילו אות אחת היא עולם מלא וכ"ש אגודה דהיינו תיבה ויותר.

^ג כפי שיתבאר לקמן עפ"י הערבי נחל שנפשי יצאה בדברו היינו כל דיבור הוא חלק נפש שיוצא מכח לפועל ונעשה מלאך שעולה למעלה וכפי קדושת הדיבור כן קדושתו של המלאך

^ד כי סתם תפלה של רובא דעלמא המכוונים בתפלתם היא שמלקט ומשליך מלקט ומשליך, כי א"א לומר תיבה כוונה בלא שיפרד מתיבה הקודמת. לכן תפלה כראוי היא שמדבר אותיות כפי שיתבאר לקמן

^ה מ"ק - ציץ פרח ושושן אולי רומז לתיקון הרפח ניצוצין ע"י שמאיר בהם מבחי' מציץ מן החרכים השושנה שהיא השכינה.

^י שדות עליונים כדלקמן סוף התורה. דף פא:

^י הקדים שונים לפרחים והשמיט ציצים

^י עיין בעש"ט עה"ת פרשת נח מאות טו.

^ט בעל שם טוב על התורה - פרשת נח - טו. צהר תעשה לתבה ואל אמה תכלנה מלמעלה וגו', ריב"ש ע"ה אמר, צהר תעשה לתבה, שתהיה התבה [שאדם מדבר בתורה ובתפלה] מצהיר, כי יש בכל אות יג) עולמות ונשמות ואלהות, ועולים ומתקשרים ומתייחדים זה עם זה, עם אלהות, ואחר כך מתייחדים ומתקשרים יחד האותיות ונעשה תיבה, ואחר כך מתייחדים ויחודים אמיתיים באלהות, וצריך האדם לכלול נשמתו בכל בחינה ובחינה מהנוכר ואז מתייחדים כל העולמות כאחד ועולים ונעשה שמחה ותענוג גדול עד אין שיעור, וזהו תחתיים שניים ושלישיים וכו', דהיינו עולמות ונשמות ואלהות, תלת עלמין אית ליה וכו', (וזהו פ' שלח דקנ"ט ע"א) וצריך לשמוע בכל תבה מה שאומר, שהשכינה עולם הדיבור (וזהו פינתס דר"ל ע"א) מדברת והוא שושבינא לה, צהר, שתצא בבהירות, ולעשות נחת רוח ליוצרו, וצריך אמונה גדולה לזה, דהשכינה נקראת אמונת אמן (וזהו רקרא דט"ז ע"ב) ובלא אמונה נקרא ח"ו (משלי ט"ז) נרגן מפריד אלוף, ואל אמה תכלנה מלמעלה, היינו אמא, או יש לומר אחר שיצא התיבה מפיו אין צריך לזכור אותה להלן, והענין שלא יראה שהולכת למקום גבוה, דוגמא שאין יכול לראות בשמש, וזהו תכלנה מלמעלה, ובמה אתה יכול לעשות כן, בא אתה וכל ביתך אל התבה יד) היינו בכל גופך וכוחותיך תבא אל התבה: (צוואת הריב"ש ד"ח ע"ב, ובס' אור התורה):

שם אות טז. בתפלה צריך לשום כל כחו בהדיבורים, וילך כך מאות לאות עד שישכח מגופניות, ויחשוב שהאותיות מצטרפים ומתחברים זה עם זה, וזהו תענוג גדול, דמה אם בגשמיות הוא תענוג, מכל שכן ברוחניות, וזהו עולם היצירה, ואחר כך יבא לאותיות המחשבה ולא ישמע מה שהוא מדבר, וזהו בא לעולם הבריאה, ואחר כך הוא בא למדת אין שנתבטל אצלו כל כחותיו הגשמיים, וזהו עולם האצילות מדת חכמה: (כש"ט ח"ב ד"ז ע"ב, וק"א ד"ז ע"ד סוד"ה אורייתא. ועיין לקמן פ' שמיני אות ו):

^י גם בדפוד - שנתחברים, מתרצו - שמתחברים

^א לשון המזמור מה יפית ששרים בליל שבת.

^ב עיין לעיל תורה לא סוף אות ז' להפך שהנפש מהדיבור, ועיין בעש"ט עה"ת ואתחנן במקור מים חיים שם אות כט. ויאויר זכניו נערכי נחל ויטלח לכוס ב' וקף רנב מהרו ווענגע (מסקה ונוקחל לכוס א' מבאר יותר עפ"י הקדמונים (דהיינו ספר העיקרים מ"ג פ' ב-ה).

^ג עיין ערבי נחל - פרשת וישלח דרוש ב' (דף רנב מהדוד ווערנער) - ואמר עוד, נפשי יצאה בדברו כו', כי הנה כ' הבעש"ט זללה"ה (ואתחנן מקור מים חיים אות כט) כי ענין רוח האדם בקרבו וחיות שלו הוא כח הדיבור אשר בקרבו וכמשה"כ בראשית ב', ז ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה ומתרגמינן לרוח ממללא, ולפ"ז כשהאדם מדבר דיבורים אזי הדיבורים ההם הן חן חיותו ויוצא חיות שלו באותן הדיבורים, רק שלהיות חיות האדם דבוק תמיד בשורשו לכן הדיבורים ההמה עצמן ממשכים עליו משרש חיות חדש ועי"ז חי תמיד אף שבכל דיבור יוצא חיותו מקרבו רק כל דיבור עצמו מביא לו חיות חדש עכ"ד:

דהיינו שבפסוק זה ניתן לאדם כח הדיבור והתורה מכנה את הדיבור נפש חיה ופירושו דהיינו תרגומו רוח ממללא דהיינו כח הדיבור, ורישא דקרא ויפח באפיו, ואיתא בספרים מי שנופח מעצמותו נופח. נמצא שכח הדיבור ניתן באדם באופן שהקב"ה נפח בו מעצמו נפש וכן לעשות ממנה דיבור. **והדיבור** שעשה מנפשו **בא ונשמע לאזניו, כמשרז"ל (ברכות טו)/טו** שדרשו לשון הכתוב "שמע" ישראל **השמע לאזניך/טו** **מה שאתה מוציא בפיך** משם למדו לכל הברכות ולתפילה והטעם כדי לעורר הכוונה/טו.

עיין ערבי נחל – פרשת ויקהל ריש דרוש א' (דף תכט במהדרו ווערנער) – כתבו הקדמונים (ספר העיקרים מג' פ' ב-ה) כי הנשמות ניתנות באדם, והוא בכח, וניתנת לו להוציאה מכח אל הפועל. ולהבינך ענין זה בבירור כך הוא, עיין מ"ש בפי' וישלח מהשייך לזה ונבאר עתה כל הדברים היטב, הענין הוא, כי יש באדם נפש רוח נשמה, ונשמה לנשמה. והענין, כי חלק הנפש היא כח המעשה הניתן באדם, כי דומם אין לו תנועה ולא יעשה מאומה, וניתן באדם נפש חיה ועי"ז יש לו כח לעשות כל מה שחפץ. הרוח, הוא כח וחיות מאת ה' ניתן באדם אשר בכחו יוכל לדבר, ולזה מתרגם לרוח ממללא. נשמה, הוא חיות וכח מאת ה' אשר בו יחשוב האדם כל מה שחפץ, והוא מעולם המחשבה. נשמה לנשמה, הוא השכל שניתן באדם חיות וכח מאת ה' אשר בו ישיביל בכל המושכלות, כל אחד כפי ערך שכלו כך ישיביל. הרי אלו ארבעה מיני חיות באדם, ואחרי מותו הגוף כלה ולא נשאר רק ד' חלקי נשמה הללו כי זה כל האדם, אבל הגוף אינו רק לבוש שפושטין אותו. ואמנם כל אלו החיות ניתנו באדם בכח והוא יוציאם לפועל:

ולחסביר דבר זה נדבר מאחד וממנו תדין על כל הדי' חלקים, ונדבר מחלק הרוח ממללא, הנה ניתן באדם כח וחיות שעל ידו יש לו כח לדבר בכל עת שירצה, הרי זה בכח, וכאשר מדבר דבר הרי הוציא חלק מהרוח לפועל והוא הוא עצמיות חיותו ונשמתו כמשי"ה (שיר השירים ה', ו) **נפשי יצאה בדברו, שכל דיבור שיוצא מפי האדם הוא אבר וחלק מנשמתו אשר הוציאה לפועל עתה**, וכן בכל מעשה ותנועות שמתנועע מוציא חלק נפשו לפועל וכן בכל מחשבה שמהרהר ומחשב מוציא חלק נשמה לפועל, וכן בכל מושכל שישכיל ומחדש איזה שכל מוציא לפועל אבר וחלק מן נשמה לנשמה:

ונודע, כי כל דבר שהוא בכח מקבל שינוי והתהפכות, אל אשר יחפוץ יטנו, ולפי זה, מיד כשהאדם מדבר איזה דיבור וכן בשכל ומחשבה ומעשה כאשר הקדמנו שכל מה שנסביר בחלק א' ממנו תדין על שאר חלקי הנשמה אזי הוציא חלק ההוא לפועל אזי מיד נבדל חלק חיותו ההוא והולך למקומו למעלה, דהא עיקר ביאתה לזה העולם איננו רק בעבור הוציאה לפועל, וכאשר יצאה לפועל אין לה להיות עוד בזה העולם:

מיד לפני ה' ואומר פלוני בנך עשאני. ענין בריאת הנמצא הקדוש הזה הוא חלק מנשמתו אשר יצאה לפועל ומיד פורח למעלה כי אין לו להתעכב עוד בזה העולם אחרי שגמר פעולתו אשר בשבילו בא הנה. ולפי שהדבר אשר הוא בכח מקבל שינוי והתהפכות כאשר אמרנו, לזאת הנשמה ביד האדם כחומר ביד היוצר אל אשר יחפוץ יטנו וכל אשר חפץ יעשה ממנה, **ולכן כשמדבר האדם דיבור קדושה כתורה ותפלה ודומיהן, ולפי שאורייתא וקב"ה חד, הרי עשה החלק כהלל ונעשה ממנה אלהות כביכול, וכאשר מדבר דברים אסורים כלשון הרע ורכילות ודומיהן או דברים בטלים שהם דיבורים אשר אין צורך לאדם לדברם כלל אחז"ל שעבר בעשה ולא תעשה כל עבירה היא קליפה וסט"א.** **נמצא עשה מנשמתו וחיותו סט"א, כי דבר שהוא בכח מקבל שינוי מן הקצה אל הקצה וכאשר יצא לפועל כך נשאר לעולם** והתורה ניתנת בעבור זאת להאדם כדי שידע ע"י מה יניח נשמתו באלהות וע"י מה נעשה ממנה סט"א ח"ו, וכל זמן שהנשמה מלוכשת תוך הגוף אין האדם מרגיש בזאת, ואחרי הפטירה במקום שהניח כל ימיו חלקי נשמתו שהם המעשים והדיבורים והמחשבות והשכליות שם ימצאנה עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע כי אין חשבון ודעת בשאול כו':

^י עי"ש רס"א דקרא ויפח וכו' – ועיין ע"פ ע"ש ע"ה פ"ה, וק"ה שליח לנבות חוב ג' טו, וספר הכניית ח"ה מלאמר יא פ"ה – הנפח עצמותו נופח.

^{טו} **ברכות דף טו**. משנה – הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא רבי יוסי אומר לא יצא קרא ולא דקדק באותיותיה רבי יוסי אומר יצא רבי יהודה אומר לא יצא הקורא למפרע לא יצא קרא וטעה יחזור למקום שטעה: גמרא – מאי טעמא דרבי יוסי משום דכתיב שמע השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיו ותנא קמא סבר שמע בכל לשון שאתה שומע ורבי יוסי תרתי שמע מינה.

ש"ע או"ח ק"ש סימן סב סעיף ג – צריך להשמיע לאזנו מה שמוציא בפיו, ואם לא השמיע לאזנו, יצא ובלבד שיוציא בשפתיו.

משנה ברורה – צריך וכו' – מדרבנן [ב"ח] ודעת הראב"ד הובא בחידושי הרשב"א דהוא מדאורייתא לכתחלה: ובלבד שיוציא בשפתיו כי הרהור לאו כדיבור דמי. ועיין ביאור הלכה שאם לא כיון לא יצא מצוה מן המובחר ועיין לקמן סימן רו סעיף ג' שכן הדין בברכות הנהנים וכן בכל הברכות.

ש"ע או"ח תפלה סימן קא סעיף ב – **לא יתפלל בלבו לבד, אלא מחתך הדברים בשפתיו ומשמיע לאזניו בלחש**, ולא ישמיע קולו; ואם אינו יכול לכיון בלחש, מותר להגביה קולו; וה"מ בינו לבין עצמו, אבל בצבור, אסור, דאתי למטרד צבורא. הגה: ואם משמיע קולו בביתו כשמתפלל, כדי שילמדו ממנו בני ביתו, מותר (טור).

משנה ברורה סימן קא ס"ק ה – ומשמיע – ויש שכתבו דצריך לחוש לדברי הוזהר (ויגש) שאף לכתחילה לא ישמיע לאזניו אבל המ"א כתב שאין ראייה מהוזהר וכ"כ בביאור הגר"א דאף דעת הוזהר הוא כהשו"ע וכ"כ שארי אחרונים שטוב יותר לכתחילה שישמיע לאזניו. ובדיעבד לכו"ע אם אמר בלחש כ"כ שאפילו לאזניו לא השמיע יצא כיון שמ"מ הוציא בשפתיו: ולא ישמיע קולו לפינן מתפלת חנה דכתיב שפתיה נעות וקולה לא ישמע.

ועיין טור ובי' סימן קא שהיא מחלוקת הירושלמי ותוספתא אם ישמיע לאזנו או לא ופסקו כירושלמי וכן משמעות גמרא דידן.

ועיין יומא עג סוף עמוד א' בסוגיא כיצד שואלין לאורים ותומים מבואר שם שלא ישאל בקול ולא יהרהר בלבו אלא ישמיע לכהן וכדרך שאמרה חנה בתפילתה. משמע שגם בתפילה צריך שישמיע עכ"פ לאזנו. ועיין מתיבתא ברכות לא. ילקוט ביאורים שם בשם הבכור שור שמביא ראייה משם ודחו דבריו המחזיק ברכה והעמודי אש דאין ראייה משם.

^{טז} **בגליון** קנין תורה בשלח תשעד הביא כל הדעות בזה ועי"ש הערה א' דעת המבי"ט והשם משמואל שרק בתפילת עמידה צריך להתפלל בלחש אבל לא בשאר תפילות. אבל דעת החיד"א שגם בשאר תפילות צריך להתפלל בלחש. ודעת רבינו ידוע שרצה שבהתבודדות נצטק כחיות הנוהמות ביער, ומסתמא יד עניינים שעליהם מדברים כמשיח עם חבריו בנחת אבל בוודאי לא בלחש. **ועיין שיש"ק** ח"א תרסג ושם ח"ב תרעו ושם ח"ה פט שרצה שנתפלל בכוחות וצעקות כיוולדת, ועיין בזה תורה כא אות ז' שרק ע"י צעקות וזכים להוליד את המוחין.

אזי הדיבור מבקש ומתחנן מהנפש לבל תפרד ממנו [יח/יט] כנ"ל שהדיבור בחי' קומה שלימה בחי' מלאך שנעשה מהנפש ולכן לא רוצה להפרד ממנה. **ותיכף כשיוצא אות ראשונה, כגון אות בי"ת מתיבת ברוך, אזי מבקש ומתחנן מהנפש לבל תפרד ממנו**^כ נמצא שמתפלל אותיות וכל אות היא דיבור, חתיכת נפש שהוא דיבור בלא משמעות דייקא אלא בחי' נכספה וכלתה נפשי (כי נפש הוא רצון כמבואר בתורה יג אות ג') דהיינו שההשתוקקות אליו ית' בעצמה מדברת, **כי איך תוכל להתפרד ממני לגודל ההתקשרות והאהבה שיש בינינו** נראה טעם לתחנוניו כי כל דבר שואף לשרשו ושרש הדיבור בנפש שממנה יצא. **כי אתה רואה את יקר יופי וזיווי והדרי ותפארתי** (תוארים כאלה שייך רק על הקב"ה בעצמו), **ואיך תוכל לנתק עצמך ממני ולפרוד מאתי. הן אמת, שאתה צריך לילך יותר, כדי ללקט עוד סגולות יקרות וחמודות גדולות, אבל איך תוכל לפרוד ממני ולשכוח אותי, עכ"פ תראה שבכל מקום שתלך ותבוא לשם לא תשכח אותי, ולא תפרד ממני** אפילו בין אות לאות. **מכ"ש כשגומר תיבה אחת, אזי כל התיבה מבקשת כל הנ"ל. ומלפפת ומחבקת אותו** (בתיבה כבר יש עניין של חיבוק), **ואינה מנחת אותו לילך מאתה כנ"ל** נראה עוד טעם לתחנוניו כי דבורי התפלה עולים מ"ן אליו ית' לעורר רצונו להשפיע מ"ד ואינו דומה הבא לפניו ית' איברים איברים למי שבא לפניו בקומה שלימה וכ"ש כשכל דבורי התפילה כולה עולים כאחת אזי ביותר יש לה לשכינה במה להתפאר לפניו חזי ברא במה כאתינא לפניך (ראה תורה לו אות ו' בשם הזוהר). **ובאמת הוא צריך ומוכרח לדבר עוד הרבה דיבורים, וכמה ברכות וענינים עד גמר התפילה.**

ע"כ כדי לקיים בקשת הדיבור ואעפ"כ להיות מדבר עוד דבורים בלי להפרד מאף אחד מהם **הכלל שצריך לעשות אחד מכל התפילה כולה. ובכל דיבור שמדבר, יהיה נמצא שם כל הדיבורים של התפילה, ומהתחלת התפילה עד הסוף יהיה הכל אחד. וכשעומד בהדיבור האחרון של התפילה, יהיה עדיין עומד בתיבה ראשונה של התפילה** דהיינו כשיעמד בסוף התפילה יהיה זוכר עדין אפילו הדבור הראשון של התפילה (לק"ה ערבית ד'). **כדי שעיו"ז יוכל להתפלל כל התפילה כולה, ואעפ"כ לא יתפרד אפי' מאות ראשונה של התפילה** יש בזה שני ענינים, אחד שמרוב התנוצצות הדעת הגדול אזי הוא בבחי' מעין עוה"ב שאין בו שכחה, כי הוא למעלה מהזמן (עין תורה סא תנינא), וענין שני, מה שהתפילה היא שהולך ומקבץ מאות לאות, עומק העניין הוא מה שמקבץ חלקי הארת רצון, ומקבצן לדביקות אחת עצומה, וזה בחי' שמתפלל אותיות ולא תיבות, ולהתפלל אותיות הכוונה שכל אות דייקא כיון שאין לה משמעות בעצמה^{כב} הרי היא חתיכת נפש שהיא השתוקקות עצומה אליו ית'^{כג}, ומבקשת שלא יפרד מדביקות ההשתוקקות הזו, אל צרופי האותיות דהיינו לאיזה משמעות גשמית כפשוטו של תפילה^{כד} אלא תיהיה התיבה קיבוץ אותיות, שהן קיבוץ של בחי' "אותה"

^כ **וצ"ע לפי רבנו** אולי יש עוד טעם כדי שיוכל הדיבור להתחנן לפניו שלא יעזבנו. ומה שכתב האריז"ל שא"צ להשמיע לאזנו, אולי זה לצדיקים שתפלתם כולה אחד וממילא הדיבור לא צריך להתחנן שהרי הצדיק לא עוזב אותו.

^{כא} לקוטים יקרים למגיד ממעזריטש אות כא

^{כב} **עין ליקוטים יקרים** אות כא – הדביקות הוא כשאומר תיבה אחת הוא מאריך באותה תיבה הרבה שמחמת דביקות אינו רוצה לפרוד עצמו מהתיבה ולכך מאריך הרבה באותה תיבה.

^{כג} **לכאורה** צ"ע כי עכ"פ תיבה אחת גם אדם פשוט מדבר את כולה כאחת ולא שוכח את האות הראשונה כשאומר את השניה וא"כ מדוע כבר באות הראשונה מתחנן כל כך הדיבור אל הנפש שלא תפרד ממנו. ונראה ששלימות התפילה כשמאיר לאדם התכלית אזי הוא בבחי' יחודא עילאה שהיא ביטול גמור שאינו יודע מעצמו כלל והאותיות הן רק הכי תמצית לביטול כמו בחי' חלון להיכנס דרכו לדביקות. וכאילו חושש לאיזה ניתוק במעבר מחלון לחלון וצ"ע (עפ"י הריצ"ח תורה נ' שיעור א' ואינו מדויק)

^{כד} בתשכ"ט - התפילה

^{כה} **עין מוהרש"א** קדושין ל. ו' דגחון אמצע התורה באותיות – הכונה כלפי מה שאמרו כי התורה יש לה מ"ט פנים טהרה ומ"ט פנים טומאה וזה ע"פ חיבור אותיות לתיבות והתיבות לפסוקים אבל האותיות אינן מורים רק על שמותיו של הקדוש ברוך הוא שהוא הנסתר גמור של התורה ולפי שהסטרא דשמאלא וכח הטומאה הוא נחש הקדמוני וע"פ מ"ש הולך על גחון זה נחש וע"כ הפסיק באותיות התורה בו"ו דגחון לרמוז כפי אותיות התורה שהם כולן שמותיו של הקדוש ברוך הוא אין כאן מקום כלל לכח הטומאה דו"ו דגחון מפסיקו:

^{כז} **כי הדבור** מהנפש וכשמדבר אות דייקא ואת היא לשון רצון וכיסופים כמ"ש איוב פרק כג (יג) והוא באחד ומי ושיכנו ונפשו אנהו ויעש: ופירש המצודות ציון – ונפשי – ורצוני כמו אין נפשי אל העם הזה (ירמיה טו). אותה – חשקה כמו אה למושב לו (תהלים צד).

^{כח} **אע"פ** שכוונת התפלה היא לכוון כל תיבה כפשוטה וגם כשמתכוון לצורך הנשמה כמבואר בתורה יד, וזה כי כל חסרונותיו נגרמים מעוונותיו ופוגמים בשכינה ומה שחטר לנו זה כי השכינה רומזת לנו מה גרמנו לה כדי שנדע להתפלל עליה עין תורה פט. עכ"פ כוונת כל תיבה היא כפשוטו אלא שמכוין לא לצורך עצמו אלא לצורך גבוה. אבל בלק"ה מילה ה' ה' מוהרנ"ת מבאר שזה בחי'

נפשי", והתיבה רק היכי תמצוי לדביקות, וזה דייקא ע"י שלא מייחס חשיבות למשמעות אלא לאגודת אותיות שהיא אגודת רצונות וכיסופים אליו ית' :

מ"ק – כי ממה שכל אות מבקשת וגם כל תיבה משמע שהן בחי' אחת כי היא נפש כנ"ל וידוע שבנפש מאיר הרצון (טל אורות ח"א פ"א אות י' יא) וצ"ע איך אפשר ללכת להלן ואעפ"כ לא לעזוב אותה הרי כבר אמר אותה וא"א לומר שתי תיבות בבת אחת. לכן נראה ברור שלעשות אחד מהתפילה הכוונה שכל אות ותיבה היא רק היכי תמצוי לדביקות בו ית', מרוב השגת אחדותו ית' בין שמו לעצמו (דהיינו בין פעולותיו לעצמותו), דהיינו השגת אין עוד מלבדו, שזו השגת התכלית. וזהו שכל אות היא נפש דהיינו אלוקות ומאיר בה התכלית הארה נפלאה הגורם לרצון מופלג לדביקות בו ית' כי היא חלק אלוך ממעל הנכסף לחזור לדבוק בשרשו. נמצא לפ"ז שהתפילה אצלו היא ליקוט של פרחי וניצוצי דביקות עד שעושה מהן אגודה ואגודות ונמצא שבסוף התפילה יש בידו חבילה עצומה של אגודות של רצונות אליו ית' והכל רצון אחד ולא נאבד הרצון הראשון כי דייקא מרוב הרצונות נעשה רצון אחד כל כך גדול. ונמצא לפ"ז שמשמעות התיבות היא תפלה ועיין בתורה יד שלימות התפילה בבחי' ושקלית לסלתאי ואנחתיה בכותא דרקייע שמתפלל רק לצורך נשמתו ולא צורך גופו עי"ש.

אות ג

עתה יבאר שא"א לעשות מהתפלה אחד אלא כשזוכה בתפילתו להשגת התכלית דהיינו השגת עוה"ב שאין אצלו פירוד כלל בין הקב"ה לשמו ופעולותיו, כי לעשות מהתפילה אחד זה ע"י דביקות שלימה בו ית' שהיא התפשטות הגשמיות עד שלא יודע אפילו מעצמו כמבואר בתורה ד' וצריך לזה שלימות האמונה בתכלית בבחי' עולימתא שפירתא דלית לה עינין דהיינו שאין לה הסתכלות כלל בעינים גשמיות אלא רק בעיני השכל רק ביטול גמור עליו ואזי נכלל בבחי' אחד.

אע"פ שיעקר התורה היא המבואר לעיל בעניין התפלה ולכאורה כאן עוב את ענין התפילה ומדבר מהשגת התכלית ע"י יסורים, אבל באמת כפי המבואר בהקדמה עיקר התורה היא לבאר כיצד לברוח מהיסורים להשגת התכלית ולבטלם ע"י תורה כמבואר כאן בהמשך וממילא יתבאר גם שלא סוף דבר הוא הביטול לתכלית המבואר לעיל בעניין התפילה אלא העיקר הוא מה שנעשה מהרשימו של הביטול אח"כ שמחה והתחדשות התורה

בהמשך מבאר רבינו שהקב"ה טבע בנפש שבשעת ייסורים גדולים עוצם האדם את עיניו ונכלל בבחי' אחד הנ"ל. ונמצא לכאורה שהייסורים יש להם מעלה עצומה לזכות על ידם לתכלית ועי"ז לתפלה כתיקונה. וזה למי שלא רוצה להתקרב לצדיק שעל ידו יזכה לזה בלי ייסורים כי הצדיק מאיר בו השגת התכלית ועוד גם מקבל על עצמו יסוריו.

אבל עיין פל"ח אות יב שכתב שע"י יסורים היא השגת התכלית לשעה קלה ולא נשאר ממנה רשימו ואין זה אלא בחי' חינוך לביטול ולא השגה ממש. ואמנם החוש מורה כדבריו אבל מדברי רבנו כאן לכאורה לא משמע כך כי מבאר את כל מהלך הביטול והרשימו שנשאר ממנו והתחדשות התורה שזוכה עי"ז כאן ובאות ד' ובביאור הפסוקים ממגילת רות שהייסורים מתגברים וע"י התחדשות התורה הם בטלים וכל זה לא שייך לביטול שנעשה ע"י תפילה שאז לכאורה אין ייסורים כלל וצ"ע. ועיין לק"ה ערבית ד' אמצע ז' /כ"ה שמוהרנ"ת מבר שבאמת עניין הביטול ע"י יסורים הוא מדרגת צדיקים גדולים מאד שזוכים ע"י יסורים לברוח באמת אל השגת התכלית וכדברי רבנו באות ד' שהסימן אם קיבל את היסורים כראוי זה אם זכה עי"ז להתחדשות התורה.

התכלית ומבואר בתורה שתפילה כזו היא ביטול גמור שלא יודע מעצמו כלל בשעת התפילה וא"כ מוכרח שכוונתו שיש בעניין הכוונה לצורך גבוה שתי בחינות אחת כנ"ל ואחת גבוהה הרבה יותר דהיינו דביקות שהיא למעלה מפירוש התיבות כלל אלא רק פנמיות הכוונה דהינו דביקות וביטול גמור כמבואר בתורה ד' שלא ידוע אפילו מעצמו. ועיין תורה יד אות ט' ושקלית לסלתאי שגם התפלה שכפשוטה היא על פרנסה לא התכוון רב"ח אלא לצורך נשמתו עי"ש. ועיין לק"ה מילה ה' ה' (על תורה סה) – כי עקר שלמות התפלה הוא רק כשמתפלל על התכלית וכו"ל. וזה בחינת מה שאיתא שעקר התפלה צריך שתהיה בשביל חסרון השכינה, כביכול, וכן כתוב בהתורה 'להמשיך שלום' על מה שאמר רבותינו זכרונם לברכה, ושקלית לסלתאי ואנחי בכותא דרקייע וכו'. שעקר התפלה יהיה לצורך הנשמה אפילו רפאנו וברך עלינו וכו'. וזהו בעצמו מה דאיתא שעקר התפלה יהיה על חסרון השכינה כנ"ל, כי כל החסרונות של הנשמה הם חסרון השכינה, כי הנשמה הוא חלק השכינה, כביכול, כידוע.

י"ה ליקוטי הלכות או"ח – הלכות תפלת ערבית הלכה ד אמצע אות ז' – כי מה שכתב רבנו זכרונם לברכה שם בהתורה הנזכרת לעיל שמה שמתעב בטבע האדם לשתם עיניו בחזקה בשעת יסורין וכאבים עצומים רחמנא לצלן, זה נמשך מבחינת בטול הנזכר לעיל אל התכלית שהוא בתימו דעיניו דיקא וכו' כמו שמבאר שם עין שם, וזהו רק בחינה בעלמא מבחינת בטול הנזכר לעיל לפי שעה קלה, והוא מסתרי פלאי הנהגותיו ותברך שמשם נמשך טבע הנזכר לעיל כמו שמבאר שם. אבל לזכות על ידי היסורים והדינים חס ושלום לבחינת בטול הנזכר לעיל כראוי עד ששיגי התכלית הטוב על ידי וכו' כנזכר לעיל. זה לאו כל אדם זוכה. וכמבאר שם זה סימן אם פעל פעלה טובה על ידי היסורין אם זוכה להשיג תורה על ידי היסורין וכו'. וזה שכתוב אשרי הגבר אשר תישרנו יזה ומתורתך תלמדנו וכו' עין שם. נמצא מבאר שם במקומו שלא כל אדם זוכה על ידי היסורין לביטול הנזכר לעיל בשלמות כראוי, כי אם צדיקים וכשרים אשרי להם. בחינת אשרי הגבר אשר תישרנו וכו', אשרי דיקא. כי לאו כל אדם זוכה לזה. וצריך כל אדם לחזק את עצמו מאד ולבקש ולהתחנן מאד מה' ותברך שיוזכה על ידי היסורין לבטל עצמו לה' ותברך בבחינה הנזכרת לעיל עד שיוזכה להשיג על ידם וכו' כנזכר לעיל:

אמנם עיין לק"ה נטילת ידים שחרית ד' סוף אות ז' שכותב ששמע מפיו של רבינו שאע"פ שביטול בשלימות היא מדרגת הצדיקים הגדולים אבל אעפ"כ יכול כל אדם לבטל עצמו לאיזה שעה אם ירצה באמת וע"י הביטול יתבטלו ממנו כל היסורים והצרות אך אח"כ יתגברו יותר וצריך להתגבר או לבטלם ע"י חדושי שתורה או עסק בחשק חדש בתורה. וכן מבואר שם באות יא שכל אחד שרוצה בכל מדרגה יכול לזכות לביטול לתכלית לפי מדרגתו.

עכ"פ כאן מבאר רבנו כיצד ע"י יסורים זוכים לביטול והשגת התכלית, וכדרכו תמיד לדבר ממדרגתו, וכל אחד צריך מעצמו להבין מדרגתו למחצה שליש ורביע.

ודע שבחי' זו, היינו בחי' אחד דהיינו שכל התפילה תהיה חטיבה אחת של דביקות בלא נגע

השכחה, **זה הוא בחי' התכלית** דהיינו שלזכות לעשות מהתפלה אחד כנ"ל זה רק עד כמה שמתנוצץ לו בחי' מעין עוה"ב בתפילה, כי תפילה שכולה דביקות בלא שום פניה כלל לזה צריך שיהיה אצלו בחי' הוא ושמו אחד. **כמ"ש (זכריה יד) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד** דהיינו בעתיד שתמלא הארץ דעה, אזי כולם ישיגו בברור שהוא ית' וכל פעולותיו הנמשכים משמו הן אחד. **וביום ההוא, היינו**

התכלית דהיינו מה שלעתיד לבוא דהיינו כשיגיע העולם לבחי' התכלית שבשבילה נברא, וידעו כולם את הש"י. והיינו השגת עוה"ב, שאפשר ע"י זיכוך גדול גם בעוה"ז לזכות לזה, כמבואר בע"ח שער י' אות טו

החילוק בין עוה"ב לעתיד לבוא/כ"ו. **והוא בחי' כולו טוב, כי אחד הוא כולו טוב** כי הוא ית' רק טוב כמבואר בריש תורה סד שברא את עולם כדי לגלות מדת רחמנותו שהיא עצמו דהיינו שם הויה הקדוש

הוא שם של רחמים. **כמו שאמרו רז"ל בגמרא (פסחים דף נ) על פסוק זה ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו',** שהקשו שם **אטו האידנא לאו אחד הוא, אלא האידנא מברכין על הרעה דיין**

אמת כי היום מה שאינו כרצוננו, נתפס כרע, **ועל הטובה הטוב והמטיב, אבל לעתיד יברכו על**

הכל הטוב והמטיב. ביאור העניין מדוע מיעוט השגתינו באחדות הש"י תלו חז"ל בהפרש אצלינו בין הוא לשמו. נ"ל כי כל השגתינו בו ית' היא מצד פעולותיו (שהם נמשכים משמו) ואצלינו פעולותיו לא

מתייחסות אליו. כמו הכלב שנושך את המקל המכהו ולא את מחזיק המקל. ולהמחיש יותר המשל בזה לנמצא בחדר ויש בו כמה חפצים ולפתע הם מתחילים לנוע והנה הוא שם לב שהתנועה היא בסדר וחכמה,

בוודאי שום אדם לא יחשוב שזה מקרה או שנעשה מעצמו אלא מיד יבין שיש מישהו שמציץ אל החדר ומזיז את הדברים בשלט רחוק, וגם מיד כל התנהגותו תהיה כמו מי שמסתכלים עליו ובוחנים אותו. והנה

אנו נמצאים בעולם שכולו דברים נפלאים שנעים וגדלים ומשתנים בסדר נפלא וחכמה עצומה ואעפ"כ אפילו האמינים שיש מנהיג לבירה, אבל התנהגותינו לא כמו מי שמשגיחים עליו, והראייה שבחדר סגור

אנו מתנהגים חופשי יותר ממה שבחוץ לעיני בני אדם, וכ"ש על יד אדם גדול אנו בודאי שוקלים כל תנועה, ואילו תחת השגחת הש"י אע"פ שאם תשאל מיד נענה לך שיש השגחה על כל תנועה, אבל למעשה

אנו לא מתנהגים באימה ורתת כמו מי שיש עליו השגחה כזו.

נמצא שבחי' אחד הוא התכלית [כ"ו]. והוא כולו טוב, כי התכלית הוא כולו טוב. כי אפילו

כל הצרות והיסורין והרעות העוברין על האדם ח"ו, אם יסתכל על התכלית, בוודאי אינם

רעות כלל, רק טובות גדולות. כי בוודאי כל היסורין באים בכוונה מהשי"ת לטובתו, אם

להזכירו שישוב בתשובה, אם למרק עוונותיו. ולקמן יבאר שטבע הייסורים הוא שגורמים לאדם לעצום עיניו כדי להתגבר עליהם בהסתכלות על התכלית הנ"ל, נמצא לפ"ז שיש בהן עוד תועלת עצומה

וא"כ היסורין הם טובות גדולות/כ"ח, כי כוונת השי"ת הוא בוודאי רק לטובה. נמצא שבכל

הרעות והיסורין שיש לאדם ח"ו, אם יסתכל על התכלית, היינו כוונת השי"ת, לא יהיה לו

יסורין כלל. רק אדרבא יתמלא שמחה מגודל רוב הטובה שיסתכל בתכלית היסורין הללו

שמביאין אותו לביטול החושים והשגת התכלית, כי נעשים על ידן כלים להשגת התכלית. כי התכלית

הוא כולו טוב כולו אחד כנ"ל [ל].

¹² בריש תורה ד' הארכנו בזה

¹³ עיין לעיל תורה ד' אות א' שזה מעין עוה"ב ועיין תורה יח שהתכלית היא שעשוע עוה"ב

¹⁴ גם עיין שיחות מוהר"ן - אות קצד - אמר: אחר כל היסורים, אף על פי כן השם יתברך מטיב עמנו. רק שאין אנו רוצים להקטין את היסורים. וגם באמת בודאי אינם יסורים קטנים, אבל נגד דבקות אחד להשם יתברך מה שזוכין לאיזה בחינה של דבקות במחשבה או בבחינה אחרת. כל היסורים אינם כלום נגד זה ועל ידם בעצמם מתקרבים ומתדבקים אליו יתברך. כי נוטלין ממני הבריאות גופי, מי נוטל ממני הבריאות? השם יתברך! אם כן אני נדבק בו יתברך. וכן כשלוקח חס ושלוש איזה בן. מי לוקח? השם יתברך! אם כן אדרבא עתה הוא סמוך יותר אליו יתברך. כי בעולם הבא סמוכין יותר להשם יתברך (שעז):

¹⁵ דפ"ד השם יתברך מתרצו - השי"ת

¹⁶ מבואר באריכות בתורה ד' שזה עיקר הדעת

ובאמת אין שום רע בעולם רק כולו טוב. אך עיקר הצער שיש לאדם מהיסורין שעוברים עליו ח"ו, הוא רק מחמת שלוקחין מהאדם הדעת [לא]/[לב], עד שאין יכול להסתכל על התכלית שהוא כולו טוב, ואז מרגיש צער וכאב היסורין. כי כשיש לו דעת ומסתכל על התכלית, אינו מרגיש כלל הצער של היסורין כנ"ל כי דעת הוא מחבר בין מח ולב דהינו בין שכל למידות ששם הצער שהוא עניין של הרגשת החושים והתפעלות ששייך במדות דייקא ולא בשכל שהוא קר ויבש (עיין לקמן אות ד' שהרגשת הצער היא במח דייקא ושם יתבאר/ז).

עתה יבאר שע"י יסורים אפשר לזכות להשגת התכלית הנ"ל כי טבע האדם שבשעת יסורים עוצם עיניו מחיזו דהאי עלמא להסתכל בתכלית כדי להתגבר על יסוריו. וכן מצינו שהחולה בטל ממנו התאוות/להי. עוד מבאר מדוע להסתכלות בתכלית צריך עצימת העין דייקא ומבאר עפ"י הטבע שלהסתכל בדבר רחוק צריך לצמצם את הראות וא"כ כ"ש בדבר כך כל רחוק כמו התכלית שהיא רחוק במהותו (בבחי אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני עיין תורה פג תנינא) שצריך עוד יותר לצמצם הראות עד כדי שיעצום אותם לגמרי וגם ידחוק באצבע לסגרם היטב. ולכן נטבע בטבע ההנפש שבשעת יסורים גדולים עוצם את עיניו כדי להתגבר על יסוריו.

ובזה תבין דבר נעלם ונסתר, מה שנטבע בנפש האדם, כשיש לו לויסורין גדולים ר"ל, כגון למשל כשחותכין איזה אבר/ז' לאדם ח"ו, אזי סותם ועוצם את עיניו בחוזק. כי זה אנו רואים בחוש, כשאדם רוצה להסתכל על דבר שהוא רחוק ממנו, אזי סותם את עיניו ומצמצם ומכווץ^{לח} הראות, כדי לכוון הראות אל הדבר הרחוק שרוצה לראות.

וזה מחמת כי הראות הוא מכח המדמה הוא משרת ושליח של המוח דהיינו השכל שאין לו השגה בגשמיות, להביא הדבר שרואה לתוך המוח [לט]/מ. כי עיקר הראיה היא הידיעה, דהיינו

^{לא} עיין בעש"ט עה"ת פרשת וירא אות יג בעת הנסיון לוקחים מהאדם את הדעת

^{לב} וכנ"ל שבעוה"ז הוא ושמו אינם אחד דהיינו פגם הדעת ולכן כל ימי עוה"ז מלאים יסורים ואפילו בר דעת בעוה"ז אין זה בשלימות שלכן לא יכול לברך הטוב ומיטיב על הרעה כנ"ל.

החברותא לוריא הקשה משיחה יז בשבחי הר"ן שמבואר שם שתינוק כיון שאין לו דעת לכן יסוריו קטנים מיסורי גדול שיש לו דעת. ונראה פשוט שתינוק בן ח' ימים בוודאי הוא כבהמה שאין לה דעת כלל לסבול וכן כתיב יוסיף דעת יוסיף מכאוב הרי שגם היסורים תלויים בדעת וכמבואר לקמן אות ד' שאת היסורים מרגישים במח ולכן אפשר ע"י שמישיח דעתו מהם לברוח מהם. אבל כוונת רבינו שבשעת צרה לוקחים מהאדם את הדעת הכוונה למי שיש לו דעת גדול דעת כזה שעל ידו מרגיש שהם רק טובה ומרוב דעת לא מרגיש שהם יסורים.

^{לז} בתקפא - כנ"ל

לז כי הגוף הגשמי אין לו הרגשה אלא ע"י המדמה ומכל איבר נמשך צינור (עצבים) שעל ידו כל דבר המזיק לגוף מזעיק את המח לשלוח הרגשת צער אבל ההרגשה אינה בגוף עצמו אלא שהמדמה גורם שנדמה לאדם שהצער באותו איבר וכמו שידוע שאדם שחותכים לו איבר לוקח זמן עד שמתרגל שחסר האיבר ועריין מרגיש שכואב לו באותו מקום אע"פ ששם כבר אין כלום. אבל הדבר השולט על עניין הרגשת הצער הוא לא שכל, אלא מדמה שיש לו מרכז במח השייך לו.

לה עיין שיחות הר"ן סימן צו

^{לח} בתקפא - לא ברור ונראה יסורין

לי לכאורה נקט דבר לא שכיח ואולי רומז לברית מילה ועיין לק"ה מילה ד' ז' - וזה בחינת גדל הצער והפאב שצריך לסבל התינוק בעת המילה, כי לזכות לבחינת למעלה מהזמן זה אי אפשר כי אם על ידי בטול אל התכלית שאי אפשר לבא לזה כי אם בסתימו דעיניו, שזהו בחינת מה שהאדם סוגר וסותם עיניו בחזקה מאד בעת יסורים וכאבים גדולים רחמנא לצלן, כמבאר כל זה (בסמן סה) בהתורה ויאמר בעז אל רות, עין שם היטב. ועל פן נתנה לנו התורה מצוה הזאת על ידי יסורים וכאב גדול, כי מעצם הפאב אזי התינוק סותם וסוגר עיניו בחזקה מאד כנראה בחוש. ועל ידי זה אף על פי דאיהו לא חזי מוילה חזי כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגלה ג) כי נכלל נשמתו אז בבחינת בטול למעלה מהזמן. ועל ידי זה ימשך עליו רשימה מבחינת זאת עד שיוזכה בימי חייו לבא לבחינה זאת לבטל חסרון הדעת ולהשלים דעתו עד שיוזכה לבחינת בטול הזמן שזה עקר התכלית כנ"ל. ועל פן זה העור הנ"ל שזכה לתכלית שרש הזכרון לתכלית בטול הזמן לגמרי כנ"ל, על פן היה נראה כעור לגמרי, כי זכה לסתם עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי כפאשר התפאר את עצמו שאין לו שום הסתכלות בזה העולם, כי כל העולם אינו עולה אצלו פהרף עין כנ"ל, כי אי אפשר לזכות לבחינת בטול הזמן שהוא התכלית כי אם בסתימו דעיניו כנ"ל,

^{לח} בדפיר ומכוון, בתרלד ומכוון

סז עיין שבילי אמונה לרבי מאיר אלדבי נתיב ד' (בדפוס וורשא תרף דף לו): מחלוקת המחקרים אם כח הראות יוצא מהעין או צורת הדבר בא אל העין ועיין ספר הברית ח"א מאמר יד איכות החי פ"ה ד"ה היענה מקומו בעין חיים שער ח' פ"א מ"ת ד"ה מצינו קצת כח בהסתכלות העין, אבל עיין שיחות הר"ן סימן רמב שיש כח ראות ממש שהולך ובכוחו להזיק. ועיין לעיל תורה יג ולקמן תורה עז

מ עיין שבילי אמונה לרבי מאיר אלדבי נתיב ד' (בדפוס וורשא תרף דף לו): מחלוקת המחקרים אם כח הראות יוצא מהעין או צורת הדבר בא אל העין. ועיין ספר הברית ח"א מאמר יד איכות החי פ"ה ד"ה היענה שלומד כח הראיה היוצא מהעין מהיענה וכתב ללמוד מכאן גודל חיוב שמירת העינים והצדיקים היה היו ממייתים רשעים בהבטה לבד כמובא נתן בו עיניו ונעשה גל וכו' הלימוד מהיענה מקורו בעין חיים שער ח' פ"א מ"ת מצינו קצת כח בהסתכלות העין כנראה בחוש בטבע כענין ביצת בת היענה שגולד ממנה אפרוח ע"י הסתכלותה זמן מה בלתי שתשב על הביצים לחממן כשאר עופות ע"ש. בדרושי הצל"ח דרוש כה ליום א' דסליחות אות

לידע מהות הדבר שרואה שמכוין דעתו לדעת את הדבר, והידיעה היא במוח. וכשרוצה המוח לידע זה הדבר שעומד כנגדו, אזי הוא שולח את הראות, והראות הולך ורואה הדבר ומביאו לתוך המוח, ואזימא יודע מה שרואה/מ^ב. וע"כ כשמעבירין דבר לפני אדם במהירות גדול, אינו יודע מהות הדבר, אף שבאמת ראה הדבר בעיניו ממש, עכ"ז מחמת המהירות, לא היה פנאי להביא הדבר לתוך המוח כי לא הספיק לתת דעתו עליו. וע"כ כשהדבר רחוק ממנו, אין כח בהראות לילך לשם ולהביאו לתוך המוח, מחמת שהדברים אחרים שרואה מן הצד מבלבלים אותו. וכן מחמת הפיזור שנתפזר הראות, עי"ז הוא נקלש, ואין בו כח להביא הדבר שרואה לתוך המוח. ע"כ צריך לסתום את עיניו, ולצמצם הראות ולכוונו אל הדבר שצריך, כדי שלא יבלבלו דברים אחרים. וגם כדי שיתחזק כח הראות ולא יהיה קלוש, ואז יוכל לראות הדבר הרחוק כנ"ל.

וכמו שבעינים גשמיות צריך לרכו מחשבתו מאד כדי לקלוט דבר הנמצא בריחוק מאד ממנו כמו כן, כשרוצים להסתכל בעיני השכל על התכלית שהוא כולו טוב כולו אחד, צריך לסתום את עיניו, ולכוין ההסתכלות אל התכלית. כי אור התכלית הזה היא רחוקה/מ^ג מהאדם, ואי אפשר לראותו כ"א בסתימו דעיניו/מ^ד. שצריך לסתום את העינים הגשמיות לגמרי ולסוגרם בחזקה מאוד/מ^ה, כדמצינו בהלכות ק"ש/ש^ו שבפסוק ראשון שאומרים ה' אחד צריך להניח היד ימין על עיניו/מ^ז כדי שיכוין היטב בלא הפרעה אף גם לדוחקם בהאצבע כדי לסותמם לגמרי/מ^ח

יג כתב שזה החילוק בין ראייה לשמיעה שראיה הוא כח ראות היוצא מהעין ושמיעה הוא קול הנכנס לאוזן לכן הראות רומז למ"ד ושמיעה למ"ן. עוד עיין ספר חקרי מנהגים ב' גור אריה אליהו דף קעה עי"ש פרק שלם בענין שהרבה צדיקים נוהרו מיין שהסתכל בו גוי. הדעה השניה בשבילי אמונה הנ"ל עיין ספר פליאות חכמה לרבי יהושע פאלק זאב וולפסון ח"א שער א' מאמר א' בביאור הרגשת הצבע מבאר שהאור הוא שליח בין הנראה אל העין הרואה דהיינו שחוש הראיה כפי המקובל גם היום שאור השמש פוגע בדבר ונושא המראה אל העין. ונ"ל פשוט שאינה מחלוקת כי בגשמיות היא כדברי המחקרים אבל ברוחניות יש כח ראייה היוצא מהעין להיות מכוין העין אל הדבר ובו יש גם כח ממש כדברי הע"ח שמצינו בעוף היענה, וגם בנגלה מצינו כח היוזק ראייה בפרק א' דב"ב. (ועי"ש בע"ח ששרשו בבחי' הנקודים שיצאו מהעינים של א"ק שעל ידם נברא כל צד הרע והקלקול בעולם בבחי' קליפה שקדמה לפרי, שהוא אור מה החדש שיצא מאור המצב בחי' עולם התיקון שעל ידו נברא האצילות. וכל כן סתם ראייה היא בבחי' קלקול והיוזק וצריך מאמץ גדול כדי לזכות לבחי' הזה לעומת זה דהיינו הראיה המתוקנת וכל כ"כ הוהירו חז"ל על שמירת העינים)

^א בתשכ"ט - וא"ז יודע, בתשלח (ירושלים מהד"ו כו וינסוק) ותש"ס (בני ברק מהד"ו לג) ובמשך הנחל ותורת נצח - ואז יודע, אבל בלק"מ קטן של וינסוק - וא"ז יודע (וכן נשאר עד היום) ובקורן הורוביץ החדשים - וא"ז יודע.

^ב כמו שרואים בחוש שאפשר שיעמוד דבר מול העין ואם אין דעתו עליו לא רואהו כלל כי ע"י שנותן דעתו על הדבר מכוין ליבו לראותו בבחי' שוריןא דעינא בליבא תליא ולא קשה כלל ממה שעפ"י המחקרים הראות היא ע"י שקרני האור פוגעים בחפץ ובאים לעין ולשיטתם המרחק גורם לקרן להחלש בגלל עכירות האויר בדרכה כי באמת שניהם נכונים והראיה שמועיל כשמסתכל דרך צינור לרכו הראיה לנקודה מסוימת וכן מועיל צמצום העין אבל באמת יש לזה גבול גשמי בגלל טעמים כנ"ל

^ג בבחי' אמרתי אחכמה והיא רחוקה דהיינו שאינה רחוקה בגשמיות אלא מצד המהות לכן החכמה נקראת רחוק כי עיקר החכמה שישכיל שרחוק ממנו החכמה כמבואר בתורה פג תנינא ד"ה וקדושת שבת.

^ד ליקוטי הלכות יו"ד - הלכות מילה הלכה ה אות ב' - ועל כן התורה מתחלת מבראשית שהיא פתיחת תלת גוונים דעינא וכת עין, פי כל התורה נמשכת רק מוקדשימו הנ"ל של הפטול כנ"ל בהתורה הנ"ל. ורק בשביל זה בא האדם לעולם הזה שהוא מלא הבלים ותאות, שהם חיזוי דהאי עלמא שהם רוצים לבלבל את הראות וכשהאדם מתגבר עליהם ומצמצם את הראות שלא יסתכל עליהם רק מכוון את הראות להסתכל על התכלית על ידי זה דיקא רואה את התכלית מה שאין המלאכים יכולין לראות ולהשיג, פי זה התכלית אי אפשר לראותו ולהשיגו כי אם בסתימו דעיניו דיקא, הינו דיקא כשעוברים בזה העולם העשיה הרחוק מאד מהתכלית בתכלית הרחוק ושם שם פשמתגברין לסתם עיניו כנ"ל ולכונם אל התכלית, שם דיקא יכולין לראותו ולהשיגו בבחינת מרחוק ה' נראה לי, מרחוק דיקא,

^ה מתוצו - מאד

^ו ש"ע או"ח ק"ש סימן סא סעיף ה' - נוהגין ליתן ידיהם על פניהם בקריאת פסוק ראשון, כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו מלכוין. ועיין מ"ב שעל פניהם הכוונה לעינים ועיין ערוך השלחן (סא ג') שהמקור לזה בברכות יג: שרבי בשעה שהיה מלמד והגיע זמן ק"ש היה מעביר ידיו על פניו לקבל עליו עול מלכות שמים.

וכתב בספר דברי בנייהו ח"ח עמ' לו - וראה עוד בספר הלכה ברורה דף שכ אות י הערה כ שכתב ומי שלובש משקפיים על עיניו אינו צריך להסירם כשמניח ידו על עיניו בקריאת שמע וכן נוהג אמור"ר מרן הראש"ל שליט"א וכן כתב בשו"ת או נדברו חלק יב סימן נג אות ג ע"ש. ע"כ. וכן כתב בשו"ת דברי יציב.

^ז שער הכוונות - דרושי כוונות קריאת שמע דרוש ה אזהרות שקודם שמע - גם קודם שתאמר שמע ישראל תסגיר שני עיניך ביד ימינך ותכוין למ"ש בסבא דמשפטים עולימתא שפירתא דלית לה עינין.

עיין ספר עוד יוסף חי (לבעל הבן איש חי) - פרשת וארא - שכתב על דלני האלז"ל הנ"ל - משמע דקפיד רבינו ז"ל על השמת יד ימין על עיניו ולא סגי בהסגר עינים בלבד ולכן בני אדם שדרכם לסגור עיניהם ואין מניחים ידיים שלהם על העינים טועין הם וכ"כ בספר פרי עץ חיים כשתאמר שמע תסגור עיניך ביד ימינך וכו' וכן כל הנוגע לתיקון רחל צריך לומר בעינים סגורות ע"כ ע"ש:

שאפילו מעט אור גשמי החודר בעד עור העפעף לא יראה/מט, ואז יוכל להסתכל על התכלית הזוה. היינו שצריך לסתום את עיניו מחיזו דהאי עלמא [י] לגמרי, להעלים עיניו ולסוגרם מאוד כי עיני השכל משיגות רק עד כמה שעוצם את עיני הגשם, לבלי להסתכל כלל על תאוות עולם הזה והבליו. ואז יוכל לראות ולהשיג אור

עוד שם - וגם בהשמת היד על העינים לא נתבאר הטעם בדברי רבינו האר"י ז"ל ואנא עבדא אמרתי דידוע דחמשה אצבעות יד ימין הם חמשה חסדים וחמש אצבעות יד שמאל הם ה"ג, וכו' עי"ש.

^מ עניין זה שצריך לסתום עיניו בדחיקת האצבע בחוזק לא נזכר בהלכה אלא חידוש של רבנו כאן ונראה שהוא כעין סגולה לשתף את האצבע דייקא בעניין סגירת העין הגשמית כדי שתיהיה לו אצבע רוחנית בעולם הבא כשיעשה הקב"ה מחול לצדיקים וכל אחד מצידו שלו במחול יראה באצבע דייקא זה ה' קוינו לו כי כמה שיותר סוגר עיניו הגשמיות בעוה"ז מחיזו דהאי עלמא כך יזכה יותר בעתיד לשכר עוה"ב בעיני השכל. ועיין ביאור הליקוטים אות ב'

^{מט} **עיין במ"א** שרבנו מבאר טעם שהתבודדות בלילה דווקא כי אז העולם נחים מתאוות ממון ואם הרדיפת ממון של אחרים משפיע למרחוק אע"פ שלא שומע ולא רואהו אלא באופן סגולי או בבחי' יש הבל וכו' המבואר בתורה לא כ"ש האור הגשמי בעצמו.

¹ לשון הוהר ועיין זהר שלח קסט.

התכלית הזו שכולו טוב. ואז יתבטלו היסורין כנ"ל, כי עיקר היסורין מחמת שרחוק מהתכלית כנ"ל. וע"כ נטבע בנפש האדם לסתום עיניו בשעת יסורין כנ"ל, כדי לברוח מהיסורין ולבטלם על ידי ההסתכלות על התכלית שהוא כולו טוב. שההסתכלות הזאת א"א כ"א על ידי סתימת העינים כנ"ל. ואף שהאדם אינו יודע כלום מה הוא עושה, אעפ"כ הנפש יודעת הכל, וע"כ מוטבעה לסתום העינים בשעת יסורין כנ"ל :

אות ד

לעיל ביאר שייסורי הגוף הגדולים מטבען מביאים את האדם לברוח מהם ע"י שעוצם עיניו לרגע להסתכל בתכלית. אמנם אין זה אלא בחי' קטנה של ביטול מאד שלא נשאר ממנה רושם (פל"ח אות יב) ועיין לק"ה ערבית ד' אמצע אות ז' שמוהרנ"ת מבאר שהשגת התכלית ע"י ייסורים היא מדרגת צדיקים גדולים מאד עי"ש

ועתה יבאר כיצד צדיק שע"י ייסורים זכה לביטול והשגת התכלית, אזי בשוב נשאר לו רשימו של השגת אחדות הש"י המביאו לשמחה שהיא כלי להתחדשות התורה שעל ידה מקרר את הייסורים. ומכל זה יש ללמוד גם על התפילה שזוכים ע"י התקרבות לבעל השדה הנ"ל שהוא צדיק הדור שמאיר את התכלית למקורבים אליו הנכנסים לשדה התפילה וזוכים לעשות מהתפילה אחד ע"י שתפילתם קיבוץ פרחי אותיות דהיינו קיבוץ של אותה נפשי עד שנעשית כולה ביטול ודביקות אחד גדול, ועכ"פ כמבואר בתורה ד' אות ט' (בדף ד': ריש טור א') שגם אנשים כערכינו יכולים ע"י הבעל השדה לזכות שנפתח מידי פעם איזה כמה תיבות שאומר בביטול גמור ומשיג בחי' אחד ובשוב נשאר רשימו הנ"ל שעל ידו יזכה לשמחה שהיא כלי להתחדשות התורה.

ועיין פל"ח אות יב שכתב שהשגת התכלית שע"י הייסורים זה רק בחי' חינוך והרגל לזה אבל אינו מספיק ביטול כדי שישאר לו רשימה ממנה. (ולפ"ז צ"ל שכל מה שנתבאר לעיל באות ג' מדובר בצדיקים גדולים^{1/2}). עוד כתב שהשגת התכלית שמבואר בתורה ד' היא מדרגת כל אדם שיכול ע"י שנפתח לו כמה תיבות בתפלה לזכות למבואר כאן שישאר לו רשימו ועי"ז יזכה להתחדשות התורה. אבל ע"י ביטול בתפילה המבואר בתורה שלנו באות ב' היא מדרגה גבוהה מאד בזה, והיא מדרגת צדיקים גדולים מאד. עי"ש.

נמצא למעשה שרבינו בתורה זו מדבר ממדרגת עצמו שזכה ליחידה שע"ז אצלו כל התפילה אחד וכן ע"י ייסורים זוכה לביטול ולהשגת האחד כי כל התורה הזו היא ביאור כיצד התגבר על יסוריו מפטירת בנו שלמה אפרים ה הקדוש והיקר מאד, וכיצד קירר יסוריו ע"י התחדשות התורה הזו תורה סה. (וכן מבואר במקום אחר שלמחרת פטירת אשתו שנה בדיוק אחריה בתקסו גם אמר תורה נפלאה ולפי הנ"ל נראה שגם היא היתה התחדשות התורה מרשימו של הביטול שאליו ברח כדי לקרר יסורי נפשו הנוראים על פטירתה כמובא במק"א שאמר שאשת נעורים אין לה תחליף)

עיין לק"ה נטילת ידיים שחרית ד' סוף אות ז' שכותב ששמע מפיו של רבינו שאע"פ שביטול בשלימות היא מדרגת הצדיקים הגדולים אבל אעפ"כ יכול כל אדם לבטל עצמו לאיזה שעה אם ירצה באמת וע"י הביטול יתבטלו ממנו כל הייסורים והצרות אך אח"כ יתגברו יותר וצריך להתגבר או לבטלם ע"י חדושי תורה או עסק בחשק חדש בתורה.

וכעין זה חזר ואמר בשם רבינו שם באות יא שכל אחד אפילו משאול תחתיות יכול לבטל עצמו אל התכלית לפי מדרגתו וזהו שקו המאור הנמשך מא"ס נכנס ומתלבש בכל העולמות מריש דרגין עד המדרגה התחתונה ביותר, לכן אע"פ שככל שהמקום נמוך יותר מתלבש האור בלבושים יותר אעפ"כ אפשר גם שם למי שמשתוקק באמת ע"י שיעצום עיניו מחיזו דהאי עלמא לזכות לאיזה ביטול והתקשרות לתכלית ולקבל זריחה משם ולתחדש.

והנה באמת בשעת ביטול שנתבטלי אל התכלית שהוא כולו טוב כולו אחד, אזי באמת נתבטלין היסורין כנ"ל. אך אי אפשר להיות תמיד קבוע בבחינות הביטול, כי א"כ יצא מגדר אנושי, וע"כ מוכרח שיהיה הביטול בבחינות רצוא ושוב^[7] וכן הטבע שכאבים חזקים

¹ בתקפא לא ברור ונראה יסורין

² והחוש מורה כדבריו. לכן צ"ל שמה שחזר רבנו כל כך כאן ולקמן בביאור הפסוקים במגילת רות על ענין הייסורים שמתגברים כשחוזר מהביטול ובטלים ע"י התורה כי כך דרכו של רבנו לדבר ממדרגת עצמו וממנה צריך כל אחד להבין למחצה שליש ורביע לפי מדרגתו.

³ עיין בהקדמה לתורה זו העתקנו של את הלק"ה והארכנו בזה יותר.

⁴ בתולד - כשנתבטל

⁵ לשה"כ יחזקאל א' יד

טבעם שמתחזקים ונחלשים ושוב מתחזקים ונחלשים וחוזר חלילה. ע"כ כשחוזר השכל מהביטול אל המוח שהוא כלי השכל, אזי אי אפשר להמוחין שהם הכלים לקבל זה השכל של בחינות ביטול. כי הוא בחינות א"ס, שהוא בחינות התכלית שהוא כולו אחד כולו טוב דהיינו בחי' שכל מקיף שאין לו כלים במח והשכל להכילו לכן א"א להבין אותו ולדבר ולהסביר אותו, אלא נקלט בהרגשת הלב, ומחמת זה מרגיש המוח הצער של היסורין. כי עיקר ההרגשה של כל היסורין והכאיבים' חס ושלום הוא בהמוח. כי מהמוח יוצאין צינורות לכל האיברים כולם, ועל ידי זה מרגיש המוח הכאב באיזו אבר שהוא [1]/[2] לכן בשעת הביטול שמסתלק שכלו ממוחו לא מרגיש היסורים אבל כשחוזר שכלו למח אזי מרגיש אותם :

ודע שאחר כך כשחוזר מהביטול אל הכלים דהיינו המוחין, אזי מתגברין היסורין ביותר ממה שהיו מקודם. כדרך שני אנשים שמתאבקים ונלחמים ונתגברים זה כנגד זה, שכשאחד רואה שחבירו מתגבר עליו, אזי הוא מתחזק מאד ומתגבר ביותר. כמו כן כשרואין הבעלי דינים שהוא רוצה להתגבר על היסורין ולבטלם, על ידי הביטול אל התכלית כנ"ל שטבע הנפש שעוצם עיניו לברוח אל התכלית בשעת היסורים בבחי' רצוא ושוב, ובשוב אזי הם מתחזקים ומתגברים ביותר. וע"כ אחר כך כששב מהביטול, אזי היסורין הם גדולים יותר מקודם. כי הם מתגברים כנגדו מחמת שרוצה לברוח מהם וכנ"ל :

אך אחר כך מקילים היסורין ומתנחמין עליהם על ידי התחדשות התורה שזוכין על ידי היסורין. כי ע"י היסורין בא לבחי' ביטול כנ"ל. ואחר כך אף על פי ששב מהביטול, אעפ"כ מהרשימו שנשאר מהביטול על ידי זה נעשה התחדשות התורה [3] כי פנמיות התורה שהיא חכמה עילאה היא השגת האחד בתפילה כי אורייתא והקב"ה חד. נמצא שהתחדשות התורה היא מהביטול שבתפילה ועיין לק"ה (מילה ה' ד') שזה המבואר בתורה ח' אות ז' מעין החכמה מבית ה' יצא דהיינו מהביטול שזוכים ע"י התפילה זוכים לחכמה. והכי נמי כאן מה שזוכה לרגע של ביטול והשגת התכלית ע"י ייסורים אפשר לזכות הרבה יותר בתפילה בכח הצדיק כנ"ל באות א' ב'.

ומבאר כיצד מהביטול נעשה תורה כי על ידי הביטול שנתבטל אל התכלית, והשיג שכל היסורין הם טובות גדולות מאודי /יא, על ידי זה נתמלא שמחה כי ע"י היסורים עצם עיניו מחיוו דהאי עלמא והאיר לו התכלית דהיינו מעין עוה"ב, תפיסת אחדותו ית', שאין עוד מלבדו כלל, וע"י רשימו של השגה זו, מתמלא בשוב בשמחה (וזהו שתרגום של שמחה הוא חדי) שהיא התפעלות הלב מהשגה זו כי השמחה היא בלב. והשמחה הוא כלי אל חידושין דאורייתא כי שמחה היא רוחב לב ונעשה כלי להשגת התכלית שכולו אחד, והתכלית היא פנמיות התורה, ועי"ז מכוון לאמיתתה של תורה

¹ דפ"ר והכאיבים מתרצו - והכאיבים

² עיין ספר הברית - ח"א מאמר י"ז נפש החי שבמדבר - פ"ד ד"ה גם נמצא בפנימיות

³ ספר הברית - ח"א פ"ט - אתה הראית לדעת (במאמר ט"ו פרק א') שההרגשות המה הה' חושים אשר באברי הגוף והם חיצוניים, ומלפנים אותה גלית שפנימיות הה' חושים אשר בתוך המוח נקרא מדמה או דמיון, כי יודע כמובא למעלה בסך פרקים אשר במאמרים הקודמים שכל הה' חושים החיצוניים נרגשים במוח על ידי הורידים היוצאים מן המוח לכל האברים ולכל שטח הגוף וחלקיו, ועל כן שורש כל החושים וההרגשות הוא במוח על כי ממנו מתפשטים לאברים החיצוניים ואליו ישובו בכל רגע ברצוא ושוב בכדי שיתפוס השכל את ההרגש, וישפוט במהותו של המורגש אם טוב אם רע, ובמתכונתו ר"ל אם הוא בתואר משולש או מרובע וכיוצא בתוארים, וכך ישפוט בכמותו רצה לומר אורך רוחב וגובה, אשר ע"כ ההרגשות הם חיצוניים והם גם כן פנימיים, החיצוניים נקרא הרגש והפנימיים נקרא דמיון, והנה זה הדמיון הוא כח המדמה, ואחר שאין ביד החושים החיצוניים להשיג רק דבר גשמי לא רוחני לכן אין ביד המדמה גם כן שהיא פנימיות החושים רק לצייר ולדמות דברים גשמיים לא רוחניים: ואת קסתי נתתי בעינין זה (במאמר ט"ו בפרק ב' בו) שהמדמה נחלק לפנימיות וחיצוניות, אשר החיצוניות נקרא משיג והוא מה שהמדמה מתעסק בעת פעולת החושים החיצוניים להשיגם ולצייר המוחשים, והפנימיות נקרא זוכר והוא מה ששומר אותם הדברים במוחו ועוצר אותם בדמיונו לאחר שעמדו החושים החיצוניים מלפעול פעולתם ומתדמה לו במוחו בכל עת שירצה כאלו עתה הוא משיג אותם בחושי החיצוניים, ולולא זה לא היה האדם מכיר את האדם אפילו אהו כמה פעמים ויאמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא יכיר, והנה זה הוא מהות כח המשיג והזוכר אשר באדם, והמה שני חלקי המדמה שבו, וזה מה שרציתי לבאר בכל המדובר על אודותיו, עד הנה עזרני רחמי יתברך:

עוד שם פ"ד - ועל ידי סך רב גידין וורידין הנמצאים תחת העור העליון אשר בהם המיץ מרגיש האדם כל דבר שפוגע ונוגע בו אפילו הרוח המנשב עליו, והורידים אשר המה המיתרים הנקראים (נערווען) הם המובילים ההתפעלות ההוא אל המוח אשר שם יופרש המיץ מרוב הדם אשר עובר שמה ויורגש הדבר, ואם ימנע המיץ הוזה מאחד מחלקי הגוף גם משם יעדר התנועה וההרגשה:

⁴ נמצא ש"ע"י תפלה הוא הביטול ומהרשימו של הביטול התחדשות התורה ועיין לק"ה (מילה ה' ד') שזה בחי' המבואר בתורה ח' אות ז' מעין מבית ה' יצא.

⁵ מתרצו - מאד

⁶ סטרא דמאד, עיין רמב"ן בראשית א' לא

בחדושינו², וכן מצינו במתן תורה כמו שאמרו רז"ל (שבת פח.)¹ בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע [י], ירדו ס' רבוא מלאכים ונתנו שני כתרים בראש כל אחד, וכשחטאו וכו' ירדו קב והסירום מהם/טו, ואמר שם ריש לקיש ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לנו, שנאמר [טז] ושמחת עולם על ראשם ודרשינן שמחה שמעולם על ראשם, דהיינו שמחה שכבר היתה עליהם פעם. נמצא שהשמחה היא בחי' נעשה ונשמע שהוא בחי' קבלת התורה כי בקרבם להר סיני פסקה זהמתם והשיגו אחדותו ית' עד שסלקו שכלם לגמרי (עיין תורה קכג עה"פ עם נבל ולא חכם) והיו מוכנים לעשות כל מה שיאמר להם וזהו שהקדימו נעשה לנשמע, והביטול הזה שנעשה מתוך שמחה היה כלי לקבלת התורה. ועל ידי התחדשות התורה שזוכין על ידי הרשימו של הביטול כנ"ל עיין לק"ה נטיל ידיים שחרית הלכה ד' אות יא/י"ו שכיון שהתורה נמשכת מרשימו של הביטול שהוא השגת התכלית שכולו אחד לכן ע"י קיום מצוות התורה ניתן לחזור ולקבל זריחת הרשימו הנ"ל וזה לשון מצווה לשון צוותא וחיבור שעל יד המחבר את זריחת הרשימו אל מוחו עי"ש, וע"י התורה שהיא הדעת (כנ"ל באות ג' שכשי דעת אין ייסורים) על ידי זה מקררין היסורין אחר כך הביאור בזה עיין לק"ה ערבית ד' ג/טו – כי תחילת אחיות הדינים הוא בשוב לכן דייקא שם התחדשות התורה מבטלת אותם כי כל דבר נמתק בשרשו דייקא.

כי על ידי זה מכבין צמאון הנפש שהיא הרגשת חסרון הבאה ממוחין דקטנות, כי הרגשת היסורין הוא כשהמוחין בקטנות וזה בחי' צמאון הנפש הרגשת חסרון ולכן כשהמוחין בקטנות נעשה תאוה לאכילה וכל מיני הרגשת חסרון, כי גם בגשמיות צמאון הוא על ידי מליחות [ק], ומליחות הוא בחי' יסורין, כדמצינו דמיון ביניהם כמו שאמרו רז"ל (ברכות ה.) נאמר ברית במלח [כא], ונאמר ברית ביסורין [כב].

² כך נראה לי פשוט שהתחדשות התורה הנובעת מהשגת התכלית דהיינו השגת האחד אינה סתם חדושי תורה אלא שמתחדש אצלו השגת עומק הכוונה והאמת שבכל הלכה וכדמצינו אצל דוד המלך שתמיד היה בבחי' זו של ביטול ועי"ז נאמר עליו וה' עמו ופרשו חז"ל הלכה כמותו בכל מקום, דהיינו שמכח הביטול והשגת התכלית זכה תמיד לכיון לאמיתיה של תורה ולכוין לדעתו ית'. כעין שמבאר רבינו בתורה קצ את הבחירה של הצדיקים הגדולים שהיא בחי' משה הוסיף יום אחד מדעתו דהיינו לכיון לאמת גם כשנאמר לו ההפך ממנה, כי מרוב ביטול אליו ית' ביחודא עילאה וזכה לכיון לדעתו תמיד.

³ שבת דף פח. – דרש רבי סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכיון שחטאו ישראל ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום שנאמר ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב אמר רבי חמא ברבי חנינא בחורב טענו בחורב פרקו בחורב טענו כדאמרן בחורב פרקו דכתיב ויתנצלו בני ישראל וגו' אמר רבי יוחנן וכולן זכה משה ונטלן דסמיך ליה ומשה יקח את האהל אמר ריש לקיש עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לנו שנאמר ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם שמחה שמעולם על ראשם.

¹ שמות כד ז'

¹⁰ עיין תורה קב שרק את הנעשה איבדו. וצ"ל שאעפ"כ את כתר השמחה איבדו גם מהנשמע.

¹¹ ישעיהו לה י', נה יא.

¹² בתרלז - הוא

¹³ לק"ה אור"ח נטילת ידיים שחרית הלכה ד אות יא) וזה לשון מצוה שהוא לשון התחברות, מלשון צותא וחיבור, (יט) כי על ידי כל מצוה ומצוה ממצות התורה מצותין ומקשרין ומחברין אור הוריקה של הרשימו אל כלי המחין, שעל ידי זה מקשרין בו יתברך ולהפך עברה ח"ו, הוא לשון חלף ועבר, שעל ידי העברה ח"ו, חולף ועובר ממנו אור הרשימו הזאת. ועל כן מצוה גוררת מצוה ועברה גוררת עברה, (כ) כי על ידי המצוה מקשרין ומחברין לעצמו אור הוריקה של הרשימו הנ"ל, שעל ידי זה נתקשר ונתדבק להשם יתברך ועל ידי זה נמשכין עליו בכל פעם אור קדשת שאר המצות וזוכין לקיומן, כי כל המצות נמשכין משם. וכן להפך בעברה ח"ו,

¹⁴ לק"ה ערבית ד' ג' – אף על פי שבשעת הבטול אל התכלית נתבטלין הדינים שם לגמרי, אף על פי כן עדין אין הדינים נמתקים במקומם, כי אחר כך בשחזורין מהבטול חוזרים הדינים ומתגברים ביותר כנזכר לעיל. אבל עקר ההמתקה הוא בשזוכין להמתיק הדינים במקומן ושרשן, דהיינו בשחזורין מהבטול ושם יש כח להדינים להתעורר. ואזי מתעוררים להתגבר ביותר, מחמת שרואין שרוצים לבטלם על ידי הבטול, כדרך שני אנשים שנלחמים זה בזה, שכשאחד רואה שהשני מתגבר הוא מתגבר ביותר כמבאר בהתורה הנזכרת לעיל. ואזי בשזוכים לבטל הדינים על ידי התורה שממשיכין מהרשימה הנזכרת לעיל, שזהו בחינת מצות שופר כנזכר לעיל, זהו עקר המתקת הדינים, בחינת המתקת הדינים בשרשן ומקומן. כי בחינת הבטול שם הדינים בטלים לגמרי ואין להם שם שום אחיזה כלל. רק עקר אחיזתם הוא בחינת ושוב בחינת החזרה מהבטול, ששם מתחיל אחיזתם, וכשמבטלין אותם שם במקומן על ידי התורה שממשיכין מהרשימו כנזכר לעיל, זהו עקר בחינת המתקת הדינים כנזכר לעיל. ועל כן עקר המתקת הדינים בראש השנה הוא על ידי מצות שופר שהוא בחינת כח קבלת התורה שנתנה בקול שופר שממשיכין בראש השנה מאור הוריקה של הרשימו של הבטול. שעל ידי זה עקר שלמות המתקת הדינים במקומן כנזכר לעיל.

² כנ"ל בתורה נא ועיין ילקוט שמעוני ישעיהו פרק כא רמו תכא

¹⁵ ויקרא ב יג

¹⁶ דברים כח טט בסיום צח הקללות שם

והביאור מדוע ייסורים הם בחי' מליחות כי שניהם בחי' מוחין דקטנות **כי הנפש היא בת השכל** [כ"ג], **כי עיקר גידול הנפש הוא על ידי השכל שמגדלה ומתקנה** [כ"ד], **וכמו שכתוב (משלי יט) גם בלא דעת נפש לא טוב. וכשהשכל בשלימות, אזי הוא עושה פירות** [כ"ה] **כנ"ל** שעושים רצונו של מקום. **אבל כשנפגם השכל, אזי הוא בחי' ארץ פרי למלחה (תהלים קז) דהיינו כמו אדמה מלוחה שא"א לגדל בה כלום. והמליחות הוא בחי' היסורין שמרגישין על ידי שאין השכל בשלימות כנ"ל, והוא בחי' צמאון הנפש** [כ"ו] **כנ"ל** דהיינו הרגשת חיסרון. **ועל ידי ההתחדשות התורה הנ"ל על ידי זה מקררין היסורין ומכבין הצמאון, בבחינות (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים** כי התורה היא מילוי הנפש ומרווה אותה.

וזה בחינות (תהלים צד) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו, כי על ידי היסורין זוכה להתחדשות התורה כנ"ל. וזה סימן שפעל על ידי היסורין וקיבלם כראוי, כשזוכה אחר כך לחידושין דאורייתא. שזה סימן שזכה לבחינות ביטול אל התכלית על ידי היסורין, ועל ידי זה זכה לחידושין דאורייתא על ידי הרשימו כנ"ל : והעיקר ללמוד מכאן שאם ע"י יסורים אפשר לזכות לביטול כזה שעל ידו יזכה להתחדשות התורה כ"ש ע"י התקרבות לצדיק שמאיר לו התכלית ומלמדו להתפלל בביטול גמור שאפשר עי"ז לזכות לכל זה והרבה יותר (עיין פל"ח אות יב מה שכתב שע"י יסורים זו בחי' חינוך בלבד וכמעט לא נשאר רשימו אבל בתפילה יש בזה מדרגות רבות תלוי כמה תיבות נפתח לו וזוכה לביטול בהן).

עתה חוזר רבינו בקיצור על ביאור עניין הביטול שזוכים בתפילה ע"י הצדיק ועושים מכולה אחד והיא הקדמה לביאור מאמר חז"ל בשבת קד בסוד ה' אותיות מנצפך.

והבעל השדה הנ"ל כשעיניו מאירות בבחינות שדה צופים דהיינו כשישראל עושין רצונו של מקום כנ"ל אות ב'. **אזי יכול להסתכל בכל אחד ואחד אם הוא קרוב אל התכלית הרבה יותר מאשר כנ"ל ע"י יסורים. וכשרואה באחד שרחוק מהתכלית, אזי אין תפילתו עדיין בשלימות כראוי כנ"ל, כי אינו יכול לעשות אחד מכל התפלה. וכשעומד בסוף התיבה שוכח תחילת התיבה ואינו יכול לכלול תפילתו בבחינות אחד כנ"ל/כ"ח. והבעל השדה הנ"ל, מסתכל בו ומביאו אל התכלית [כ"ט/ל] שהוא כולו אחד כנ"ל. ואזי יכול לעשות אחד מכל התפלה^ל, ואף על פי שעומד בסוף התפלה^ל, עדיין הוא עומד בתחילת התיבה של תחילת התפילה כנ"ל וכשגומר התפלה אזי חוזר מהביטול ונשאר לו רשימו מהשגת האחד שהשיג ומתמלא שמחה ועי"ז להתחדשות התורה כנ"ל :**

וזה בחינות הנאמר בגמרא (שבת קד/ל"ג) שאותיות מנצפך שהן חמש אותיות הכפולות **צופים אמרו** דהיינו שתחילה סברא הגמ' שהנביאים חידשו לכפול חמש אותיות, כי בלוחות לא היו אלא אותיות

²² עין לקמן סוף תורה עד

²¹ **עין לעיל** תורה לה אות ב הנשמה היא השכל ועיין אבן עזרא קהלת ו' ג' (והביאור כי הנשמה חלק אלוך מוחץ לאדם (ג' שמה) והרוח אמצעי בינה לנפש (שהיא החלק אלוך הנופש באדם) וע"י הרוח מאירה הנשמה בנפש לתקנה)

²⁰ לעיל באות ב' פירות היינו שעושה רצונו של מקום

¹⁹ **דהיינו** כשאין השכל בשלימות (דהיינו צמאון הנפש לאור השכל) אזי ממילא לא עושה רצונו של מקום ומרגיש יסורים וזה צמאון הנפש כי היא בת השכל וכשלא מאיר בה השכל היא צמאה לאור השכל

¹⁸ מתוצו - התפילה

¹⁷ **שכיון** שהוא בבחי' הפירוד והפניות לכן דבוריו אינם קיבוץ וליקוט ציצים של דביקות עד שנעשית תפלתו דביקות אחת גדולה אלא אחוז בבחי' תפילת חיי שעה עיין שבת י'. וכמבואר בלק"ה ר"ח הלכה ה' אות ג' ד'

¹⁶ כעין זה בתורה עב תנינא ד"ה ויש מוח עי"ש

¹⁵ **צ"ע אבל** לכאורה עפ"י הנ"ל משמע שמביאו לזה ע"י שמביא עליו יסורים אלא שכנראה גם משגיח אליו שהם יביאו אותו לתשובה

¹⁴ מתוצו - התפילה

¹³ מתוצו - התפילה

¹² **שבת דף קג:** - ומדפתוח ועשאו סתום כשר סתום נמי סתום ועשאו פתוח כשר מי דמי פתוח ועשאו סתום [דף קד.]. עליוי קא מעלי ליה דאמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין (כי נמצא לפ"ז שכלוחות לא היה מס פתוח) אלא סתום ועשאו פתוח גרועי קא מגרע ליה (כנ"ל שהיא אות קלא היתה כלוחות) דאמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא מנצפך צופים אמרום (וא"כ מס פתוחה היא אות נמועה כי נציאים חקו אותה ואינה מסיני) ותיסברא והכתיב אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא מיהוא הואי מידע לא

סופיות, כגון מם סתומה שהיתה גם בתחילת ואמצע תיבה, שעל כן אמרו שם מ' וס' בנס היו עומדים, והנביאים חדשו מם פתוחה, וכיו"ב בעוד ד' אותיות, **ומסיק שם** בגמרא אחרי שהקשו שאין נביא רשאי לחדש מעצמו מה שלא קיבל מסיני, א"כ צריך לומר שאע"פ שבלוחות היו רק אותיות סתומות/ל"ה, היה ידוע לסופרים שאותיות מנצפך הן כפולות, אלא שלא ידעו איזה בסוף תיבה ואיזה באמצע או בתחילה ולכן לא הקפידו בזה, ואת הדבר זה תיקנו הנביאים דהיינו **שהצופים** הם הנביאים **תיקנו הי בתחילת תיבה והי בסוף תיבה**. ורבנו דורש מאמר זה שרמוז בו עניין הנ"ל כיצד בעל השדה מביא את הנשמות לתפילה שכולה אחד, כי **צופים**, זה בחינות הבעל השדה, כשעיניו בבחינות שדה צופים כנ"ל. אזי יכול לתקן ולהסתכל על אותם שהם סמוכים אל התכלית, וכשעומדים בסוף התפילה עדיין הם בתחילת התיבה כנ"ל דהיינו שמכח הסתכלותו בהם הם זוכים שבסוף התפלה הם עדיין עם התחילה. ועל אותם שהם רחוקים מהתכלית, והם בחינות סוף תיבה. כי כשהם בסוף התיבה, הם בסוף התיבה ממש כנ"ל כיון שהם במוחין דקטנות דהיינו בחי' דין בחי' ה' אותיות מנצפך שבסוף התיבה שהן דין/ל"ו (תורה קנד). והצופים דהיינו בעל השדה מתקנים אותם, ומביאים אותם אל התכלית כנ"ל. וזה בחינות מה שתרצו שם בגמרא שכחום וחזרו ויסדום, זה רומז על אותם שאין תפלתם כראוי אלא בבחי' שכחה היינו שמחמת שהם רחוקים מהתכלית אזי בסוף התיבה שכחו תחילת התיבה, כי אינם כוללים תפילתם בבחי' אחד כנ"ל, ובעל השדה מביאם להשגת התכלית וזהו וחזרו ויסדום ותקנו אותם שיהיה תפילתם כולו אחד כנ"ל: מה שרמוז עניין זה דייקא באותיות מנצפך עפ"י הריצ"ח בשיעור ד' עי"ש. וקיצור העניין (עפ"י הזכרון ועם הוספה שלי) כי התכלית היא המחשבה תחילה כידוע שעוה"ז ראה שאין העולם יכול לעמוד במדת הדין לכן שיתף בו מדת הרחמים אבל עוה"ב הוא במדת הדין כפי שעלה במחשבה תחילה והיא מדת הצדיקים שיש בכוחם לעמוד בדין/ל"ו וכמו ר"ע שכששאל משה רבנו עליו זו תורה וזו שכרה ענה לו הקב"ה כך עלה במחשבה וביארו המפרשים שהכוונה שר"ע זכה לתקן עצמו עד שהחזיר כלפי עצמו את הנהגת העולם כפי שעלה במחשבה תחילה לבראתו במדת הדין בבחי' צדיקים נוטלים בזרוע כמבואר בברכות יז. וזהו מנצפך צופים אמרו דהיינו שהם מאירים את בחי' התכלית שהיא בחי' גדלותו ורוממותו ית' שכלפיה כל תנועה שאינה כרצונו מגיע לאדם דין קשה כמבואר בריש תורה מט תנינא. וזה בחי' סוף מעשה דהיינו התכלית במחשבה תחילה ולכן הן אותיות כפולות כי סוף מעשה הוא בחי' המלכות שהיא בסוף וצריכה חיזוק כמו בגד שעושים לו אימרא דהיינו כופלים אותו לחזקו וזה בחי' מערת המכפלה שהיא בסוד המלכות כמבואר בווהר חיי שרה קכח ולכן נקרא מכפלה דייקא. ולכן עניין הביטול שעל ידו זוכים להשגת התכלית צריך חיזוק ולא מספיק רגע אחד כגון ע"י יסורים וגם לא מספיק בכל אות לחוד אלא דייקא שהביטול שבכל אות מצטרף לביטול שבאות שאחריה וכן הולך וכופל ומחבר עוד ביטול ועוד ביטול עד שנעשה אגודת ביטול וקיבוץ של אגודות ביטול ואזי כשחוזר מביטול כזה נשאר רשימו עצום שממנו זוכה לשמחה עצומה והתחדשות עצומה בתורה.

הוא ידעין הי באמצע תיבה הי בסוף תיבה ואתו צופים תקנינהו ואכתי אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא שכחום וחזרו ויסדום.

פרש"י - עלויי קא מעלי ליה - שהיתה מ"ם סתומה בלוחות, אבל מ"ם פתוחה לא היתה בלוחות, כדמפרש מנצפך צופים אמרו, וכיון דאמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים, לא אפשר לאוקומיה אלא בסתומה, דהואיל והכתב היה נראה משני עבריהם, היה לה ליפול אם לא שבנס היה עומד, אבל פתוחה אין בה נס, על כרחך מנצפך דר' ירמיה דאמר צופין אמרום בפתוחים קאמר,

ועיין מהרש"א שם על המשך הגמרא שז"ל ילדים ולאמרו חידושי תורה על האותיות וזיניהם נס על אותיות מנצפך דקשו החילוק בין פתוח לסתום ולאמרו רבנו לר"ל ע"ס דאפי' בימי יהושע לא איתמר כוותיהו כו'. - ע"פ מ"ש לעיל דמנצפך צופים אמרום דשכחום וחזרו כו' דהיינו דשכחום אחרי מות משה בימי יהושע כדאמרין נמי במס' תמורה דג' מאות הלכות נשתכחו בימי יהושע וא"כ הני דרדקי שמצאו לדרוש בכל הכפולים הרי בימי יהושע לא היה אפשר דאיתמר כוותיהו שהרי נשתכחו מהם הכפולים מנצפך. והקשו עליו ספרי תורה על משה היה נצרון נהיכל ואפשר היה ללמוד ממנו. והתוס' תולו ששכחו צימי אמון ששקף את התורה והקשו עליו שאת הארון וכו' ספרי תורה על משה גזו ננו ווא"כ מנוע שכו.

ל"ו וקשה הרי היו בידם ספרי תורה תפילין ומוזוות שיכלו ללמוד מהם וכיצד א"כ שכחו ועיין פני יהושע מגילה ג. ופתח עינים לחיד"א שם דף ב:

^{י"ב} מתוצו - התפילה

ל"ו כדאיתא בכהאריז"ל שהן גמט' פר דינים, וכן בכתיבתן כסדרן הן כמנפץ לשון פרור ושבירה דהיינו דינים. ולכן הם בסוף תיבה דייקא כי הסוף הוא בחי' מלכות שצריכה חיזוק כמו האימרא של בגד שנכפל כי צריך חיזוק וזה בחי' מערת המכפלה שהיא בחי' המלכות לכן היא כפולה (כמבואר בווהר חיי שרה קכח לכן נקראת שדה מערת המכפלה שדה דייק שהיא המלכות עי"ש) (עפ"י הריצ"ח)

ל"ז עיין לק"ה ערבית ד' סוף אות ו'

עוד עיין מהר"ל גבורות ה' פרק כו בשם פרקי דר"א שכל הגאולות היו בסוף אותיות כפולות של מנצפך ראשונה אברהם מאור כסדים באות כף וזה לך לך שניה יצחק אבינו מפלישתים באות מם כמ"ש עצמת ממנו שלישית באות נון יעקב מעשו דכתיב הצילני נא ורביעית ישראל ממצרים באות ף' דכתיב פקוד פקדתי וכו' ובאות ץ' עתיד לגאול כמ"ש איש צמח שמו וכו' ועי"ש שמבאר שאותיות פשוטות וסתומות רומזות לדבר השלם וזה בחי' גאולה הפך המורכב שהוא בחי' שעבוד וזה לשונו עוד שם – והגאולות הם למעלה מן העולם המורכב, כאשר יגאל הקדוש ברוך הוא את ישראל מן האומות שיש להם העולם הזה ויתן להם מדריגתם למעלה מן העולם הגשמי, ולפיכך באלו ה' אותיות שהם אחר האלפ"א בית"א גאלם מן האומות ונתן מדריגתם למעלה מן העולם הגשמי. ולפ"ז אפשר עוד לומר קשר בין המנצפך לתכלית כי התכלית בחי' גאולה בחי' עוה"ב כמבואר במהר"ל הנ"ל.

עתה יבאר כיצד כל התורה הנ"ל רמוז בפסוקים במגילת רות בדברי בועז אל רות המואביה כשבאה ללקט שבולים בשדהו.

אלא שמה שביאר בתחילת התורה שיש שדה ובו גדלות נשמות ויש בעל השדה שמשקה ומגדל אותן כאן מבאר כל העניין הזה בפרטיות שבעל השדה הוא שכל האדם והנשמות שהוא מגדל היא נפשו של האדם. עוד שינוי קטן יש כאן שדלעיל הדגש בעצימת העינים מחיזו דהאי עלמא היה עצם סגירת העין ואף לדוחקם באצבע ואילו כאן הדגש אינו על עצם סגירת העין הגשמית אלא על כח הראות התלוי בדעתו בכוונת ליבו שיהיה מחובר לתכלית ומנותק לגמרי מחיזו דהרי עלמא. עוד מתחדש כאן שההסתכלות על חיזו דהאי עלמא גורם נגע (צרעת) בנפשו. עוד שינוי קטן יש כאן דלעיל הדיבור מתחנן אל הנפש לבל תפרד ממנו ואילו כאן השכל אומר לנפש שתשמע אל תחנוני הדיבור המבקש שלא תפרד ממנו.

וזה פירוש ויאמר בועז אל רות. בועז, הוא השכל של כל אחד בפרטיות והצדיק

בכלליות, כמ"ש (קהלת ז) **החכמה תעוז לחכם. רות, היא בחי' הנפש של כל אחד בפרטיות** ונשמות ישראל בכלליות, **שממנה יוצא**

הדיבור של התפילות והשירות והתשבחות היוצא מהנפש, כשרז"ל (ברכות ז ע"ב) למה נקרא שמה רות שממנה יצא דוד שְׁרִיָּהּ להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות והיינו כנ"ל שדוד שהוא בחי' דיבור יצא מרות שהיא הנפש. **הלא שמעת בתי**, בועז שהוא השכל קרא לרות שהיא הנפש בתי **כי הנפש היא בת השכל** שהוא בועז כנ"ל. וזהו שאמר לה **הלא שמעת, היינו** שהשכל אומר לנפש המתפלל **השמע אלאזנך מה שאתה מוציא בפיך, היינו** שהשכל מבקש מהנפש **הטה אזניך ושמע** [2] את בקשת הדיבור היוצא ממך ותחנוניו, שמבקש ומתחנן לבל תתפרד ממנו כנ"ל. וזהו שאומר לה עוד גם **אל תלכי ללקוט בשדה אחר כנ"ל, כי כל האותיות והדיבורים הם ליקוטים יקרים, שמלקטים בשדות עליונים כנ"ל**. והדיבור מבקש מהנפש לבל תלך מאתו ללקוט ליקוטים אחרים כנ"ל. אך זה אי אפשר, כי צריך לילך וללקוט יותר כנ"ל, לכן גם מבקש אך וגם לא^ג תעבורי מזה [1]. היינו, שאפי' כשתלך לתיבה אחרת, אל תעבור מתיבה ראשונה שלא תשכחי אותה כנ"ל. וזה נעשה על ידי שזוכה אל התכלית כנ"ל. וזה עיניך בשדה אשר יקצורון. היינו בחי' ההסתכלות על התכלית, דהיינו שהתכלית מכונה קצירה כי הקצירה היא תכלית החרישה והזריעה. עוד מוסיף ואומר לה כיצד לזכות להסתכלות על התכלית על ידי **הלא צויתי את הנערים לבלתי נגעך, זה בחי' סתימת העינים, שצריך לסוגרם, ולחבר את כח הראות דהיינו לכוונו ולחברו אל התכלית כנ"ל, כי בלא זה אי אפשר להסתכל על התכלית כנ"ל**. וזה הלא צויתי את הנערים, צויתי לשון צוותא והתחברות, שצריך לצוות ולחבר הראות כנ"ל כי ענין סגירת העינים אינו עצם הסגירה הגשמית אלא העיקר הוא ביטול ההסתכלות אלא הגשמיות ע"י שמחבר את כח הראות אל התכלית ואזי ממילא לא רואה את העולם וכנ"ל שעיקר הראות הוא ע"י שנותן דעתו על הדבר שרוצה לראות ועי"ז נשלח כח הראות אל הדבר ומראה לדעתו (כי שוריינא דעינא בליבא תליא) ואם עיני ליבו ודעתו אל התכלית אזי עיניו הגשמיות לא רואות כלום גם כשהן פתוחות. **והעינים נקראים נערים, כי הם משרתי השכל כנ"ל, כי הראות הוא שליח** [1] ומשרת להשכל כנ"ל אות ג' שכח הראות יוצא מהעינים והולך אל הדבר וחוזר אל כח המדמה ומראה לו. וזהו לבלתי נגעך, בחי' נגעי הנפש כמבואר בזהר שנגע הצרעת הוא סגירו דנהורא עילאה/1 דהיינו שהנגע הוא מחמת שנחסר ממנו אור החכמה העליונה. **כי כשהראות נתפזר ורואה כל מה שלפניו, היינו שאינו סותם וסוגר עיניו מחיזו דהאי עלמא כנ"ל** [1], זהו בחי' נגעי הנפש כי פוגם בנפש שע"י המראות הגשמיים מונע ממנה אור החכמה. וצריך לצוות ולחבר את הנערים, דהיינו את כח הראות לחבר לתכלית, ע"י שבכל ליבו מחובר רק לתכלית, **לבלתי להסתכל אפילו מן הצד** [2] על הבלוי עולם הזה, לבלתי לנגע את הנפש וכמבואר בתורה רמב"ו³ שיש אריך אנפין דקליפה וכשפוגע באשה שהיא מבחי' זו אזי אפילו כשעוצם עיניו היא מודמנת לו באיזה צד. ואז יוכל להסתכל על התכלית

^א דפ"ר לאזניך וכן מתרצו - לאזניך

^ב לשה"כ מלכים-ב יט טו ישעיהו לו יז דניאל ט' יח

^ג גם בתרלד- לא, ומתרצו- ולא, (ובפסוק - לא)

^ד המשך הפסוק אל תלכי הנ"ל

^ה נער בחי' שליח עיין קהלת יעקב ערך מט"ט - הוא מלאך שליח ונקרא נער

^ו ועיין תורה כא אות ו'

^ז אות ג'

^ח נראה שרמז - כאן לתורה רמב שנאמרה באותו הזמן כמבואר בחיי מוהר"ן סימן לא. ועיין תורה ככח - איתא בגמרא (יומא טט): לענין היצור הרע דעברה, דהיינו של תאות המושגל, כחלינהו לעינה ושקוהו. נמצא שאף על פי שסמו את עיני היצור הרע של נאוף, אף על פי כן נשאָר. וזה בחינת מה שנמצא לפעמים באנשים הקשרים קצת, שמחמת שנוגע יראת השם בלבם, הוא משפיל עיניו ואינו מסתכל בנשים, ואף על פי כן הוא גונב את העין כלאחר יד, ומסתכל מן הצד. והוא בחינת כחלינהו לעינה דייצרא, שמסמא עיני היצור הרע שרוצה להסתכל, והוא מסמא עיניו על ידי שמונע עצמו מלהסתכל, ואף על פי כן נשאָר היצור הרע כי מסתכל מן הצד כלאחר יד:

^ט תורה רמב - דע שיש בחינת אריך אנפין בקלפה (עין "עץ חיים" שער הקלפות פ"ג): ומי שפוגע באשה מבחינה זו, קשה לו להציל מהרהור, ואף אם יעצים עיניו, אף על פי כן בכל צד שיפנה תודמן לו, כי היא בחינת אריך אנפין של הקלפה, שהם פנים ארבעים, ועל כן בכל צד שיפנה תודמן לו: ודע שצדקה הוא סגלה גדולה ומועלת מאד להציל מהרהורי נאוף,.....וכו' ע"ש

כנ"ל כי ההסתכלות בעיני השכל היא רק עד כמה שלא רואה גשמיות, ואזי על ידי ההסתכלות על התכלית, נתבטלין כל היסורין כנ"ל/א. צ"ע איזה ייסורים היו לו, הרי מדובר בביטול אל התכלית ע"י תפילה, ולא מתוך ייסורים. ומדוע פתח בביטול שע"י התפלה וסיים בביטול שע"י הייסורים/א, ואולי כי תמיד קודם הביטול נחשב מוחין דקטנות ובחי' צמאון כלפי המוחין שיש לו בשוב ע"י הרשימו מהביטול. אך אחר כך כששב מהביטול אזי כשרואים בעלי הדין שהצליח לברוח מהם אל התכלית ועי"ז רוצה לבטלם אזי מתגברין היסורין ביותר כנ"ל, דהיינו שחוזרים ומפילים אותו למוחין דקטנות שזה בחי' צמאון הנפש כנ"ל. וזה שאומר השכל לנפש וצמית דהיינו שאם תעשי כנ"ל אזי בוודאי אח"כ יחזור לך צמאון, לכן והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים. כי לכבות הצמאון, הוא ע"י התחדשות התורה, שמקבלין המוחין שהם הכלים של השכל, על ידי הרשימו שנשאר מהביטול כנ"ל, ומשם שותה הנפש לכבות צמאונה כנ"ל. וזה ושתית מאשר ישאבון הנערים. כי הנערים שהם עיני השכל דהיינו כח הראות כנ"ל, הם שואבין התחדשות התורה, מהרשימו שנשאר ע"י שנרשם בכח הזכרון שבמדמה מההסתכלות על התכלית כנ"ל. ועל ידי זה נתבטלין היסורין אחר כך, ומכבין צמאון הנפש כנ"ל :

צ"ע כוונתו כאן ואולי כאן בסוף התורה אחרי שבתחילתה ביאר עניין שדה הנשמות ובעל השדה המגדלן ובפשטות כוונתו לאנשי הצדיק בחיים חיותם שהצדיק מלמדם להתפלל כראוי וחזר ובאר העניין בפסוקי מגילת רות הנ"ל בפרטיות שהשכל של כל אדם הוא בעל השדה של נפשו. כאן ממה שנקט גן עדן אולי רומז לעולם הנשמות אחר פטירתם. ושעריו (שערי גן עדן) הם בשדה אשר ברכו ה' הוא שדה מערת המכפלה (וזהר חיי שרה קבח/י²), שדה דייקא ומכפלה דייקא, כי שדה רומז למלכות, הרמוזה לעיל באותיות מנצפך שהם בסוד המלכות שהיא סוף המדרגות, לכן תמיד צריכה חיזוק כאותן אותיות סופיות שנכפלו דייקא כיון שמקומן בסוף, וכאותה אימרת החלוק שנכפלת לחזק הבגד. ולפ"ז הכוונה לרמוז שע"י עצימת העינים בעוה"ז נזכה לתכלית בעוה"ב והיינו המבואר לקמן שעתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכל אחד כפי מה שדחק אצבעו לעיניו לעצום אותן מחיזו דהאי עלמא כן יזכה לעתיד לבוא להראות באצבעו זה ה' קוינו לו. כי ככל שזוכה לזה יותר בעוה"ז כך נעשים לו כלים בעוה"ב לזכות להרבה יותר.

¹ צ"ע שמתחיל לדבר מביטול שבתפלה ומסיים בביטול שע"י הייסורים. ועוד צ"ע שכשהביטול הוא ע"י התפילה אזי לכאורה אין ייסורים כלל.

² גם כי הביטול שע"י הייסורים אינו השגה כל כך גדולה שנשאר ממנה רושם עד כדי שמביא לשמחה והתחדשות התורה כמבואר בפל"ח אות יב וכמו שרואים בחוש. אבל עיין לק"ה ערבית ד' ז' שם מבאר מוהרנ"ת שענין הביטול שע"י הייסורים מדובר בצדיקים גדולים מאד שזוכים ע"י הייסורים לביטול ממש לתכלית וזוכים ע"י להתחדשות התורה וכדברי רבנו לעיל באות ד' שהסימן אם קיבל את הייסורים כראוי זה אם יזכה ע"י להתחדשות התורה.

³ עיין ליקוטי הלכות או"ח – נטילת ידיים שחרית הלכה ד ב – ...פי מקדם היו יכולים לכלול ולהתבטל באור האין סוף בכל עת בנקל ולהמשיך האור משם בלי לבושים עבים רק בלבושים זפים וצחים מאד בבחינת פתנות עור. פי קדם החטא הושיבו השם יתברך בן עין לעבדה ולשמרה (כה) שיוזכה שם להתענג על ה' לחזות בנעם ה' להפלא באורו האין סוף בראות ושוב בכל עת בלי גיעה ולהמשיך האור משם על ידי לבושים זפים מאד, בבחינת פתנות אור, פי זה היה עקר ישיבתו שם בגן עדן, פי שם מתענגים על ה', פי גן עדן הוא בבחינת בטול הנ"ל, ומשם ממשיכין האור ונרשם בבחינת הגן שהוא מקום זך מאד ששם יכולין לקבל בקלות אור הושיבה של הבטול הנ"ל וכמבאר בסוף התורה הנ"ל, שזה בחינת גן עדן, בבחינת משה ואהרן, עין שם. פי הגן עדן הוא בבחינת השדה הקדושה המבוארת בתחלת התורה הנ"ל ששם גדלים כל הנשמות וכו', שזה שיהי לענין בטול הכתוב שם, פי הגן עדן הוא השדה אשר ברכו ה', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (וזהר בראשית דף קכח). פי עקר תקון הנשמות שבשדה הוא שזכנו להפלא באור אין סוף ולהתענג על ה', שזה עקר תכליתנו, עקר תענוג עולם הבא שהוא שעשוע גן עדן, שהוא עולם הנשמות. ומתחלה קדם החטא היה יכול לזכות לזה בחיים חיותו. ובשביל זה הושיבו השם יתברך שם לעבדה בפקודין דעשה ולשמרה בפקודין דלא תעשה. (וזהר בראשית דף כז). דהיינו שיהיה צריך רק לקים ולשמר את התורה, שעל ידי זה היה יכול להפלא באין סוף ולהמשיך האור משם בלי התעבות הלבושים, רק בבחינת פתנות אור כנ"ל, אף על ידי החטא, אדם ביקר כל ילין (תהלים מט) ונתגרש מגן עדן וישם ה' את הכובים ואת להט הקרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים, (בראשית ג) שהם בבחינת נטורי תרעא שאין מניחין לכלול בקלות באור האין סוף ששם עקר החיים הנצחיים, פי מבבלבלין המתקשה בכמה מיני הסתות ובלבולים שנמשכין מבחינת הלהט הקרב המתהפכת וכו'. ואז צריכין גיעה גדולה קדם שנכללין שם ואי אפשר לקבל האור משם כי אם על ידי התלבשות בכמה לבושים וצמצומים בבחינת פתנות עור שמהם נשתלשלו ונתהוו הלבושים גשמיים והם עקר התקון, פי בלי תקון הלבושים אי אפשר לקבל שם אור כפידוע.

אבל ממה שנזכרים כאן משה ואהרן וכפי שיתבאר בפנים, לכן יותר נראה שרומז כאן לבעל השדה הנ"ל שהוא הצדיק הדור שחגר מתניו להיות בעל השדה. ומוסיף לבאר שלבד ממה שהוא בעל השדה דהיינו בחי' השכל כלפי הנפש שהם נשמות ישראל, יש עוד בחינה בצדיק וכמבואר בתורה ד' שהקב"ה אומר למשה רבנו אתה הראת לדעת דהיינו משה רבינו הוא לא רק השכל המצוה לנפש להתחבר לתכלית אלא שהוא גם כח הראות של הנפש שהולך ומביא אליה את התכלית בבחי' משה הוא הדעת ומראה לדעת של אחד מישראל את התכלית. כי כח הראות הוא הדעת שנותן ליבו בדבר שרוצה לראות דהיינו עניין שליחת הראות אל הדבר.

עוד עיין בליקוטי הלכות נטילת ידיים שחרית ד' יב (הובא בהערה הנ"ל) שגן עדין הוא השדה שאליו הביא הקב"ה את אדם הראשון קודם החטא דהיינו שראשית כוונת הבריאה קודם החטא היה שאדם שבו היו כלולים כל נשמות ישראל יתקן אותן ע"י השגת העדן בגן אלא שגם החטא. ובגללו אנו כבר מוכרחים למלחמה גדולה ועצומה כדי לעצום העינים מהבלי וגשמיות עוה"ז כדי לזכות לראות מרחוק מאד את התכלית וגוה רק בכח הצדיקים הגדולים מאד שגם הם בעצמם לא יכולים לגמור העניין אלא בהסתלקותם ועיין ביאור הליקוטים (אות יד ואות כז) שגם משה ואהרן הנזכרים כאן נסתלקו מאותה סיבה וכמבואר בפרשת חקת שדייקא כשבאו להשקות את העדה זה גרם להם.

וזה בחי' הגן עדין, בחי' משה ואהרן. צ"ע כיצד הגיעו לכאן משה ואהרן שלא נזכרו לעיל בכל התורה. ומהריצ"ח (סה א 49) שמעתי להוכיח שהכוונה לכח הראות שבעינים, דהיינו לכח הליכתו הנ"ל שנשלח אל הדבר שרוצה לראות וחוזר ומראה לדעתו. כי ידוע שנצח והוד הם בחי' רגלין/י' והם כח ההליכה/י', והנצח והוד שבקומת הראש הם העינים/י', לכן ההולכים לתור בעיניהם את הארץ נקראים מרגלים לשון רגל דייקא. והם הנערים הנ"ל שנזכרו לעיל בפסוקי מגילת רות. וידוע ששבעת הרועים הם שבעת אושפזיון הבאים לסוכה בסוכות הם כנגד ז' ספירות ומשה הוא בנצח ואהרן בהוד. נמצא שמשה ואהרן רומזים לכח הליכת הראות. נמצא שהם הנערים שליחי גן הנפש אל תכלית העדן ועל ידם היא הסתכלות הנפש אל התכלית. וזהו שאמר משה ואהרן הם גן עדין כי על ידם הוא חיבור העדן לגן. כי **גן,**

הוא בחי' הנפש בחי' הכתוב (ירמיה לא) והיתה נפשם כגן רוח. עדין, הוא בחי' התכלית, כי עדין עין לא ראתה וי"ן (כמו שאמרו רז"ל ברכות לד ע"ב), בחי' ביטול כנ"ל: י"י עיין בליקוטי מוהר"ן דפוס ראשון שכאן נדפס תורה רסב ועיין חיי מוהר"ן סימן לא/י' שגם היא תורה שנאמרה באותו הזמן וגם בה מרומזו ייסוריו הגדולים מחמת החידושי תורה שמגלה לנו כדי להשקות ולגדל את הנשמות שבגן, שעל כן קודם כל חידוש שרוצה לחדש מוכרח לבכות הרבה וכמ"ש ושקוי בבכי מסכתי עי"ש/ו.

נראה שכאן מוסיף לבאר עניין הגן עדין כפשוטו שהוא עולם השכר שכפי עצמת העינים שהצליח כל אחד לקיים בעוה"ז כן יזכה לשמחה לעתיד לבוא והתחדשות התורה אז. וכמ"ש בנבואת הגאולה כי בשמחה

^י עיין פתח אליהו נצח והוד תרין סמכין דקשוט

^י עיין תורה בר את ג' נה"י שהם כלי ההליכה עי"ש. ובתורה מח הצנע לכת הם יסוד ונצח והוד.

^י יש גם בחי' נמוכה יותר בשפתיים שהם כלי הליכת הדיבור אבל העינים היא הליכת הכח ראייה

^י ישעיהו סד ג'

^י מוהר"ת בתקפא

^י בדפ"ר נדפס כאן תורה רסב דע שע"י התחדשות התורה וכי' ואחריה רסג חלי הקדחת ורסד צדקה תקון הברית. ואחריהן המשך תורה סה נדפס בצילום 160 טור ד'

^י חיי מוהר"ן סימן לא - ב'שאר התורה הנהפסת בסימן רס"ב בליקוטי-מוהר"ן חלק א' על פסוק: "ושקוי בבכי מסכתי", שקדם חדושי-תורה צריכין לבכות, אמר אז על עצמו - ש'בכל עת שהוא מחדש חדושי-תורה הוא בוכה מקדם. גם אז בעת ההיא ראינו בעינינו ענין זה, כי באותה העת אמר התורה ויאמר בעז אל רות" (ליקו"מ ח"א, סימן ס"ה), ביום וא"ו ערב-שבת-קדש, קנין תקס"ו (עיין בחיי"מ סעיף כ"ח, מובא שם בתורה). גם קדם לזה אמר התורה: "דע שיש ארץ אנפין דקלפה" וכו' בסימן רמ"ב; וביום חמישי שלפניו בכה לפניו; ואחר-כך ביום שבת שלאחריו אמר הענין הנזכר-לעיל על פסוק: "ושקוי בבכי מסכתי". ויש בענין זה הרבה לספר, כי כל זה היה בסמוך אחר פטירת בנו שלמה אפרים וזרונם לברכה, ומעט יתבאר במקום אחר (ראה חיי"מ סעיף תקפ"ג; וימי מוהר"ת ס"א דלהלן) בענין זה יתברר:

^י תורה רסב - דע, שעל ידי התחדשות התורה נעשה נהרות, כי כשמתחיל לחדש בתורה, אזי מתחיל לנבוע מעין בבחינת (יואל ד): "ומעין מבית ה' יצא", שהוא השכל, כמו שכתוב (משלי ב"ד): "ב'חכמה יבנה בית". וזה המעין בתחלה הוא צר וקטן, ואחר כך מתרחב ומתפשט יותר ויותר, עד שנעשה ממנו נהרות, והכל באים לשתות מאלו הנהרות: על כן מי שרוצה לחדש חדושין דאורייתא שיש בקו ממש, הוא צריך לבכות מקדם, כי כשנעשו נהרות הנ"ל והכל באים לשתות מהם, אזי יבואו גם כן קלפות וסטרוא אחרא, חס ושלום, לשתות גם כן ממש, על כן צריך לבכות מקדם, ואזי עושה על ידי הבכי נהרות, בבחינת (איוב כ"ח, עין רש"י שם): "מבכי נהרות חבש"; שעל ידי הבכי מתקן נהרות, ומשם שותין די ספוקם כל הקלפות וסטרוא אחרא. ואחר כך כשעושה נהרות מחדושין דאורייתא שמתחדש אחר כך, אזי יכול להמשיכם רק למקומות שצריך, שלא ישתו ממנו זרים. ועל כן חביר ההלכות והחדושין נקרא מסכת. זה בבחינת (תהלים ק"ב): "ושקוי בבכי מסכתי" שצריך למסך המשקה בבכי, כי צריך לבכות מקדם כנ"ל: וזה בבחינת (תהלים קל"ז): "על נהרות ככל שם ישבנו גם כבינו", זה בבחינת תלמוד בבלי שנעשה אצל הישיבות, שמהם נעשו נהרות כנ"ל. וזהו גם כבינו. כי צריך לבכות מקדם, בבחינת: "ושקוי בבכי מסכתי" כנ"ל:

תצאו (ישעיהו נה יב) וכתוב ושמחת עולם על ראשם (ישעיהו לה י')/כ"א ואז ע"י תתגלה תורה דעתיקא (ששם עיקר הביטול כמבואר בלק"ה נטילת ידים שחרית ד' אות יב) והיא נשמתא דנשמתא של התורה שלנו (זוהר בהעלותך קנב. הובא בתורה לג) ואולי החבלי משיח על ידם נעשה בחי' ביטול שעל ידו זוכים אח"כ לרשימו ושמחה ותורה הנ"ל.

וזזה בחי' (תענית לא)/כ"ב עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבא וכ"א מראה כ"באצבעו/כ"ד וכו'. מחול זה בחי' השמחה כי מחול לשון ריקוד בשמחה [כ"ה], שהיא כלי לקבלת התורה כנ"ל כי לכל תורה יש ניגון וריקוד השייך לה/כ"ו כמבואר בחיי מוהר"ן שם/כ"ז. וכ"ז על ידי הביטול, שע"י הזריחה של הרשימו מן הביטול, משם באה התורה חכמה תתאה שהיא נובלות תורה דלעילא (ב"ר מד יז) ע"י הכלים כמ"ש שם. וזה בחי' מראה כ"באצבעו. כי

^{יא} ישעיה פרק לה (י) ופדויי ידוד ישבון וקאו ציון ברה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו וגון ונאנחה:

^{כב} תענית דף לא. – אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו:

צ"ע מה הכוונה מחול הרי שם הוא למעלה מהמקום ומה שייך ראייה במי שאין לו דמות וצורה ונ"ל הכוונה שראית הקב"ה הכוונה תפיסה שכלית ווהשגה בו כל אחד לפי השגתו בתורה כי הקב"ה והתורה חד ומחול הכוונה שכל אחד משיג בפנים אחרות כאילו עומד בצד אחר של הקב"ה עד שיחד כולם הם כמו מחול סביב לו ואעפ"כ כולם אומרים זה ה' ושם הוא עלמא דקשוט ולא עולם הדמיון א"כ בודאי אומרים אמת אלא שזה הדעת הגדול של לעתיד לבוא תפיסת הפכים וכמבואר בתורה נו אות ט' נפלאות תמים דעים כיצד שני תנאים יאמרו כל אחד דין הפוך מחבירו ואעפ"כ שניהם אמת כי שניהם קבלו דבריהם מהשמים בקדושה ללא רבב.

^{כג} בלוח התיקון תרלז - מראה עליו באצבעו

^{כד} כי קשה הרי אין לו דמות וא"כ אפילו בעוה"ב איך אפשר לראותו אלא הכוונה להשגת אלוקות התחדשות התורה שע"י רשימו מהביטול (ועיקר השגתו היא שמישיג עד כמה א"א להשיגו בבחי' תכלית הידיעה שלא נדע כנ"ל באות ג' שאור התכלית רחוקה מהאדם ובארנו שהכוונה במהות)

^{כה} עיין ירמיהו פרק לא פסוק ג' ויב שהוא לשון ריקוד ועיין משנה כלאים ד' ב' מחול הכרם הוא בין הכרם לגדר ופירש הר"ע ברטנורא – מקום פנוי בין כרם לגדר סביב, כמו מחולות הנשים כשמרקדות בסביב, לשון אז תשמח בתולה במחול (ירמ' לא): והרמב"ם פירש לשון מקום עזוב כמו מחילה ועזיבה. ועי"ש תפ"י ששם באותו מקום שבין הכרם לגדר היו הנשים יוצאות במחול וכמבואר בסוף תענית.

^{כז} שמעתי מאחד שחזר בתשובה אחרי שחזר לחיים ממות קליני שבו הראו לו עונש כל אבר ואבר בעולם האמת ולעומת זה השכר הנפלא לצדיקים מה שמראים לרשעים דרך נקבים קטנים שיש בקיר החוצץ בין ג"ע לגהנם דברים נפלאים וסיפר שראה משם כיצד הקב"ה אומר תורה לצדיקים עם הריקוד שלה.

^{כח} עיין חיי מוהר"ן – אות שמ – (מעלת תורתו וספריו הקדושים (א) – אמר העולם לא טעמו אותי כלום עדן. אלו היו שומעין רק תורה אחת שאני אומר עם הנגון והרקוד שלה, היו כלם בטלים בבטול גמור. הינו כל העולם פלו אפלו חיות ועשבים וכל מה שיש בעולם, הכל היו מתבטלין בכלות הנפש מגדל עץ התענוג המפלא והמפלא מאד מאד:

ואפשר להבינו כי מי שהוא יודע נגון ורקוד, הנה מי שנגון מטבע הנגון שנגמשה נפש השומע אחר הנגון ומתבטל בכלות הנפש אחר תנועות הנגון כפי כל תנועה ותנועה של הנגון כפי מה שיש פח לאותה התנועה לשבר ולעורר הנפש להמשיכה אחריה. מכל שכן מי שזכור לרקוד שיהיה הרקוד מכוון ממש כפי תנועת הנגון. כי יש תנועות בכל איבר ואיבר ששייך לתנועות הנגון, שאצל זאת התנועה צריכין לנענע בראשו או לכלל עצמו, וכיוצא בשאר איברים וברגלים שצריכין לעשות תנועה בגופו וברגליו כפי תנועות הנגון מכוון ממש:

ובפרט מי שנגון נגון עם דבורים, ושיר שמסדר שיר ודבורים עם תנועת הנגון, שהשיר והדבורים שייכים בכוון גדול להנגון שמשקל השיר מכוון ממש כפי נעימות הנגון, וגם הרקוד מכוון ממש כפי נעימות הנגון ומשקל השיר כי פלו אחד, כשזוכין לשמע נגון כזה עם שיר ודבורים ועם רקוד כזה שכלם שייכים זה לזה בכוון גדול ממש. כי הדבורים דהינו השיר והנגון והרקוד פלו אחד ממש, כשזוכין לשמע זאת, אזי מתבטלים ממש בכלות הנפש מגדל עץ התענוג המפלא:

וזהו התענוג הגדול מכל התענוגים ואין תענוג גדול מזה, ומי שלא טעם זאת אינו יודע כלל מתענוג. אשרי עין ראתה זאת, כי גם בעולם הבא אין הכל זוכין לשמע ולראות זאת רק מי שטרח בערב שבת וכו'. ואלו העומדים סביבו אין יכולין ויודעין מה לעשות, רק יש להם כלות הנפש והשתוקקות נפלא מעצם התענוג, והוא עומד באמצע ועושה כנ"ל, (והבן הענין היטב כי אי אפשר לברך זאת בקתב. ומי שהוא יודע נגון ורקוד יוכל לשמע מעט בלבו עצם נעימות ענג והשתוקקות הנ"ל בכלות הנפש ממש עד שמתבטלים לגמרי והבן):

גם כל מי שסמוך ומקרב יותר נעשה אצלו כל התנועות ממילא, כנראה בחוש במשלה הנ"ל שמי שסמוך יותר אל הנגון והרקוד ומכין ביותר, נעשין אצלו ממילא כל התנועות של הנגון והרקוד מחמת גדל התענוג. כנראה בחוש שבשקדום שומע נגון ורקודים מחמת התענוג שנגמשה אחר הנגון הוא עושה אחריו גם כן אותן התנועות והוא מנגן ומרקד גם כן קצת כי נעשה אצלו ממילא תנועות הנגון והרקוד. כמו כן בשמקרב יותר אל הקדשה, כל מה שסמוך יותר אל התורה והנגון והרקוד נעשה גם כן אצלו התנועות של כל הנ"ל של הקדשה ממילא. כל זה שמעתי בעצמי:

ובלשון אשכנזי שמעתי שאמר ב"ו הלשון, (ויי ואלן מיה הערן איין תורה מיט דעם נגון אין מיט איין טאנץ וואלט די גאנצע וועלט אויס גיאנגען) [אלו היו שומעין רק תורה אחת שאני אומר עם הנגון והרקוד שלה היו כל העולם פלו מתבטלין בכלות הנפש] וזוהר ושאל (וואס האב איך גיאנגט?) [מה אמרתי?] והשיב לו הרב רבי נתן זכרוננו לברכה שאמר ככל הנ"ל ואמר לו רבנו זכרוננו לברכה (וואס מיינסטו?) [מה אתה סובר] אפלו חיות ועשבים וכו' ככל הנזכר לעיל:

מראה, זה בחי' המראה והזריחה של הרשימו, שמשם באה התורה. וזה בחי' מראה באצבעו, בחי' התורה, שהיא בחינות אצבע אלקים/כט (שמות ל"א)/ל [לא] דהיינו שבאצבעו רומז לתורה שנתחדשה לו ע"י המראה שהוא הרשימו ממה שראה בשעת הביטול. ואיתא בזהר שהקב"ה והתורה אחד נמצא שהתחדשות התורה היא השגת אלוקות בחי' וירד ה' על הר סיני שהוריד את עצמו בבחי' תורה למטה בבחי' ותשלך אמת ארצה, ובלוחות שהם שרש כל התורה כולה/לב אמרה תורה שנכתבו באצבע אלקים דהיינו ספירת היסוד/לג שמחבר תפארת התורה למלכות כנסת ישראל, שע"ז כל העוסק בה מחובר אליו ית', וכ"ש אם מחדש בה כנ"ל מכח רשימו מביטול ממש שע"ז מביא וממשיך אלוקותו ית' לעולם הזה, דהיינו עוד תורה שכל העוסק בה מתחבר על ידה אליו: לד

עד כאן ביאור חברותא לתורה פה

^ט **עיין מאור ושמש** - פרשת כי תשא ד"ה ונראה - ונראה לומר כך דהנה משה רבינו ע"ה ביקש מהקב"ה מה שמו לעיל בפרשת שמות, ואמר לו הקב"ה השם אהי"ה ושם הוי"ה ב"ה כי הם השמות הקדושים של הקב"ה והם השמות היותר עליונים מכל השמות הקדושים שבתורה, אבל מצינו עוד שם אחד גבוה יותר משם אהי"ה והוא שם אהו"ה, עיין בברית מנוחה שכתב שזה השם יותר גבוה משם אהי"ה כי מן שם אהו"ה יוצא שם אהי"ה. וגם בספר שתי ידות פירוש על הזוהר כתוב שם שם אהו"ה הוא יותר גבוה משם אהי"ה והוא בגימטריא טו"ב, וזהו הטוב הגנוז אשר היה אדם מביט בו מסוף העולם עד סופו וגנוז הקב"ה לצדיקים. ועל כן בפדיון נפש אנו ממשיכין הרחמים משם טו"ב זה לשם אהי"ה ומשם אהי"ה לשם הוי"ה כידוע בסדר הפדיון. על כן נוכל לומר שלוחות ראשונות נתנו הקב"ה למשה בהר ממקום גבוה הנה משוב הגנוז דהיינו משם אהו"ה הנ"ל, **והשם אהו"ה הנ"ל במילוי יודי"ן כזה אל"ף ה"י וי"ו ה"י גימטריא אצב"ע, ושם לא היה השגה לשום בריה וגם שם הוא רחמים גמורים בלי שום תערובת דין כלל וכלל, על כן נתן הקב"ה למשה הלוחות מזה העולם וזה נתן לו לבדו במתנה גמורה ולא לשום אדם אחר, כי אי אפשר לשום אדם להשיג משם איזה השגה ועל כן מזה העולם היה חירות גדול מכל המקטריגים. על כן כתיב ויתן אל משה ככלותו רצה לומר שניתנה לו לבדו במתנה ככלה לחתן וכשם שכלה המאורסת לחתן אסורה לכל העולם, על כן מרמזה לנו התורה שהלוחות אלו היו למשה לבדו במתנה ככלה ולא ליתנם לישראל על כן מפרש הכתוב כתובים באצבע אלהים רצה לומר כתובים משם אהו"ה העולה במילוי אצבע כנ"ל, וזה לא הבין משה בתחלה כשנתנו לו הלוחות ממקום גבוה כזה שאין נותנים הלוחות רק לו לבדו וסבור שנתנו גם כן בשביל ישראל על כן הורידם בחזקה כידוע ממאמר חו"ל, ואחר כך כשבא קרוב למחנה וראה המעשה הרע הזה והסתכל בלוחות וראה מעשה אלהים חרות על הלוחות חירות ממלאך המות והבין מזה שזה אין שייכות לישראל הלוחות אלו כי הם המשיכו על עצמם המלאך המות והבין שלא נתנו הלוחות אלו רק לו לבדו מתנה על כן שברם תחת ההר ועל כן הסכים הקב"ה על ידו ודו"ק:**

^ל **שמות פרק לא (יח) ויתן אל משה ככלתו לְדַבֵּר אִתּוֹ בְּהַר סִינַי שְׁנֵי לַחַת הָעֵדוּת לַחַת אֶבֶן כְּתֻבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים:**

^א עיין באה"ל אות ב' שע"כ עצימת העינים באצבע דייקא

^{לב} **עיין תשובת הרידב"ז** ח"ג תשובה תקפ מבאר שם את כל השיטות כיצד היו כתובים הלוחות ועי"ש שמבאר דעת המדרש כיצד כל התורה שבע"פ היתה כתוב הנס בין האותיות של עשרת הדברות בלוחות הברית. עי"ש.

^{לג} **אצבע** לשון ברית כמובא בגמ' נדה סו לא כל האצבעות שוות.

^{לד} בדפ"ר תורה טו בצילום 150 טור ב